

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΑΣΤΡΟΦΥΣΙΚΗΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ

Ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων: Ιστορική Αναδρομή και Αστρονομικές Προεκτάσεις

Φράγκου Βασιλική

ΑΕΜ:10758

Επιβλέπων καθηγητής: Ιωάννης Χ. Σειραδάκης

Θεσσαλονίκη, 2010

Στους γονείς μου

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Ιωάννη Σειραδάκη για την πολύτιμη καθοδήγησή του κατά την εκπόνηση αυτής της εργασίας και τους φίλους και συναδέλφους μου Νικολέτα Μούτσιου, Ευγενία Ανθίδου, Κατερίνα Οικονόμου και Λίνα Μιχαηλίδου για την βοήθειά τους με τον καθαρισμό των άρθρων του Παραρτήματος II και τον συντακτικό και γραμματικό έλεγχο της εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή

2. Ιστορική αναδρομή

2.1. Πρώιμες αναφορές του Ναυαγίου και του Μηχανισμού των Αντικυθήρων

2.1.1. Πρακτικά της Αρχαιολογικής Εταιρίας

α. Έτους 1900

β. Έτους 1901

2.1.2. Αρχαιολογική Εφημερίς (Φεβρουάριος 1902)

α. Φεβρουάριος 1902

β. Άγαλμα Λίθινον εξ Αντικυθήρων

γ. “Το Εξ Αντικυθήρων Αστrolάβον”, Π. Ρεδιάδη

2.1.3. Αναφορές του Ναυαγίου και του Μηχανισμού των Αντικυθήρων στον Τύπο της Εποχής

2.1.4. Περιοδικό “Παναθήναια”

2.1.5. “Ο Θησαυρός των Αντικυθήρων”, Ι. Ν. Σβορώνου, 1903

2.1.6. “Τα Εξ Αντικυθήρων Ευρήματα”, Βαλέριος Στάης, 1905

2.1.7. “Περί του Θησαυρού των Αντικυθήρων”, Κωνσταντίνος Ράδος, 1910

2.1.8. “Σελίδες”, Εμμ. Λυκούδης, 1920

2.2. Σύγχρονες Αναφορές του Μηχανισμού των Αντικυθήρων

2.2.1. Περιοδικό “Ηλιος”

2.2.2. Λοιπές αναφορές

3. Αστρονομικές προεκτάσεις του Μηχανισμού των Αντικυθήρων

3.1. Επιγραφές

4. Επίλογος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

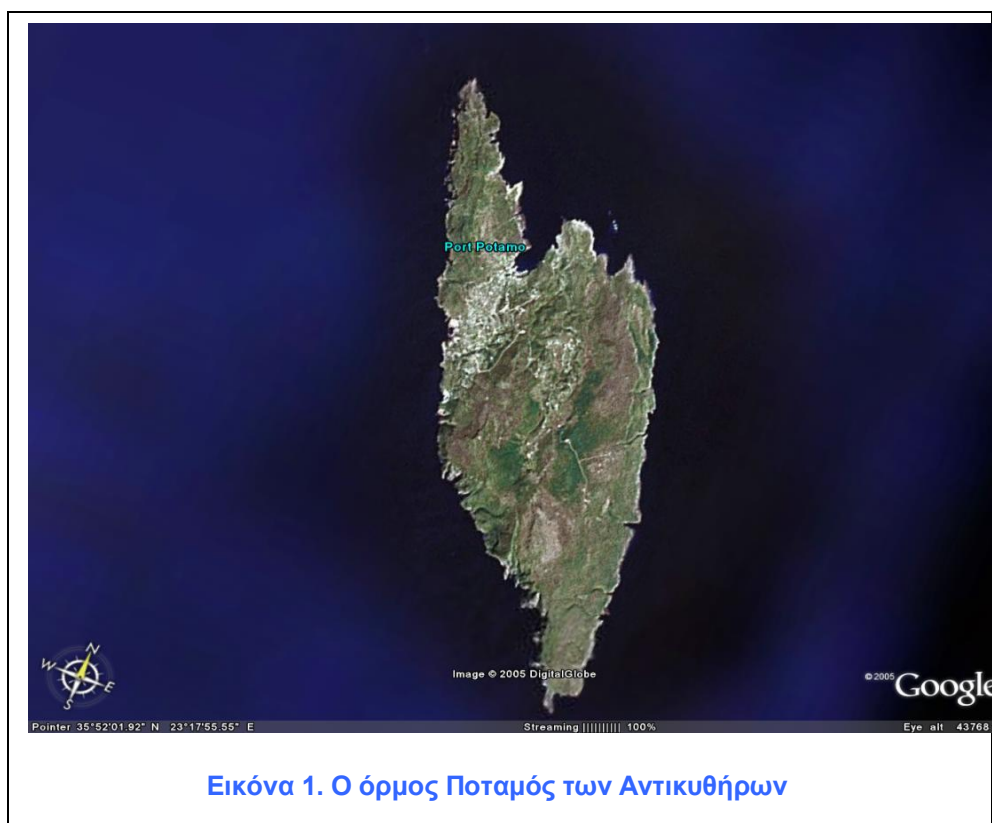
I. Μελετητές που ασχολήθηκαν με το θέμα του ναυαγίου των Αντικυθήρων και των ευρημάτων του

II. Άρθρα Εφημερίδων 1901-1902

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων είναι μία από τις πιο σημαντικές μηχανικές εφευρέσεις στην ιστορία. Πρόκειται για ένα αστρονομικό μηχανήμα ακριβείας, με εκπληκτική μηχανική τελειότητα, τοποθετημένο σε ένα ξύλινο κιβώτιο με διαβαθμισμένες πλάκες στο εξωτερικό του. Εσωτερικά αποτελείτο από πάνω από 30 αλληλοεμπλεκόμενους οδοντωτούς τροχούς, έκκεντρα τοποθετημένους. Τους τροχούς, που ήταν οργανωμένοι επικυκλοειδώς, έθετε σε κίνηση, με διαφορετική ταχύτητα τον καθένα, ένας περιστρεφόμενος χειροκίνητος άξονας.

Δείκτες σύμφωνα με τις επιγραφές έδειχναν την πορεία του Ήλιου την πορεία και τις φάσεις της Σελήνης και των πλανητών στον ζωδιακό κύκλο. Ανακαλύφθηκε σε ναυάγιο ανοικτά του Ελληνικού νησι-

Εικόνα 1. Ο όρμος Ποταμός των Αντικυθήρων

ού Αντικύθηρα. Πιο συγκεκριμένα το 1900 βρέθηκε από Συμιακούς σφουγγαράδες στην περιοχή “Πινακάκια” (κοντά στον όρμο Ποταμό) στα Αντικύθηρα το ναυάγιο ενός ρωμαϊκού πλοίου (Αρχαιολογική Εφημερίδα, Αθήνα 1902).

Το πλοίο ήταν γεμάτο καλλιτεχνικούς θησαυρούς (αγάλματα, κοσμήματα, αμφορείς, έπιπλα κλπ) και θεωρείται ότι κατευθυνόταν από κάποιο λιμάνι των νησιών του ανατολικού Αιγαίου ή της Μικράς Ασίας προς την Ρώμη (Βαλ. Στάης, “Τα εξ Αντικυθήρων Ευρήματα”,

Αθήνα 1905). Το ναυάγιο αυτό αποτέλεσε το 1901 μ.Χ. και την εγκαινίαση των, μεγάλης κλίμακας, ενάλιων ανασκαφών, με βαρύ όμως τίμημα: έναν νεκρό και δύο σφουγγαράδες-δύτες ανάπηρους (Εμμ. Στ. Λυκούδης, “Σελίδες”, Αθήνα 1920). Ανάμεσα στα ευρήματα του περίφημου “Θησαυρού των Αντικυθήρων” (που σήμερα μεγάλο μέρος του κοσμεί το Αρχαιολογικό μουσείο των Αθηνών) περιλαμβάνεται και το τεχνούργημα, το μοναδικό αστρονομικό όργανο που είναι γνωστό ως ο “Μηχανισμός των Αντικυθήρων”.

Λίγο πριν από το Πάσχα, λοιπόν του 1900 ένα πλοίο με Συμιακούς σφουγγαράδες αναγκάζεται από τον καιρό να δέσει κοντά στα Αντικύθηρα. Όταν επιχειρείται κατάδυση, ένας από τους δύτες ανεβαίνει τρομοκρατημένος. Αυτό που τρόμαξε τον Δωδεκανήσιο σφουγγαρά

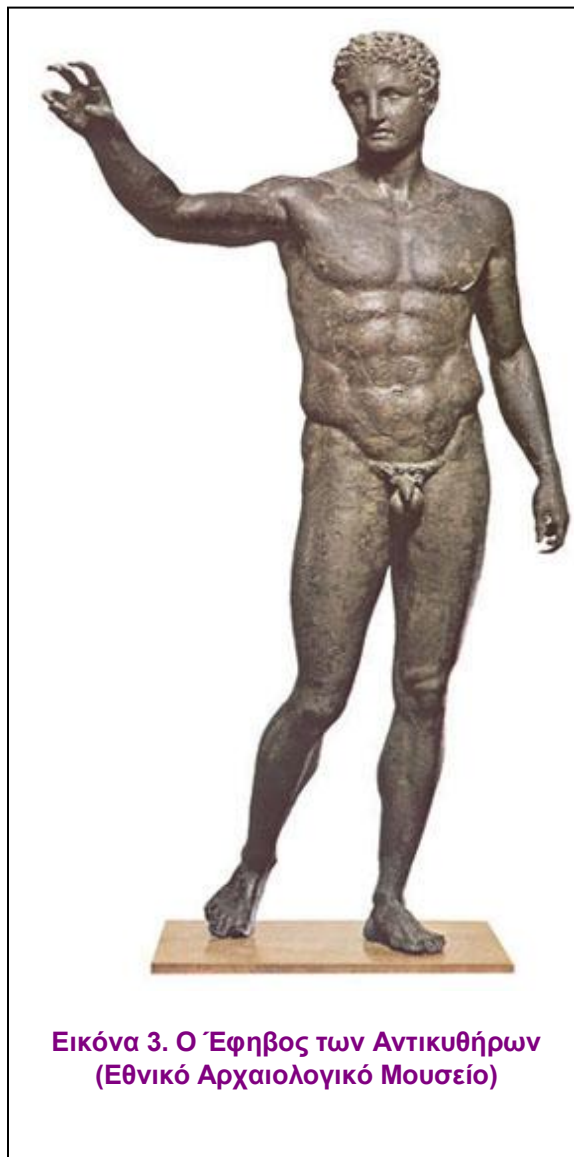
ήταν τμήμα αγάλματος που “περίμενε την ανακάλυψή του” σχεδόν 2.000 χρόνια. Στο σημείο που οι σφουγγαράδες αναζητούσαν φυσικούς θησαυρούς υπήρχε βυθισμένος ένας θησαυρός άλλου είδους. Ενα ρωμαϊκό σκαρί που η πρώτη εκτίμηση ήταν ότι γύρω στα 80 π.Χ. είχε αποπ-

λεύσει ίσως από τη Μικρά Ασία (Βαλ. Στάης, “Τα εξ Αντικυθήρων Ευρήματα”, Αθήνα 1905) αλλά δεν έφτασε ποτέ στον προορισμό του. Πιθανότατα κατ' εντολήν ρωμαίου εμπόρου ή πειρατή, το πλοίο ήταν φορτωμένο με θησαυρούς: κοσμήματα, μπρούντζινα και μαρμάρινα αγάλματα (μεταξύ αυτών ο Εφηβος των Αντικυθήρων) αλλά και ένα επιστημονικό όργανο απίστευτης πολυπλοκότητας.

Ο Δωδεκανήσιος καπετάνιος, Δημήτριος Ελ. Κόντος ανέφερε την τυχαία ανακάλυψή του στις ελληνικές αρχές (τα Δωδεκάνησα ήταν υπό τουρκική κατοχή) και συμφώνησε με τον τότε υπουργό Παιδείας Σπυρίδωνα Στάη να θέσει τόσο το πλοίο του όσο και τους άνδρες του στην υπηρεσία των αρχαιολόγων έναντι αμοιβής (Αρχαιολογική Εφημερίδα, Αθήνα 1902). Το εγχείρημα, το οποίο διήρκεσε από το Νοέμβριο 1900 έως το Σεπτέμβριο 1901, δεν ήταν εύκολο: η κατάδυση στα περίπου 45-60 μέτρα όπου έκειτο το ναυάγιο ενείχε πολλούς κινδύνους. Ενας από τους άνδρες του Κόντου έχασε τη ζωή του, ενώ άλλοι δύο υπέστησαν σοβαρές βλάβες, μένοντας παράλυτοι, κατά τη διάρκεια της ανάσυρσης του θησαυρού (Εμμ. Στ. Λυκούδης, “Σελίδες”, Αθήνα 1920). Η επιχείρηση, διήρκεσε ως τον επόμενο χειμώνα (1901), όταν οι καταιγίδες κατέστησαν αδύνατη την κατάδυση. Τα ανασυρθέντα ευρήματα μεταφέρθηκαν στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας για καθαρισμό και μελέτη.

Με τα αγάλματα να συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον αρχαιολόγων και συντηρητών, το υπόλοιπο του θησαυρού αφέθηκε στην άκρη για λίγο καιρό. Οκτώ μήνες μετά τη μεταφορά των ευρημάτων στην Αθήνα, ο πρώην υπουργός Παιδείας Σπ. Στάης (και όχι ο αρχαιολόγος Βαλέριος Στάης, ξάδελφος του παραπάνω, όπως αναφέρεται σε

πολλά συγγράμματα στα μετέπειτα χρόνια, λόγω κάποιας σύγχυσης που υπήρξε με τα ονόματα), μαζί με τον έφορο των Αρχαιοτήτων του μουσείου εξέτασαν ένα σκουριασμένο μεταλλικό αντικείμενο το οποίο βρισκόταν μεταξύ των σκορπισμένων τεμαχίων αρχαιοτήτων. Προς μεγάλη τους έκπληξη διαπίστωσαν ότι αυτό έφερε πληθώρα γранаζιών αλλά και επιγ-

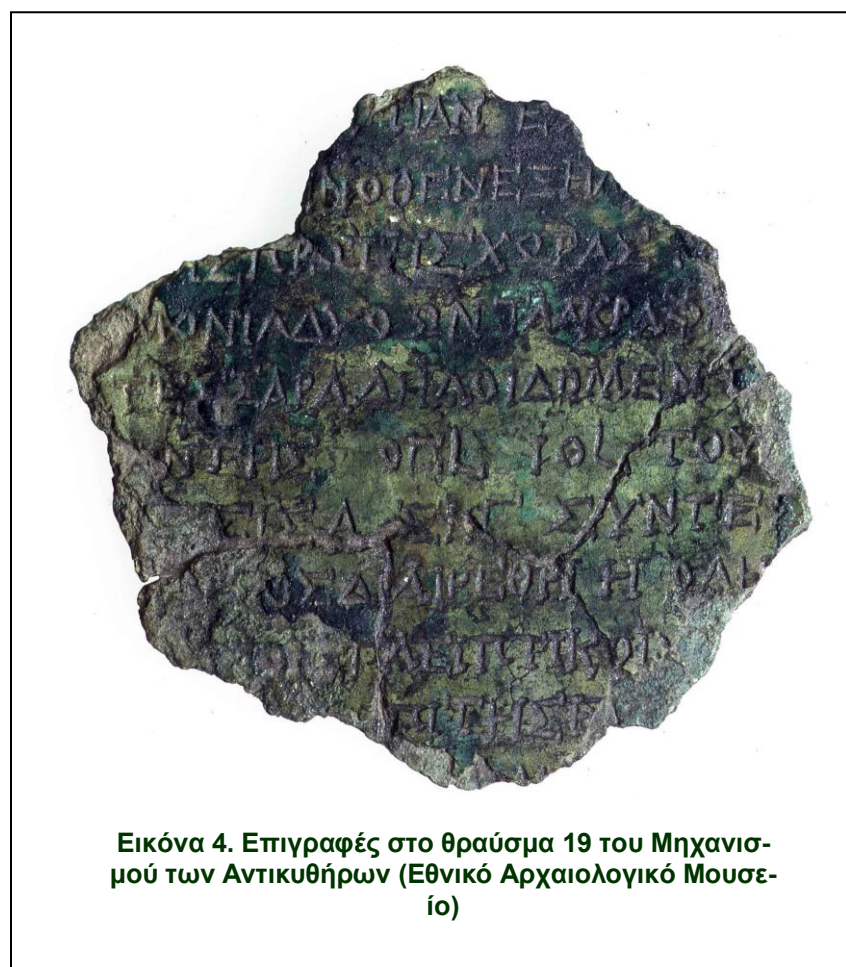
**Εικόνα 3. Ο Έφηβος των Αντικυθήρων
(Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο)**

ραφές στις επιφάνειες που διακρίνονταν κάτω από τη σκουριά και τις θαλάσσιες εναποθέσεις (εφημερίδα “Σκριπ”, 21/05/1902, εφημερίδα “Εστία”, 22/05/1902).

Αρχικώς θεωρήθηκε ότι επρόκειτο για αστρολάβο (εφημερίδα “Εστία”, 23/05/1902, εφημερίδα “Σκριπ” 25/05/1902, εφημερίδα “Εμπρός”, 25/05/1902, εφημερίδα “Ακρόπολις” 01/06/1902), αλλά σύντομα η πολυπλοκότητα του ευρήματος, που πήρε το όνομα “*Μηχανισμός των Αντικυθήρων*”, όπως ήδη προαναφερθηκε, έκανε τους επιστήμονες να αναθεωρήσουν αυτή την άποψη. Η διεξοδική μελέτη του Μηχανισμού κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '50 από τον Derek J. de Solla Price, τον ειδικό στη μελέτη επιγραφών έλληνα επιστήμονα Γιώργο Σταμήρη και τον Χαράλαμπο Καρακάλο, πυρηνικό φυσικό στον “Δημόκρι-

το”, κατέδειξε ότι επρόκειτο για τον πολυπλοκότερο μηχανισμό της αρχαιότητας. (Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ο Μηχανισμός αποτελεί το μόνο αρχαίο εύρημα το οποίο φέρει κλίμακες με διαβαθμίσεις και ενδείξεις.) Παρ' όλα αυτά, ούτε τότε ούτε κατά τη διάρκεια άλλων μελετών στη δεκαετία του '70 στάθηκε δυνατόν να προσδιοριστεί ο ρόλος του Μηχανισμού.

Είναι γεγονός ότι αρχικά τουλάχιστον, το τόσο

Εικόνα 4. Επιγραφές στο θραύσμα 19 του Μηχανισμού των Αντικυθήρων (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο)

σημαντικό (όπως αποδείχθηκε αργότερα) εύρημα πέρασε απαρατήρητο και έπρεπε να περά-

σουν μήνες για να κινήσουν την προσοχή των ειδικών, τα κομμάτια με τα ξεκάθαρα ίχνη γκραναζιών πάνω τους και τη πολύ δυσανάγνωστη γραφή. Όμως η μακροχρόνια παραμονή στη θάλασσα και η κακή συντήρηση λόγω ελλείψεως εμπειρίας, κατέστρεψαν ένα μεγάλο μέρος του Μηχανισμού, δυσκολεύοντας το έργο των μελετητών, που ασχολήθηκαν με αυτόν.

Η υπόθεση του Price ήταν ότι ο Μηχανισμός κατασκευάστηκε στη σχολή του Ποσειδωνίου του Ρόδου, στωικού φιλοσόφου (Derek de Solla Price, “Γρανάζια από τους Έλληνες”, 1974). Το νησί της Ρόδου εκείνη την εποχή θεωρούνταν σημαντικό κέντρο όχι μόνο για τη ρητορική, τη τέχνη, τις αστρονομικές μελέτες αλλά και κέντρο Μηχανολογίας. Ο Price πίστευε ότι το πλοίο που το μετέφερε στη Ρώμη είχε και άλλες επιστημονικές επινοήσεις.

Άλλες μελέτες έδειξαν ότι ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων κατασκευάστηκε γύρω στο 150-100 π.Χ., δηλαδή, πριν από το Ποσειδώνιο. Μια άλλη αρχική υπόθεση ήταν ότι ο διάσημος αστρονόμος Ίππαρχος ο Ρόδιος ή Ίππαρχος ο Νικαεύς θεωρούμενος από αρκετούς και ακριβέστερα ως ο “πατέρας της Αστρονομίας” να είναι ο ιθύνων νους της τελειότερης μηχανής του κόσμου μέχρι την εμφάνιση των μεσαιωνικών μηχανικών ρολογιών που χρησιμοποιούνταν στους καθεδρικούς ναούς (Ι. Θεοφανίδης, 9^{ος} τομ. σελ:140-153, “Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών”, 1934).

Διαφορετικά στοιχεία (Βαλ. Στάης, “Τα εξ Αντικυθήρων Ευρήματα”, Αθήνα 1905), υποστηρίζουν ότι το καράβι που μετέφερε τον Μηχανισμό ξεκίνησε από τα παράλια της Μικράς Ασίας από όπου, ξεκίνησε το ταξίδι του για την Ρώμη. Η ταυτότητα του κατασκευαστή και ο τύπος κατασκευής αυτού του οργάνου παραμένουν μέχρι σήμερα, άγνωστα, μιας και καμία θεωρία δεν μπορεί να συγκεντρώσει αρκετά στοιχεία για αυτά.

Το περίεργο εύρημα μελέτησαν ο Ρεδιάδης (1902), ο Ράδος (1910) και ο Θεοφανίδης (1930) που πρώτος έφτιαξε και ένα ημιτελές λειτουργικό μοντέλο από μπρούτζο που έμοιαζε με πολύπλοκο αστρονομικό ρολόι. Μετά ξεχάστηκε για λίγο, μέχρι ο Βρετανός καθηγητής στις ΗΠΑ, Derek de Solla Price να καταπιαστεί μαζί του [πρώτη δημοσίευση το 1959 (Περιοδικό Scientific American, “An Ancient Greek Computer”), συνολική ενασχόληση πάνω από

30 χρόνια] και με τη βοήθεια του πυρηνικού Φυσικού στο “Δημόκριτο”, Χαρ. Καράκαλου, και του επιγραφολόγου στο Πρίνστον, Γεωργ. Σταμίρη, να το μελετήσει για πρώτη φορά σε βάθος και να κάνει μία αρκετά πιστή ανακατασκευή του μηχανισμού. Στο εκτενές άρθρο του στο περιοδικό "Scientific American", το 1959, με τίτλο “An Ancient Greek Computer”, διακήρυξε ότι αυτός ο Μηχανισμός είναι “το παλαιότερο δείγμα επιστημονικής τεχνολογίας που διασώζεται μέχρι σήμερα και αλλάζει τελείως τις απόψεις μας για την αρχαία ελληνική τεχνολογία”.

Στις αρχές της δεκαετίας του 80 ο Βρετανός Michael Wright εκφράζει τη δική του ερμηνεία, απορρίπτοντας την ύπαρξη διαφορικού γραναζιού στο Μηχανισμό, προσθέτοντας καινούργια και αντικαθιστώντας τους δυο ομόκεντρους κύκλους, που προέβλεπε ο Derek de Solla Price στην πίσω πλευρά, με σπειροειδείς έλικες. Νέος κύκλος συζητήσεων ξεκινά. Όμως, είναι πια φανερό ότι η επίλυση αυτού του τεχνολογικού γρίφου επιβάλλει μια διεπιστημονική αντιμετώπιση.

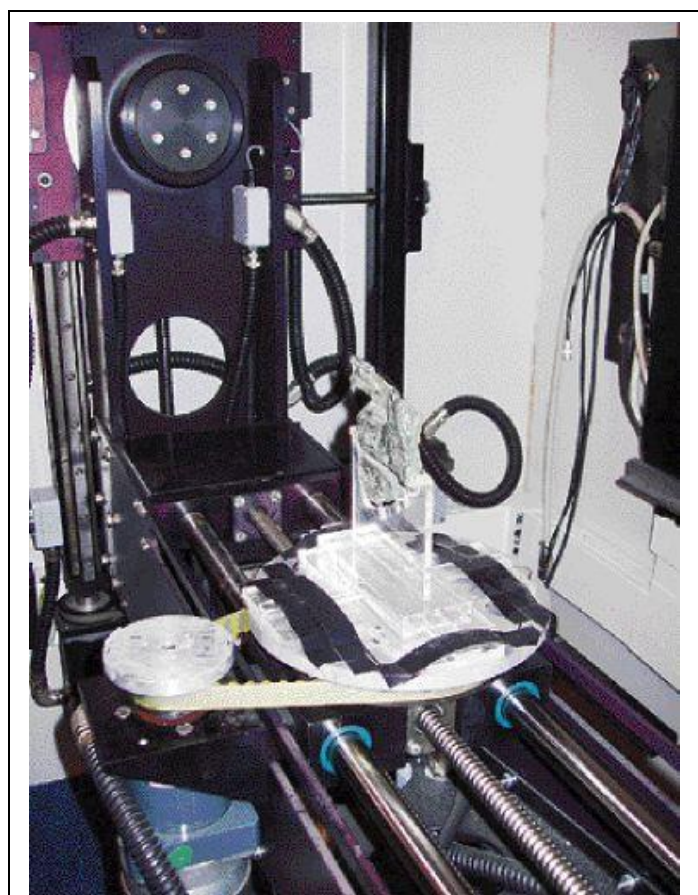
Έτσι, είκοσι χρόνια αργότερα, δημιουργείται η Ομάδα Διερεύνησης του Μηχανισμού των Αντικυθήρων από

Βρετανούς (Mike Edmunds και Antony Freeth από το Πανεπιστήμιο του Κάρντιφ) και Έλ-

Εικόνα 5. Ο Πράις με το μοντέλο του μηχανισμού που ο ίδιος κατασκεύασε

λινες ερευνητές (Ξενοφών Μουσάς, Γιάννης Μπιτσάκης από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ιωάννης Σειραδάκης από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης), που συμπληρώνεται αργότερα με τις κ. Μάγκου και Ζαφειροπούλου από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και τον κ. Τσελίκα από το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης. Στις αρχές του 2005 η νέα προσπάθεια αποκρυπτογράφησης τίθεται υπό την αιγίδα του υπουργείου Πολιτισμού, επιχορηγείται από το Ίδρυμα Leverhulme UK και η νέα μελέτη, με τη χρήση υπερσύγχρονης τεχνολογίας, ξεκίνησε τα αποτελέσματα της που ανακοινώθηκαν το Νοέμβριο του 2006, σε συνέδριο στην Αθήνα και παράλληλο δημοσίευμα στο περιοδικό Nature (Nature, “Decoding the ancient Greek astronomical calculator known as the Antikythera mechanism”, 2006) επιβεβαιώνουν ότι ο Μηχανισμός ήταν ένα ιδιαίτερα προηγμένο φορητό αστρονομικό όργανο (όπως χα-

Εικόνα 6. Ο βάρους 8 τόνων αξονικός τομογράφος της X-Tec (Antikythera Mechanism Research Project)

ρακτηριστικά αναφέρει ο κ. Σειραδάκης, “ένα laptop της εποχής του” και πυροδοτούν νέο κύκλο ενδιαφέροντος και συζητήσεων στη διεθνή επιστημονική κοινότητα).

Η ομάδα, η οποία άρχισε τις εργασίες της το φθινόπωρο του 2005, αξιοποιεί τις πλέον καινοτόμες τεχνολογίες (προϊόντα των εταιρειών Hewlett Packard, X-Tec Systems UK, Volume Graphics) προκειμένου να φέρει στο φως άγνωστα τμήματα του Μηχανισμού. Ειδικότερα, ειδικευμένοι επιστήμονες της Hewlett-Packard (HP Labs, Καλιφόρνια) ανέπτυξαν το πρωτοποριακό σύστημα ψηφιακής απεικόνισης PTM Dome. Με αυτό έγινε δυνατή η “επανεμφάνιση” σχεδόν σβησμένων κειμένων

και στοιχείων της επιφανείας του Μηχανισμού που δεν είναι ευδιάκριτα ακόμη και με τα κα-

λύτερα συστήματα συμβατικής και ψηφιακής φωτογράφισης. Αντιστοίχως, ερευνητές της εταιρείας X-Tek, σχεδιάστριας του πρωτοποριακού τομογράφου Blade Runner, που αναπτύχθηκε ειδικά για τη μελέτη του Μηχανισμού των Αντικυθήρων (βάρους 8 τόνων), πήραν με τη βοήθειά του μια σειρά υψηλής διακριτικής ικανότητας τομογραφίες οι οποίες επιτρέπουν την ανάγνωση των επιγραφών αλλά και τη συλλογή δεδομένων για την εσωτερική δομή του Μηχανισμού.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

2.1. Πρώιμες αναφορές του Ναυαγίου και του Μηχανισμού των Αντικυθήρων

Η ανακάλυψη του ναυαγίου των Αντικυθήρων, απασχόλησε πολύ γρήγορα τον Τύπο, αλλά και το ενδιαφέρον των Ελλήνων. Οι εφημερίδες τις εποχής, άρχισαν να δημοσιεύουν πολύ συχνά αναφορές για το ναυάγιο, τα ευρήματα του, ακόμα και για τις διαδικασίες ανέλκυσης των αρχαιοτήτων τα οποία βρέθηκαν στο ναυαγισμένο καράβι.

Επίσης άρχισαν να δημοσιεύονται και πολλά συγγράμματα, από τους εμπλεκόμενους με το ναυάγιο, ειδικούς. Η Αρχαιολογική εφημερίδα αφιέρωσε ένα ολόκληρο τεύχος της, στα ευρήματα του ναυαγίου και υπάρχουν αναφορές και σε άλλα δύο, και αρκετές σελίδες έχουν γραφτεί σχετικά με το θέμα, στα πρακτικά της αρχαιολογικής εταιρίας. Το 1903, εκδόθηκε από το αρχαιολογικό μουσείο, το σύγγραμμα του διευθυντή του Εθνικού Νομισματικού Μουσείου Ι. Ν. Σβορώνου, “Ο Θησαυρός των Αντικυθήρων”. Ο αρχαιολόγος Βαλέριος Στάης, εξέδωσε το 1905 μια μελέτη επάνω στη προέλευση του καραβιού που ναυάγησε 2000 χρόνια πριν, με την ονομασία: “Τα εξ Αντικυθήρων Ευρήματα”. Ο καθηγητής ναυτικής ιστορίας στη σχολή Ναυτικών Δοκίμων, Κωνσταντίνος Ράδος, εξέδωσε το 1910, το σύγγραμμα του, “Περί του Θησαυρού των Αντικυθήρων”. Ο Εμμ. Λυκούδης, νομικός σύμβουλος του κράτους, και επιβλέπων της ανέλκυσης των αρχαιοτήτων, εξέδωσε το 1920, το ημερολόγιο που κράτησε κατά την διάρκεια της ανελκύσεως, με την ονομασία : “Σελίδες”.

Οι απόψεις των μελετητών του ναυαγίου και των ευρημάτων του, όπως θα δούμε και παρακάτω, πολλές φορές δίστανται σχετικά με αυτά, χωρίς να μπορούν να καταλήξουν σε μία σαφή θεωρία, αφού ακόμα και σήμερα, 110 χρόνια μετά την ανακάλυψη του, πολλά ερωτήματα παραμένουν αναπάντητα .

2.1.1. Πρακτικά της Αρχαιολογικής Εταιρίας

Στα Πρακτικά της Αρχαιολογικής Εταιρίας του 1900 και του 1901, υπάρχουν διάφορες αναφορές σχετικά με το ναυάγιο των Αντικυθήρων.

α. Πρακτικά του 1900

Στα Πρακτικά του 1900 (σελ. 95-102), υπάρχει μια ανακοίνωση “Περί των εκ της παρά τα Αντικύθηρα θαλάσσης αγαλμάτων”, την οποία έκανε ο γραμματέας της Αρχαιολογικής Εταιρίας στις 28 Ιανουαρίου του 1901, στην πρώτη γενική συνέλευση των εταίρων.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση αυτή, Συμιακοί σφουγγαράδες ανακάλυψαν τυχαία στον βυθό της θάλασσας των Αντικυθήρων σωρό αρχαίων αγαλμάτων, γεγονός το οποίο και ανήγγελλαν στην Κυβέρνηση. Στη συνέχεια περιγράφονται κάποια από τα ανελκυσθέντα αγάλματα και κυρίως το χάλκινο άγαλμα του Ερμή ή Εφήβου.

Στο τέλος της ανακοίνωσης αυτής, υπάρχει η εικασία ότι τα αγάλματα των Αντικυθήρων έκλεψε Ρωμαίος στρατηγός, ίσως ο Σύλλας, για να τα μεταφέρει στην Ρώμη. Το καράβι όμως που μετέφερε τα αγάλματα έπεσε σε τρικυμία και ναυάγησε στην θάλασσα των Αντικυθήρων με αποτέλεσμα τα καλλιτεχνήματα αυτά, να χαθούνε στον βυθό για να ξαναβρεθούνε 2000 χρόνια μετά.

β. Πρακτικά του 1901

Στα Πρακτικά του 1901 (σελ. 17), αναφέρεται πως στον ισολογισμό της Αρχαιολογικής Εταιρίας, αναγράφεται η δαπάνη 3500 δραχμές που δόθηκε σαν δώρο στους 7 Συμιακούς

δύτες (500 δραχμές στον καθένα), που βοήθησαν στην ανέλκυση των αρχαιοτήτων του ναυαγίου των Αντικυθήρων.

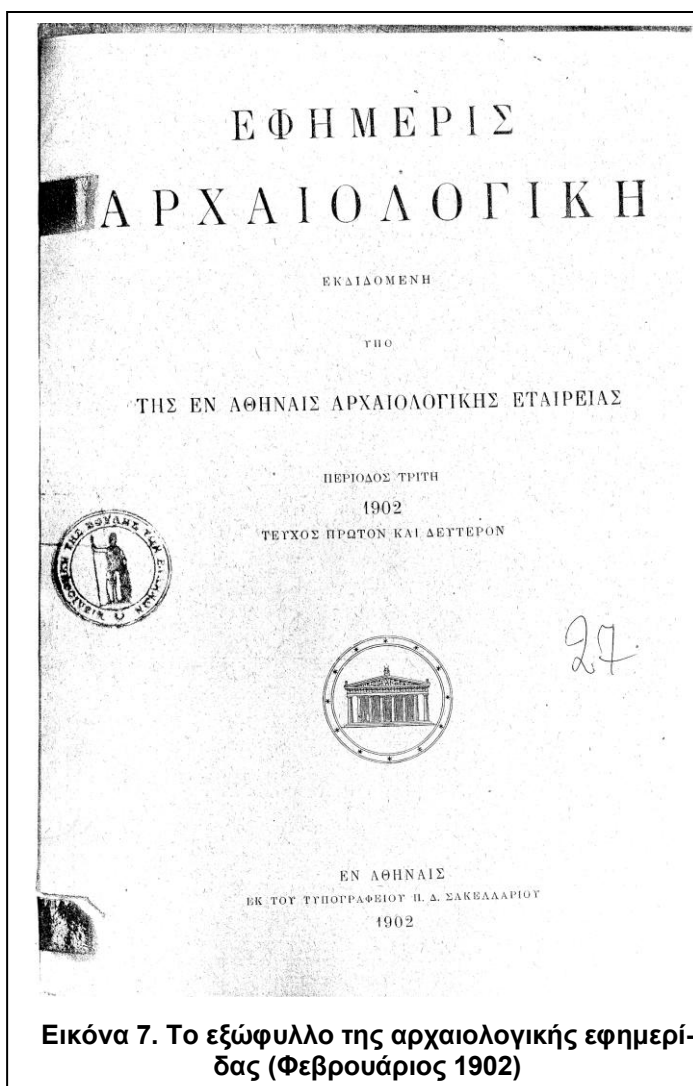
2.1.2. Αρχαιολογική Εφημερίς

α. Φεβρουάριος 1902

Η Αρχαιολογική εφημερίδα, αφιέρωσε το πρώτο και δεύτερο τεύχος του 1902 (15 Φεβρουαρίου του 1902), στα ευρήματα του ναυαγίου των Αντικυθήρων. Εκεί, για πρώτη φορά, δημοσιεύτηκε μία πλήρη περιγραφή των αρχαιοτήτων του ναυαγίου. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στον πρόλογο του συγγράμματος: “Η Αρχαιολογική Εταιρεία επιθυμούσα να καταστήσει κοινώς γνωστά τα κατ’ αυτό και να διευκολύνει την περί τούτου επιστημονικήν έρευναν, απεφάσισε να προβεί εις την δημοσίευσιν πάντων των σπουδαιότερων των εκ της θαλάσσης ανελκυσθέντων αντικειμένων”.

Αρχικά γίνεται αναφορά στο χρονικό της εύρεσης του ναυαγίου από Συμιακούς δύτες σπογγαλιευτικού πλοίου τα τέλη του 1900.

Περιγράφεται η ανακάλυψη του χεριού χάλκινου αγάλματος, και οι ενέργειες του κυβερνήτη Δημ. Ελευθ. Κοντού να ενημερώσει την ελληνική κυβέρνηση. Παρ’ όλη την δικαιολογημένη

Εικόνα 7. Το εξώφυλλο της αρχαιολογικής εφημερίδας (Φεβρουάριος 1902)

αρχική δυσπιστία της κυβέρνησης, δόθηκε από τον υπουργό των Εκκλησιαστικών (το Υπουργείο Παιδείας ονομαζότανε αλλιώς και Υπουργείο Εκκλησιαστικών), Σπυρίδων Στάη, άδεια στους Δημ. Κοντό και στους δύτες του να ανελκύσουν τις αρχαιότητες έναντι αμοιβής. Οι εργασίες ξεκίνησαν τον Νοέμβριο του 1900, και κρατήσανε μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1901. Η ανέλκυση των ελαφρών αντικειμένων, γινότανε με την βοήθεια των τροχαλιών του πλοίου, ενώ των βαρύτερων με τη βοήθεια βαρούλκου.

Οι συνθήκες της ανέλκυσης ήταν πολλές φορές αντίξοες, λόγω της συχνής θαλασσοταραχής, του μεγάλου βάθους του ναυαγίου (25-34 οργιές), αλλά και της συμπύκνωσης με ξένα αντικείμενα που υπέστησαν οι αρχαιότητες κατά την μακρά παραμονή τους στο βυθό. Η αμοιβή που έδωσε η Ελληνική Κυβέρνηση στους δύτες ήταν 150000 δρχ., ενώ κάθε ένας από τους συμμετέχοντες στην εργασία αμείφθηκε από την Αρχαιολογική Εταιρία με 500 δρχ.

Τα ευρήματα που ήταν χάλκινα και μαρμάρινα αγάλματα, αλλά και αντικείμενα που ανήκαν στο πλοίο και στο πλήρωμά του, μεταφερθήκανε στο Εθνικό μουσείο.

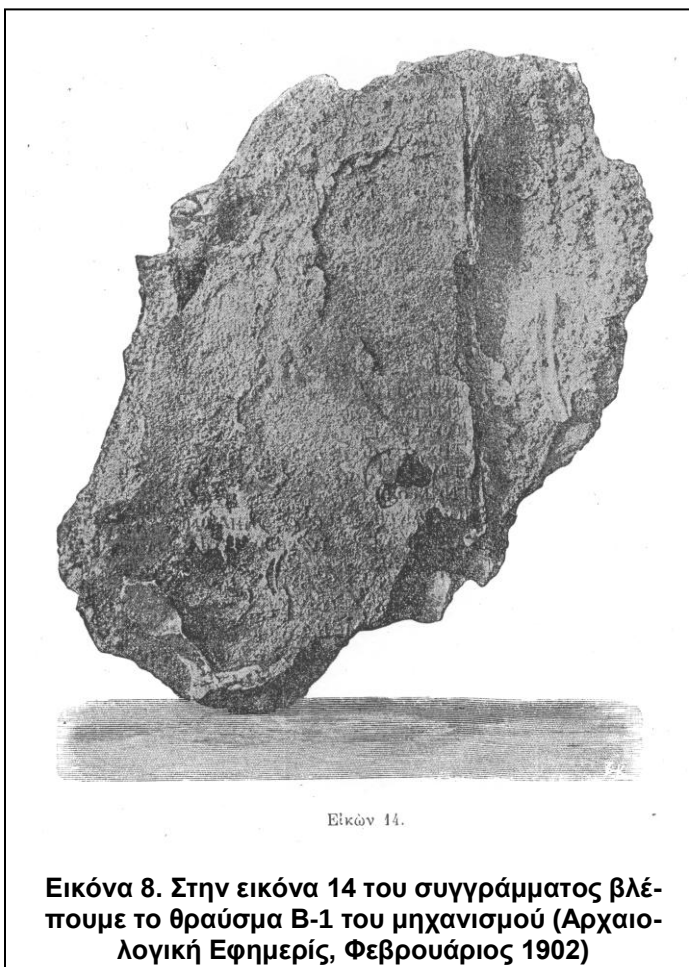
Υπάρχει μια λεπτομερής περιγραφή των χάλκινων ευρημάτων, αγαλμάτων και αντικειμένων, μεταξύ των οποίων και το άγαλμα που είναι πλέον γνωστό ως “ο Έφηβος των Αντικυθήρων”. Για το άγαλμα αυτό εξήχθη σε πολλά κομμάτια των οποίων την συγκόλληση επιμελήθηκε ο Γάλλος επιδιορθωτής καλλιτεχνημάτων Andre. Τα ευρήματα αυτά δεν υπέστησαν πολύ μεγάλη φθορά λόγω της αντοχής του χαλκού στην καταστροφική επίδραση του θαλασσινού νερού. Υποβλήθηκαν βέβαια σε χημικό καθαρισμό, αν και έχουν χάσει πλέον το αρχικό τους χρώμα.

Αντίθετα, τα μαρμάρινα αγάλματα που βρέθηκαν στο ναυάγιο, υπέστησαν πολύ μεγάλες καταστροφές, λόγω της διάβρωσης, αλλά και των θαλασσίων ζώων τα οποία έφτιαχναν σε αυτά φωλιές. Υπάρχει μια μικρή περιγραφή των κομματιών που διατηρήθηκαν αρκετά, ώστε να διαφαίνεται το σχήμα τους.

Τα σκεύη του πληρώματος που βρέθηκαν στο ναυάγιο, έχουν τεράστια σημασία αφού βοήθησαν στον χρονικό προσδιορισμό του ναυαγίου. Τα σκεύη αυτά είναι πήλινα, γυάλινα και

μεταλλικά αγγεία αλλά και κάποια άλλα μικρά αντικείμενα ανάμεσα στα οποία και ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων.

Στο τέλος του συγγράμματος, αναφέρεται η ύπαρξη, ανάμεσα στα ευρήματα, ενός περιέργου χάλκινου αντικείμενο, διαστάσεων $0,15 \times 0,16$, το οποίο και ονομάζουν ωρολόγιο. Το αντικείμενο αυτό περιγράφεται σαν ένα μηχανήμα αποτελούμενο από πολλούς τροχούς που εμπεριέχεται εντός ξύλινης τετράγωνης πυξίδας την οποία συνοδεύουν μολύβδινες σελίδες στις οποίες είναι χαραγμένα γράμματα. Οι επιγραφές αυτές θεωρούνται οδηγίες χρήσης του μηχανήματος, και η χρήση του είναι πιθανότατα αστρονομική. Το μηχανήμα αυτό υπέστη πολύ μεγάλη καταστροφή από την παραμονή του στη θάλασσα, και ο καθαρισμός του είναι πολύ δύσκολος. Το μηχανήμα αυτό, πήρε αργότερα την ονομασία Μηχανισμός των Αντικυθήρων.

β. Άγαλμα Λίθινον ἐξ Αντικυθήρων

Στη σελίδα 202, του τεύχους 3 και 4, περίοδος τρίτη, του 1903, της Αρχαιολογικής εφημερίδας, υπάρχει ένα άρθρο με τίτλο: “Άγαλμα Λίθινον ἐξ Αντικυθήρων”, του οποίου την συγγραφή επιμελήθηκε ο Γ. Νικολαΐδης Κρης στις 5 Ιανουαρίου του 1904. Το άρθρο αυτό αναφέρεται στο μαρμάρινο άγαλμα που ανελκύστηκε από το ναυάγιο των Αντικυθήρων το

οποίο ο Ι.Ν. Σβορώνος υποστηρίζει ότι παριστά τον Ορθιάδη τον Λακεδαιμόνιο, ενώ κάποιοι άλλοι ότι παριστά αθλητή ή στρατιώτη. Ο συγγραφέας, Γ. Νικολαΐδης, υποστηρίζει, με επιχειρήματα που βασίζονται σε αποσπάσματα της Ιλιάδας, ότι το άγαλμα παριστά τον Λυκάονο στην σκηνή του φόνου του από τον Αχιλλέα και ελπίζει πως περεταίρω έρευνες στο ναυ-
άγιο, θα αποκαλύψουν και το άγαλμα του Αχιλλέα.

γ. Το Εξ Αντικυθήρων Αστrolάβον

Το 1910, δημοσιεύθηκε από την Αρχαιολογική Εφημερίδα ένα άρθρο του υποπλοίαρχου του Βασιλικού Ναυτικού, Περικλή Ρεδιάδη, σχετικά με τον Μηχανισμό των Αντικυθήρων, με τον τίτλο : “ΤΟ ΕΞ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ ΑΣΤΡΟΛΑΒΟΝ”.

Εικόνα 9. Η Προτομή του Ποσειδωνίου του Ρόδιου (Αρχαιολογικό Μουσείου Ρόδου)

Το άρθρο αυτό, το οποίο επιμελήθηκε ο υποπλοίαρχος Περικλής Ρεδιάδης αναφέρεται στην φύση του Μηχανισμού, και αντικρούει την άποψη του κλασικού φιλόλογου από το Μόναχο, Άλμπερτ Ρεμ, ο οποίος υποστήριζε ότι ο Μηχανισμός ήταν ένα

πλανητάριο σαν την “σφαίρα” του Αρχιμήδη και του Ποσειδωνίου (Albert Rehm, *Philologische Wochenschrift*, 1907). Ο Ρεδιάδης καταγράφει με λεπτομέρεια του λόγους για τους οποίους κατά την άποψή του η θεώρηση του Ρεμ ήταν εσφαλμένη.

Το πρώτο επιχείρημα του Ρεδιάδη είναι πως η “σφαίρα” περιγράφεται σαν διδακτικό όργανο, ενώ ο Μηχανισμός είναι αναμφισβήτητα αστρονομικό. Επίσης ο εφοδιασμός του Μηχανισμού με μοιρογνωμόνια υποδηλώνει πως ήταν ένα υψομετρικό όργανο αντίθετα με την γνώμη του Ρεμ. Το χαρακτηρισμό του οργάνου ως αστρολάβου, ο Ρεδιάδης τον αποδίδει σε αυτήν ακριβώς την ιδιότητά του, χωρίς όμως να θέλει να τον ταυτοποιήσει με τον κλασικό αστρολάβο. Άλλωστε ο Ρεδιάδης υποστηρίζει πως ο Μηχανισμός είναι ένα όργανο που δεν μπορεί να αναχθεί σε κανένα από τα γνωστά αστρονομικά όργανα της αρχαιότητας.

Το επόμενο επιχείρημα που αναφέρει ο Ρεδιάδης, είναι πως οι “σφαίρες” ήταν εργαλεία ογκώδη και βαριά και για την κατασκευή τους χρησιμοποιούνταν υλικά όπως το ξύλο και ο γύψος. Αντίθετα, οι διαστάσεις του Μηχανισμού είναι πολύ μικρές, χαρακτηριστικές των διαστάσεων των υψομετρικών οργάνων (π.χ. αστρολάβων). Ένα άλλο στοιχείο είναι πως τα γρανάζια του Μηχανισμού είναι φτιαγμένα από τον μαλακό και εύθαρτο χαλκό. Ο Ρεδιάδης καταλήγει πως θα ήταν αδύνατο ένα τόσο μικρό όργανο, να μπορεί να λειτουργεί σαν βάση για την ευμεγέθη “σφαίρα”.

Το τρίτο επιχείρημα, είναι πως οι “σφαίρες” είχαν σχήμα σφαιρικό, όπως υποδηλώνει και η ονομασία τους, και δεν παριστάνουν μηχανικά την κίνηση του πλανητικού συστήματος στο επίπεδο, αντίθετα με τον Μηχανισμό.

Επιπροσθέτως, η επιχειρηματολογία του Ρεδιάδη ενισχύεται από το γεγονός πως οι “σφαίρες” φαίνεται να ήταν υδραυλικά μηχανήματα, μηχανήματα δηλαδή που έχουν ως κινητήρια δύναμη το νερό. Ο Μηχανισμός όμως, δεν δείχνει να έχει τέτοια χαρακτηριστικά.

Αναφέρεται επίσης στη λέξη ΠΑΧΩΝ, που είναι ο αιγυπτιακός μήνας ο αντίστοιχος του Μαΐου, η οποία ανακαλύφθηκε χαραγμένη στο Μηχανισμό και αναγνώσθηκε από τον Ρεμ. Σύμφωνα με τον Ρεδιάδη δεν θα ήταν δυνατό (λόγω έλλειψης χώρου) να καταγραφούν όλοι οι μήνες του χρόνου στο σημείο εκείνο του μηχανισμού, και ο μήνας Παχών δεν έχει κάποιο ιδιαίτερο αστρονομικό ενδιαφέρον (δεν έχει ισημερία ή ηλιοστάσιο).

Βαρύτητα στην εγκυρότητα των λόγων του δίνει, ο Ρεδιάδης, αναφερόμενος σε δύο τόξα που βρέθηκαν στη μελέτη τμημάτων του Μηχανισμού, τα οποία φέρανε δύο διαφορετικά συστήματα διαιρέσεως. Όπως αναφέρει, τα δύο τόξα ανήκουν σε κύκλους, διαιρεμένους σε 60 και σε 360 μέρη αντίστοιχα. Τα δύο συστήματα αυτά, ήταν γνωστά κατά την αρχαιότητα, άρα ο Μηχανισμός θα πρέπει να κατασκευάστηκε την εποχή που και τα δύο αυτά συστήματα ήταν σε χρήση, δηλαδή μεταξύ 3^{ου} και 5^{ου} μ.Χ αιώνα.

Τέλος, αναφέρεται στην λειτουργία του οργάνου και υποστηρίζει πως χρησίμευε στην μέτρηση του ύψους των αστερών, ρυθμιζόμενο, με την βοήθεια των οδηγιών του, ανάλογα με την εποχή και τον τόπο της παρατήρησης. Τα γρανάζια του οργάνου κινούσαν κατάλληλους δείκτες ώστε να είναι δυνατή η επίλυση αστρονομικών προβλημάτων.

2.1.3. Αναφορές του Ναυαγίου και του Μηχανισμού των Αντικυθήρων στον Τύπο της Εποχής

Τα χρόνια που ακολούθησαν την ανακάλυψη του ναυαγίου των Αντικυθήρων ο Τύπος της εποχής παρακολούθησε στενά τις εξελίξεις των ερευνών σχετικά με αυτό. Κάποιες από τις μεγαλύτερες εφημερίδες της εποχής άρχισαν να δημοσιεύουν άρθρα που αφορούσαν το ναυάγιο και τα ευρήματά του.

Από μία έρευνα που έγινε στις εφημερίδες “Ακρόπολις” (1 Μαρτίου έως 30 Ιουνίου 1902), “Εστία” (1 έως 19 Ιανουαρίου 1901 και 1 Μαΐου έως 31 Δεκεμβρίου 1902), “Ελεύθερος Τύπος” (1 έως 31 Μαΐου 1902), “Εμπρός” (1 έως 31 Μαΐου 1902), “Σκριπ” (1 έως 31 Μαΐου 1902), “Σφαίρα” (1 Μαρτίου έως 31 Δεκεμβρίου 1902), “Πρωία” (13 Απριλίου 1901 έως 25 Αυγούστου 1904) καταγράφηκαν όλα τα άρθρα τα οποία σχετίζονται με το ναυάγιο (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II). Στην εφημερίδα “Πρωία” δεν βρέθηκε κανένα σχετικό άρθρο. Στην εφημερίδα “Σκριπ”, στις 21 Μαΐου του 1902, γίνεται λόγος για τον Μηχανισμό των Αντικυθήρων, για πρώτη φορά σε καταγεγραμμένη πηγή (αν και η Αρχαιολογική εφημερίδα δημοσίευσε ένα τεύχος με ημερομηνία Φεβρουάριος του 1902 στο οποίο αναφέρεται ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων, όπως παρατηρούμε από το άρθρο του Γ. Νικολαΐδη: “Αγαλμα Λίθι-

νον εξ Αντικυθήρων”, το οποίο αν και γράφτηκε στις 5 Ιανουαρίου του 1904, δημοσιεύτηκε σε τεύχος του 1903 της Αρχαιολογικής εφημερίδας, μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα τεύχη της Αρχαιολογικής εφημερίδας, δημοσιεύονται με ημερομηνία πρωθύστερη, αυτής, της πρώτης τους έκδοσης). Τα άρθρα αυτά αναφέρονται κυρίως στις διαδικασίες της ανέλκυσης του ναυαγίου, στην συγκόλληση του αγάλματος του Ερμή (Εφήβου) των Αντικυθήρων, στον Μηχανισμό, αλλά και στην πληρωμή των δυτών για την ανέλκυση των αρχαιοτήτων. Παρακάτω, θα αναφερθούμε στα πιο σημαντικά σημεία, των άρθρων αυτών.

Στις 19 Ιανουαρίου του 1901 δημοσιεύτηκε από την εφημερίδα “Εστία” ένα άρθρο με τίτλο “Ο θησαυρός των Κυθήρων”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό υπάρχει η υπόνοια ότι οι αρχαιότητες του ναυαγίου των Αντικυθήρων καταστρέφονται κατά την ανέλκυσή τους, που βασίζεται στο γεγονός πως ανεγκύονται κυρίως τα άκρα και όχι οι κορμοί των αγαλμάτων, αφού οι αρχαιότητες είναι συνεπτυγμένες σε μία συμπαγή μάζα από φύκια και κοράλλια από όπου τα άκρα παρέμειναν εκτός ώστε να αποσπώνται ευκολότερα. Σε αυτήν την υπόθεση βασίζεται η πρόταση να ανασταλούν οι εργασίες ώσπου να αναπτυχθεί η τεχνολογία των μηχανών ανεγκύσεως. Στην πεποίθηση αυτή όμως αντιτίθεται το γεγονός πως η αποκοπή των μελών φαίνεται να έχει γίνει σε βάθος χρόνου. Επιπροσθέτως κατέστη δυνατή η ανέλκυση, ακεραίου, του πολύ μεγάλων διαστάσεων αγάλματος του Κενταύρου. Και να σταματούσαν όμως οι εργασίες προσωρινά, αν όντως ισχύει πως οι αρχαιότητες είναι προσκολλημένες σε μία συμπαγή μάζα, ακόμα και στο μέλλον θα είναι πολύ δύσκολο να αποσπαστεί ολόκληρη από τον βυθό. Για αυτούς τους λόγους, το Υπουργείο Παιδείας σκέφτεται αντί να παύσει τις εργασίες, να αυξήσει τον αριθμό των εργαζομένων δυτών, χωρίς να μειώσει την αμοιβή τους.

Ο Έφηβος των Αντικυθήρων

Από τις 5 Μαρτίου έως τις 17 Μαΐου του 1902, δημοσιεύθηκαν από τις εφημερίδες “Ακρόπολις”, “Εστία”, “Εμπρός” και “Σκριπ” μια σειρά από άρθρα, σχετικά με τον “Ερμή των Αντικυθήρων” (σήμερα ονομάζεται “Έφηβος των Αντικυθήρων”), το χάλκινο άγαλμα που βρέθηκε στο ναυάγιο. Τα άρθρα αυτά αφορούν τις ενέργειες που έγιναν για την συγκόλληση του αγάλματος, αφού αυτό βρέθηκε σε κομμάτια.

Στις 5 Μαρτίου του 1902 η εφημερίδα “Ακρόπολις” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησης του Ερμού, Αι ενέργειαι του υπουργείου”. Το άρθρο αυτό αναφέρεται στην πρόσκληση του Υπουργείου Παιδείας προς τον Γάλλο συγκολλητή Ανδρέ να αναλάβει την συγκόλληση του αγάλματος. Σύμφωνα με το άρθρο το Υπουργείο περιμένει την απάντηση του και προτίθεται σε περίπτωση άρνησης του να καλέσει άλλους διάσημους συγκολλητές.

Στις 9 του ίδιου μήνα η εφημερίδα “Ακρόπολις” δημοσιεύει ένα άλλο άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησης του Ερμού, Ο Ανδρέ δεν έρχεται”, στο οποίο αναφέρει πως η απάντηση του Γάλλου συγκολλητή ελήφθη, και είναι αρνητική.

Την επόμενη μέρα στις 10 Μαρτίου, 1902, ένα ακόμα άρθρο δημοσιεύεται από την εφημερίδα “Ακρόπολις” με τίτλο “Η Συγκόλλησης του Ερμού, Αι προσπάθειαι του Υπουργείου”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό η απάντηση του Ανδρέ δεν είναι οριστική, και δέχεται να έρθει υπό κάποιους ορους. Για τον λόγο αυτό, ο Υπουργός Μομφερράτος παρακάλεσε τον διευθυντή της Γαλλικής αρχαιολογικής σχολής Ωμόλ να μεσολαβήσει ώστε ο Ανδρέ να δεχτεί τις προτάσεις του Υπουργείου.

Στις 7 Απριλίου του ίδιου χρόνου η εφημερίδα “Ακρόπολις” δημοσίευσε ένα ακόμα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησης του Ερμού, Επιστολή του Ανδρέ”, το οποίο αναφέρει πως ο Ανδρέ απάντησε θετικά στην πρόταση του Υπουργείου να έρθει στην Ελλάδα για να αναλάβει την συγκόλληση του αγάλματος., και ζητάει να μάθει τους όρους υπό τους οποίους θα εργαστεί. Σύμφωνα με το άρθρο ο Υπουργός Μομφερράτος θα ζητήσει από τον Ανδρέ να έρθει πρώτα στην Ελλάδα και μετά να συζητήσουν τους όρους. Επίσης, ο Αιγύπιος συγκολλητής Βισάντο, θα έρθει στην Ελλάδα για την συγκόλληση του αγάλματος, την συνεργασία του οποίου εξασφάλισε ο Γενικός Πράκτορας της Ελλάδας στην Αίγυπτο.

Στις 16 Απριλίου του 1902, η εφημερίδα “Ακρόπολις” δημοσιεύει ένα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησης του Ερμού, Οι όροι του Ανδρέ”. Σύμφωνα με αυτό το άρθρο, ο Ανδρέ συμφώνησε να αναλάβει την συγκόλληση του αγάλματος, υπό τον όρο να του καταβληθεί ως αποζημίωση το ποσό των 12 χιλιάδων δραχμών. Το Υπουργείο απάντησε ότι αδυνατεί να πληρώσει αυτό το ποσό, και του πρότεινε να έρθει στην Ελλάδα, και να συνεννοηθούνε σχετικά.

Ο Ανδρέ συμφώνησε με αυτό, και αναμένεται να έρθει στην Ελλάδα το πρώτο δεκαπενθήμερο του Μαΐου.

Ένα ακόμα άρθρο δημοσιεύτηκε από την εφημερίδα “Ακρόπολις” στις 2 Μαΐου του 1902, με τίτλο “Ο Έφηβος των Αντικυθήρων, Η άφιξης του Ανδρέ”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, ο Ανδρέ αναχώρησε από το Παρίσι, τρεις ημέρες πριν, και θα φτάσει στη Ελλάδα την προσεχή Παρασκευή ή το Σάββατο. Αμέσως μετά την άφιξή του, θα εξετάσει το άγαλμα και θα υποβάλει μια έκθεση, όπως έκανε και ο Βιεννέζος Στούρμ, ώστε να καταδείξει τον τρόπο της συγκόλλησης του αγάλματος, και θα υποβάλει στην Κυβέρνηση τους όρους του. Η διαφορά των δύο συγκολλητών είναι πως ο Στούρμ δεν δέχεται με κανέναν όρο να έρθει στην Ελλάδα και να αναλάβει την συγκόλληση του αγάλματος.

Την ίδια ημέρα, στις 2 Μαΐου του 1902 ένα ακόμα άρθρο δημοσιεύτηκε, από την εφημερίδα “Εστία” με τίτλο “Ο Ανδρέ Πότε Έρχεται”, σύμφωνα με το οποίο ο Ανδρέ αναχώρησε από την Μασσαλία την προηγούμενη ημέρα και θα καταφθάσει στον Πειραιά την ερχόμενη Δευτέρα.

Στις 3 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Εμπρός” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Ο κ. Ανδρέ, Έρχεται την Δευτέρα”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, την προηγούμενη ημέρα, γνωστοποιήθηκε στο Υπουργείο Παιδείας, ότι ο Ανδρέ αναχώρησε από την Μασσαλία με το ατμόπλοιο του Μεσσαζερή και θα φτάσει στον Πειραιά, την Δευτέρα, 6 Μαΐου.

Την ίδια ημέρα, στις 3 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Σκριπ” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησης του Χαλκού Αγάλματος”, σύμφωνα με το οποίο το Υπουργείο Παιδείας ειδοποιήθηκε τηλεγραφικός από το Παρίσι, για την αναχώρηση του Γάλλου συγκολλητή Ανδρέ για τον Πειραιά.

Στις 5 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Σκριπ” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Έλευσις του Ανδρέ”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, την επόμενη μέρα θα φτάσει στον Πειραιά ο κ. Ανδρέ, οπότε το Υπουργείο Παιδείας, ανέθεσε στον Γυμνασιάρχη Πειραιώς Δραγάτση επιληφθεί της υποδοχής του, διοργανώνοντας δεξίωση προς τιμήν του.

Στις 7 Μαΐου του 1902 δημοσιεύτηκε από την εφημερίδα “Εστία” ένα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησις Του Αγάλματος του Ερμού”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό εκείνο το πρωί, ο Ανδρέ επισκέφτηκε το Μουσείο μετά του Υπουργού Παιδείας και του διευθυντή της Γαλλικής αρχαιολογικής Σχολής, εξέτασε το άγαλμα και κατέληξε πως η συγκόλλησή του ήταν δυνατό να επιτευχθεί. Μετά από σύσκεψη με τον Υπουργό Μομφερράτο ανακοίνωσε στο Υπουργείο ότι η συγκόλληση θα ήταν προτιμότερο να γίνει τον Σεπτέμβριο που ο καιρός θα έχει ψυχράνει, και μέχρι τότε θα επιστρέψει στο Παρίσι.

Την ίδια ημέρα, στις 7 Μαΐου του 1902 η εφημερίδα “Εμπρός” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Αφιξης του Ανδρέ” σύμφωνα με το οποίο ο Ανδρέ έφτασε στον Πειραιά την προηγούμενη ημέρα και κατά την άφιξη του, του παρήχθη η κάθε δυνατή ευκολία από τις Αρχές του Πειραιά και οι αποσκευές του δεν υπεβλήθησαν σε δασμούς. Ο Ανδρέ, εξέφρασε τον θαυμασμό του για το κλίμα της Ελλάδας και πήγε στο σιδηροδρομικό σταθμό για να ξεκινήσει για την Αθήνα όπου έφτασε κατά τη 13.30. Ο Ανδρέ ο οποίος μένει στο ξενοδοχείο “Μινέρβα”, συνομίλησε με τον γενικό γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας Αλ. Κολυβά και εξέφρασε τις ευχαριστίες του για την τιμή της εκτέλεσης του μεγάλου έργου της συγκόλλησης του αγάλματος του Ερμή. Έπειτα ο Ανδρέ συνοδευμένος και από τον Καββαδία επισκέφτηκε το Αρχαιολογικό μουσείο εξέτασε το άγαλμα, και εξέφρασε τον θαυμασμό του για την καλλιτεχνία του. Ζήτησε δε να το εξετάσει και για δεύτερη φορά και έπειτα να υποβάλει στο Υπουργείο έκθεση με τις προτάσεις του ως προς την συγκόλλησή του, όπως είχε κάνει και ο Στουρμ. Επίσης ο Ανδρέ εξέφρασε μια πρώτη εκτίμηση πως η συγκόλληση του αγάλματος αν και δεν θα είναι ιδιαίτερα δύσκολη, θα διαρκέσει αρκετούς μήνες και βεβαίωσε πως η δουλειά θα είναι ανάλογη της τεράστιας αξίας του αγάλματος, και θα γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκλειστούν μελλοντικές φθορές του.

Επίσης την ίδια ημέρα, η εφημερίδα “Σκριπ” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησις του Χαλκού Αγάλματος”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, ο Ανδρέ, έφτασε στον Πειραιά την προηγούμενη μέρα κατά τη 13.00 όπου του έκανε εντύπωση η ύπαρξη των πολυάριθμων λούστρων που τον πλησιάζανε προσφέροντας τις υπηρεσίες τους. Κατά τις 15.00 επισκέφτηκε το Υπουργείο Παιδείας, όπου συνομίλησε με τον Γενικό Γραμματέα Κολυβά. Επίσης, ο

Ανδρέ θα επισκεφτεί διάφορες αρχαιότητες, όπως αυτές που φυλάσσονται σε ιδιαίτερη αίθουσα του Γυμνασίου Πειραιά.

Στις 8 Μαΐου του 1902 η εφημερίδα “Εστία” δημοσίευσε ένα ακόμα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησις Του Ερμού, Έκθεσης του Ανδρέ”, κατά το οποίο εκείνο το πρωί ο Ανδρέ υπέβαλε την έκθεσή του, σχετικά με την συγκόλληση του αγάλματος, στο Υπουργείο Παιδείας. Δεν έγινε κάποιος λόγος για την αμοιβή του καθώς αποφασίστηκε ότι κάτι τέτοιο θα διευθετηθεί αργότερα.

Την ίδια ημέρα, στις 8 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Σκριπ” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησις του Χαλκού Αγάλματος” κατά το οποίο το πρωί της προηγούμενης ημέρας ο Ανδρέ πήγε στο Μουσείο μαζί με τους Υπουργούς Μομφερράτο και Τριανταφυλλάκο και τον διευθυντή της Αρχαιολογικής Γαλλικής Σχολής Ωμόλ, όπου εξέτασε, λεπτομερώς αυτή τη φορά τα κομμάτια του αγάλματος. Ο Ανδρέ, πρότεινε να γίνει η συγκόλληση τον Σεπτέμβρη που το κλίμα θα είναι ψυχρότερο και θα υποβάλει έκθεση στο Υπουργείο όσον αφορά τον τρόπο συγκόλλησης, όπως επίσης και θα συζητήσει με τον Υπουργό σχετικά με το θέμα της αμοιβής του.

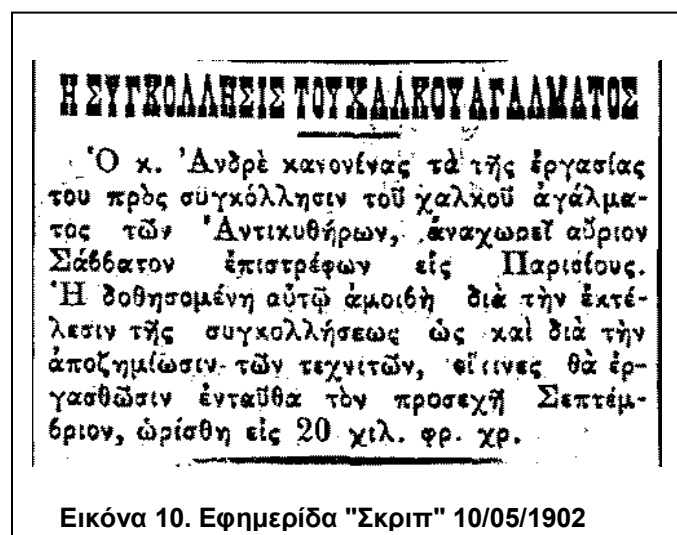
Στις 9 Μαΐου του 1902, η ίδια εφημερίδα “Σκριπ”, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησις του Χαλκού Αγάλματος”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, την προηγούμενη ημέρα, ο Ανδρέ υπέβαλε στο Υπουργείο έκθεση σχετικά με την συγκόλληση του αγάλματος, όπου προτείνει να κάνει την προετοιμασία στο Παρίσι, και να επιστέψει στην Αθήνα τον Σεπτέμβρη για την συγκόλληση του αγάλματος. Το ίδιο απόγευμα πήγε στο Μουσείο για να εξετάσει τα κομμάτια του αγάλματος μία ακόμη φορά.

Την ίδια ημέρα, στις 9 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Εμπρός” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Αι Προτάσεις του κ. Ανδρέ, Η συγκόλλησις του Ερμού- Ο χρόνος και ο τρόπος της συγκολλήσεως- Η απαιτηθησόμενη δαπάνη” σύμφωνα με το οποίο την προηγούμενη ημέρα ο Ανδρέ υπέβαλε στο Υπουργείο την πρότασή του για την συγκόλληση του αγάλματος και προτείνει η συγκόλληση να ξεκινήσει τον Σεπτέμβρη, και να γίνει με την βοήθεια ενός μίγματος δικιάς του εφεύρεσης, με το οποίο θα συμπληρώσει και τα μέλη του αγάλματος που

λείπουνε. Ο Στούρμ είχε προτείνει κάτι ανάλογο, με την διαφορά ότι εκείνος πρότεινε να γεμίσει το εσωτερικό του αγάλματος με το μίγμα. Αντί αυτού ο Ανδρέ υποσχέθηκε να τοποθετήσει στο εσωτερικό του αγάλματος σιδερένιο στεφάνι, ώστε να αποφευχθούν μελλοντικές φθορές και ότι ο χρόνος που θα διαρκέσει η συγκόλληση δεν θα ξεπεράσει τους δύο μήνες. Ο Υπουργός Παιδείας απάντησε το απόγευμα ότι δέχεται την πρόταση αν και δεν έγινε κάποιος λόγος σχετικά με την αμοιβή του Ανδρέ η οποία αναμένεται να κυμανθεί μεταξύ των 15 με 20 χιλιάδων δραχμών. Ο Ανδρέ θα αναχωρήσει για την Γαλλία, από όπου θα επιστρέψει στα τέλη του Αυγούστου.

Στις 10 Μαΐου του 1902, η ίδια εφημερίδα, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “ Η Συγκόλλησης του Ερμού, Τι θα στοιχίση-Η αναχώρησις του κ. Ανδρέ” κατά το οποίο ο Ανδρέ θα αναχωρήσει από τον Πειραιά με το ατμόπλοιο του Μεσσαζερή. Η αμοιβή του δεν δύναται να

υπερβεί τις 20000 δραχμές, ποσό μέτριο, κατά αναλογία με την εργασία της συγκολλήσεως.

Εικόνα 10. Εφημερίδα "Σκριπ" 10/05/1902

Την ίδια ημέρα, στις 10 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Σκριπ” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησης του Χαλκού Αγάλματος”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό ο Ανδρέ θα αναχωρήσει την επόμενη μέρα από τον Πειραιά και θα επιστρέψει στο Παρίσι.

Η αμοιβή του θα ανέλθει στις 20000 δραχμές.

Στις 11 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Εμπρός” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Ο κ. Ανδρέ εις Πειραιά”, σύμφωνα με το οποίο την προηγούμενη ημέρα το πρωί, ο Ανδρέ επισκέφτηκε το Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά.

Στις 17 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Σκριπ” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Συγκόλλησης του Χαλκού Αγάλματος”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, ο Ανδρέ κατά την επιστρο-

φή του στο Παρίσι, απέστειλε επιστολή στον Υπουργό Παιδείας κ. Μομφερράτο με την οποία τον ευχαριστεί για την φιλοξενία στην χώρα του και για την αποδοχή των προτάσεων που έκανε ο ίδιος.

Προσπάθειες ανεύρεσης πληρώματος για την ανέλκυση των αρχαιοτήτων και η πληρωμή των δυτών

Ένα άλλο θέμα με το οποίο οι εφημερίδες ασχολήθηκαν σε μεγάλο βαθμό, ήταν οι διαδικασίες ανεύρεσης πληρώματος για την ανέλκυση των αρχαιοτήτων από τον βυθό της θάλασσας των Αντικυθήρων (όπως γνωρίζουμε σήμερα δεν έχουν πραγματοποιηθεί άλλες ενάλιες ανασκαφές στον βυθό των Αντικυθήρων από το 1901 και μετά), και η πληρωμή των δυτών.

Την πρώτη Απριλίου του 1902, η εφημερίδα “Ακρόπολις” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Αι Ενάλιοι Αρχαιότητες, Αι μηχαναί του Μονακό”. Από το άρθρο αυτό συμπεραίνουμε πως το Υπουργείο Παιδείας, ζήτησε από τον πρίγκιπα του Μονακό να παραχωρήσει τις καταδυτικές μηχανές του κρατιδίου του στην ελληνική κυβέρνηση. Σύμφωνα με το άρθρο, ο πρίγκιπας απάντησε πως είναι σύμφωνος, αρκεί να ενημερωθεί σε τι επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν καθώς οι μηχανές αυτές είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες. Το υπουργείο θα απαντήσει στον πρίγκιπα μέσα στην εβδομάδα, γνωστοποιώντας του πως οι μηχανές θα χρησιμοποιηθούν για την ανέλκυση των αρχαιοτήτων.

Στις 2 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Ακρόπολις” δημοσίευσε ένα ακόμα άρθρο με τίτλο “Αι Ενάλιοι Αρχαιότητες, Η απάντησης του πρίγκιπα του Μονακό”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, ο πρίγκιπας του Μονακό απάντησε στο Υπουργείο πως αρνείται να παραχωρήσει τα μηχανήματα που ζητηθήκανε και πως είναι ακατάλληλα για την δουλειά για την οποία τα θέλει η ελληνική κυβέρνηση. Μετά από αυτό, η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να απευθυνθεί στην αρχαιολογική εταιρία της Γενεύης, η οποία έχει μηχανήματα κατάλληλα για την ανέλκυση των αρχαιοτήτων.

Την ίδια ημέρα, η εφημερίδα “Σφαίρα”, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Αι εν το Βυθό των Αντικυθήρων Αρχαιότητες”, σύμφωνα με το οποίο το Υπουργείο Παιδείας, θέλει να α-

πευθυνθεί στην Εταιρεία της Γενεύης, ώστε να στείλει δύτες για να βοηθήσουν στην ανέλκυση των αρχαιοτήτων των Αντικυθήρων, και των οποίων η πληρωμή θα είναι ανάλογη της αξίας των αντικειμένων που θα ανελκυστούν.

Στις 10 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Ελεύθερος Τύπος”, δημοσιεύει ένα άρθρο με τίτλο “Οι Δύτες των Αντικυθήρων, Η αποζημίωσής των”. Σύμφωνα με αυτό το άρθρο το Υπουργείο Παιδείας ζήτησε από το Υπουργείο Οικονομικών να εκδώσει ένταλμα 70000 δραχμών για την πληρωμή των δυτών των Αντικυθήρων που ανέλκυσαν τις αρχαιότητες από τον βυθό. Την έγκριση αυτή, θα επικυρώσει προσεχώς Βασιλικό Διάταγμα.

Η ανεύρεση των θραυσμάτων του Μηχανισμού των Αντικυθήρων

Ένα άλλο θέμα με το οποίο ασχολήθηκαν οι εφημερίδες ήταν τα χάλκινα θραύσματα ενός μηχανισμού που βρέθηκαν ανάμεσα στις αρχαιότητες του ναυαγίου, τα θραύσματα του Μηχανισμού των Αντικυθήρων.

Στις 21 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Σκριπ”, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Σπουδαία Ανακάλυψη δια τας Αρχαιότητας των Κυθήρων” σύμφωνα με το οποίο, το προηγούμενο απόγευμα ο πρώην Υπουργός Σπ. Στάης, κατά την επίσκεψή του στο Αρχαιολογικό Μουσείο, μετά της γυναίκας του και της κουνιάδας του, και καθώς βρισκότανε στο δωμάτιο που φυλάσσεται το άγαλμα του Ερμή, παρατήρησε, τυχαία, κομμάτια από χαλκό στα οποία διέκρινε κομμάτι τροχού με δόντια στην εξωτερική του περίμετρο. Ψάχνοντας και μαζεύοντας κι άλλα τέτοια κομμάτια, κατάφερε να τα συναρμολογήσει, ώστε να σχηματιστεί ολόκληρος ο τροχός, και να παρατηρήσει γύρω από αυτόν μία επιγραφή με γράμματα που ήταν ευδιάκριτα, παρατηρούμενα από την πίσω μεριά της πλάκας. Η ανάγνωση της επιγραφής δεν κατέστη δυνατή εκείνη την στιγμή και για αυτό θα ζητηθεί η βοήθεια του διευθυντή του αυστριακού Ινστιτούτου, σπουδαίου αρχαιολόγου και ειδικού στην ανάγνωση αρχαίων επιγραφών. Με την ανάγνωση αυτής της επιγραφής, θα λυθεί το ζήτημα της χρονική περιόδου στην οποία ανήκουν οι αρχαιότητες των Αντικυθήρων. (Υπάρχει βέβαια και η πιθανότητα, αν υποθέσουμε ότι η ημερομηνία, 15 Φεβρουαρίου 1902, που αναγράφεται στο τέλος της Αρχαιολογικής Εφημερίδας του 1902, είναι και η πραγματική ημερομηνία έκδοσης της, η δημοσίευση

αυτή να έγινε για λόγους δημοσίων σχέσεων και η ανακάλυψη των θραυσμάτων του Μηχανισμού να είχε γίνει αρκετούς μήνες πριν από τους αρχαιολόγους, αφού στο συγκεκριμένο τεύχος της Αρχαιολογικής Εφημερίδας, υπάρχουν αναφορές στο Μηχανισμό).

Στις 22 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Εστία”, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Πληρωμή των Κυθηρίων Δυτών”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, την ημέρα εκείνη, ο Υπουργός Παιδείας Μομφερράτος υπέγραψε χρηματικό ένταλμα 70000 δραχμών για την πληρωμή των δυτών των αρχαιοτήτων των Αντικυθήρων.

Την ίδια ημέρα, στις 22 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Εστία”, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Πλάξ του Μουσείου μας, Περί τίνος πρόκειται”. Σύμφωνα με το άρθρο το περασμένο Σάββατο, ο Σπ. Στάης, πρώην υπουργός Παιδείας, μαζί με τον έφορο των αρχαιοτήτων, εξετάζοντας τεμάχια των αρχαιοτήτων, διέκριναν ένα χάλκινο μηχανήμα εξ ολοκλήρου οξειδωμένο. Το μηχανήμα αυτό εκτιμήθηκε ότι ανήκει στη Ρωμαϊκή εποχή και είναι άγνωστο αν ήταν τμήμα της εξάρτησης του πλοίου. Η πλάκα του μηχανισμού, φέρει πολλές επιγραφές τις οποίες και καλούνται να ερμηνεύσουν οι αρχαιολόγοι και επιγραφολόγοι. Εκείνη την ημέρα, ο Βίλχελμ, διευθυντής του Αυστριακού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου, εξετάζοντας τα δύο τεμάχια του μηχανισμού, διέκρινε, στο μικρότερο, την επιγραφή : “ακτίνα ηλίου”. Στο τέλος του άρθρου, αναφέρεται πως σύμφωνα με νέες πληροφορίες, τα δύο αυτά μεταλλικά τεμάχια φαίνεται να είναι γνώμονες και

Η ΠΛΑΞ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΑΣ ΠΕΡΙ ΤΙΝΟΣ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ

Ὁ πρῶν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Στάης μετὰ τοῦ ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Μουσείου ἐνῶ περιειργάζοντο τὸ Σάββατον τεμάχια ἐκ τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν Ἀντικυθήρων, διέκριναν χάλκινον μηχανήμα καθ' ὅλοκληρίαν ὁμῶς ὀξειδωμένον.

Τὸ μηχανήμα τοῦτο, ὡς φαίνεται ἀνάγεται εἰς τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους, δὲν εἶνε δὲ ἐξηκριβωμένον ἐὰν εἶνε ἐξάρτημα τοῦ πλοίου ἢ σκευὸς αὐτοῦ καλλιτεχνικόν.

Ἢδὴ πρόκειται δι' ἀντιγραφῆς, διότι ἡ πλάξ φέρει ἀρνητικὰ ἀποτυπώματα δυσδιάκριτα, ν' ἀναγνωσθοῦν ἢ ἐρμηνευθοῦν εὐκρινέστερον τὰ ἐπ' αὐτῆς γράμματα ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπιγραφικῶν καὶ ἀρχαιολόγων μας.

Σήμερον ὁ διευθυντὴς τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Βίλελμ ἐξήτασεν ἀμφοτέρω τὰ τεμάχια, κατώρθωσε δὲ νὰ διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ μικροτέρου τεμαχίου τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν :
ἀκτίνα ἡλίου.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν θάναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὀριστικόν, διὰ ἑπακολουθήσουν δὲ καὶ ἄλλαι μελέται ἀμφοτέρων τῶν τεμαχίων πρὸς πληρεστέραν ἀνάγνωσιν τῶν γραμμάτων τῶν δύο πλακῶν.

ἌΛΛΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ

Κατὰ νεωτέρας πληροφορίας τὰ δύο μετάλλινα τεμάχια τὰ εὑρεθέντα ἐν τῷ Μουσείῳ εἶνε γινώμονες καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφαὶ φαίνεται νὰ εἶνε ὁδηγίαι πρὸς χρῆσιν τοῦ ὀργάνου.

Τὰ γράμματα εἶνε τοῦ Αὐτοκράτορος Χριστοῦ αἰῶνος.

Συγεπῶς ἐξ ὅλων τούτων ἐξάγεται ὅτι καὶ τὸ ναυάγιον εἶνε τῆς ἰδίας ἐποχῆς.

Εἰκόνα 11. Εφημερίδα “Εστία”
22/05/1902

οι επιγραφές, οδηγίες προς την χρήση του οργάνου. Τα γράμματα είναι του 1^{ου} προ Χριστού αιώνα, οπότε και το ναυάγιο θα πρέπει να έγινε την ίδια εποχή.

Επίσης την ίδια ημέρα, στις 22 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Σκριπ” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Αι Αρχαιότητες των Αντικυθήρων, Η ενεπίγραφος πλάξ”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, πολύ σημαντική είναι η τυχαία ανακάλυψη της χάλκινης πλάκας από τον Σπ. Στάη, καθώς αυτή ίσως μας δώσει πληροφορίες για την ηλικία των αρχαιοτήτων του ναυαγίου και για το τι πραγματικά παριστά το χάλκινο άγαλμα που ονομάστηκε Ερμής. Την προηγούμενη ημέρα, την πλάκα εξέτασε για πρώτη φορά ο αρχαιολόγος Βυζαντινός, όπου στο ένα κομμάτι διέκρινε τα γράμματα “ΤΩΝ....” και “ΙΝΟΝ...” και στο άλλο κομμάτι τα γράμματα “...ΓΝΩΜΩΝ....” και “...ΦΙΡΜΙΟΣ...”. Σύμφωνα με την γνώμη του Βυζαντινού, οι αρχαιότητες είναι της εποχής μεταξύ 150 π. Χ. και 200 μ. Χ. οπότε και η πλάκα θα εξεταστεί ξανά πιο λεπτομερώς για πιο ακριβή προσδιορισμό της χρονολογίας. Για αυτόν τον σκοπό θα επισκεφτεί το Μουσείο ο διευθυντής του Αυστριακού Ινστιτούτου Βίλχεν καθώς και άλλοι αρχαιολόγοι με ειδικότητα στην ανάγνωση επιγραφών.

Στις 23 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Εστία”, δημοσίευσε ένα ακόμα άρθρο με τίτλο “Αι Πλάκες των Αντικυθήρων, Γνώμαι αρχαιολόγων”. Το άρθρο αυτό αναφέρετε στις δύο χάλκινες πλάκες που βρέθηκαν στο Μουσείο και αναφέρει πως αν και εξετάστηκαν δεν έγινε κατανοητή η χρήση τους. Ο Βιλχέλμ εξέφρασε την γνώμη πως ίσως να πρόκειται για ηλιακό ρολόι, ενώ Σβορώνος υποστήριξε πως είναι ένας αστρολάβος. Σύμφωνα με το άρθρο, το όργανο βρισκόταν μέσα σε χάλκινη πυξίδα, μέσα στην οποία σε, μολύβδινα πλάκα, ήταν χαραγμένες οι οδηγίες χρήσης του οργάνου. Ο Σβορώνος πρότεινε πως πρόκειται για μοναδικό κειμήλιο, και πως προτού γίνει οποιαδήποτε προσπάθεια καθαρισμού του, η οποία μπορεί να το καταστρέψει, θα πρέπει να εξεταστεί από αστρονόμους ώστε να γίνει κατανοητή η ακριβής χρήση του.

Την ίδια ημέρα στις 23 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Ακρόπολις”, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Πλάξ του Μουσείου”. Σύμφωνα με το άρθρο, μεταξύ των αγαλμάτων των Αντικυθήρων βρέθηκε χάλκινο μηχανήμα, το οποίο ανάγεται στους Ρωμαϊκούς χρόνους, και αποτελείται από δύο μεταλλικά τεμάχια τα οποία είναι γνώμονες, στα οποία οι επιγραφές φαί-

νονται να είναι οδηγίες για την χρήση του οργάνου. Τα γράμματα των επιγραφών είναι του 1^{ου} π.Χ. αιώνα.

Στο ίδιο τεύχος, υπήρχε ένα ακόμα άρθρο με τίτλο “Οι Δύται των Κυθήρων”, σύμφωνα με το οποίο το προηγούμενο μεσημέρι ο Υπουργός Παιδείας Μομφερράτος, υπέγραψε την χρηματική εντολή για την πληρωμή των δυτών των Αντικυθήρων.

Την ίδια ημέρα, στις 23 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Σκριπ” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Χάλκινη Πλαξ των Αντικυθήρων, Πυξίς ναυτική” κατά το οποίο, σύμφωνα με την λεπτομερή εξέταση της χάλκινης πλάκας που έγινε την προηγούμενη ημέρα, πρόκειται για μέρος ναυτικού οργάνου, πιθανότατα γνώμονα, το οποίο χρησίμευε σαν πυξίδα. Μια τέτοια ανακάλυψη έχει τεράστια σπουδαιότητα αφού δεν έχει διασωθεί άλλο παρόμοιο μηχανήμα. Οι επιγραφές τις πλάκας είναι οδηγίες για την χρήση του οργάνου και τα γράμματα ανάγονται στον 1^ο π. Χ. αιώνα. Ο Βιλχέλμ κατάφερε να αναγνώσει στην εντελώς οξειδωμένη πλάκα

την επιγραφή “ακτίνα ηλίου” ενώ η εξέταση των χάλκινων κομματιών θα συνεχιστεί.

Επίσης στο ίδιο τεύχος, υπήρχε ένα ακόμα άρθρο με τίτλο “Η Αποζημίωσης των Δυτών των Αντικυθήρων” κατά το οποίο, την προηγούμενη ημέρα, ο Υπουργός Παιδείας υπέγραψε χρηματικό ένταλμα για την πληρωμή μερους της αμοιβής των

**Εικόνα 12. Οι δύτες των Αντικυθήρων στο Σημείο του Ναυαγίου
 (“Ο Θησαυρός των Αντικυθήρων”, Ι. Ν. Σβορώνου, 1903)**

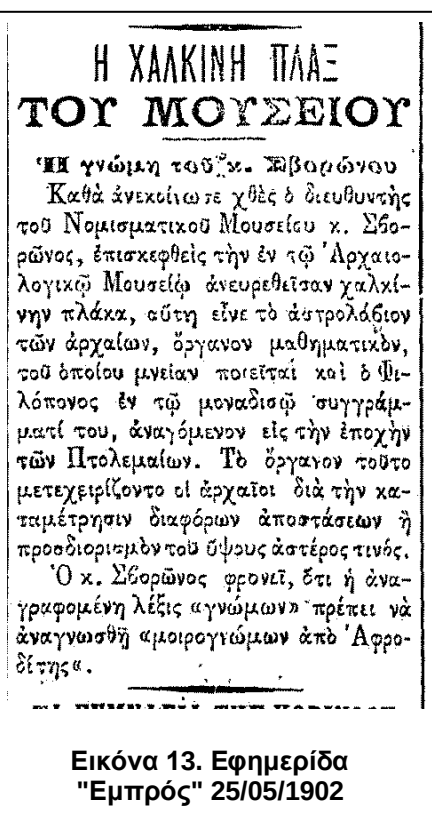
δυτών των Αντικυθήρων η οποία υπολογίζεται στο ποσό των 70000 δραχμών.

Η εφημερίδα “Ελεύθερος Τύπος”, την ίδια επίσης ημέρα, στις 23 Μαΐου του 1902, δημοσίευσε άρθρο με τίτλο “Αι Αρχαιότητες των Αντικυθήρων” το οποίο αναφέρει ότι την προηγούμενη ημέρα, δόθηκε από τον Υπουργό Παιδείας Μομφερράτο, στο Υπουργείο Οικονομικών, η χρηματική εντολή για την πληρωμή των δυτών των Αντικυθήρων, η οποία ανέρχεται στο ποσό των 70 χιλιάδων δραχμών.

Την επόμενη μέρα, στις 24 Μαΐου του 1902 η ίδια εφημερίδα δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Αρχαιολογικό εύρημα”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό καθώς ο πρώην υπουργός Παιδείας Σπ. Στάης, μαζί με τον έφορο των αρχαιοτήτων περιεργαζόντουσαν της αρχαιότητες των Αντικυθήρων, παρατήρησαν δύο χάλκινα κομμάτια, μέρη ενός μηχανήματος, εντελώς οξειδωμένα, το οποίο μηχανήμα θα μπορούσε να είναι και εξάρτημα του πλοίου. Τα δύο κομμάτια φέρουν επιγραφές τις οποίες και εξέτασε ο διευθυντής του αρχαιολογικού Ινστιτούτου

Βιλέλμ, κατορθώνοντας να διακρίνει στο μικρότερο από αυτά τις λέξεις: “Ακτίνα Ηλίου”. Σύμφωνα με τους ειδικούς, τα κομμάτια είναι γνώμονες, και οι επιγραφές οδηγίες για την χρήση του οργάνου. Τα γράμματα ανάγονται στον 1^ο π.Χ. αιώνα και ως επί τούτου συμπεραίνετε πως και το ναυάγιο είναι της ίδιας εποχής, θεωρία όμως που είναι αρκετά παρακινδυνευμένη.

Στις 25 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Σκριπ” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Πλαξ των Αντικυθήρων” κατά το οποίο ο Γενικός Έφορος των Αρχαιοτήτων αν και εξέτασε την χάλκινη πλάκα που βρέθηκε μεταξύ των αρχαιοτήτων δεν έβγαλε κάποιο συμπέρασμα. Από την άλλη ο νομισματολόγος Ι.Ν. Σβορώνος αφού εξέτασε την πλάκα εξέφρασε την άποψη πως πρόκειται για τον λεγόμενο αστρολάβο (η άποψή του βασίστηκε και στην παρατήρηση

Εικόνα 13. Εφημερίδα
"Εμπρός" 25/05/1902

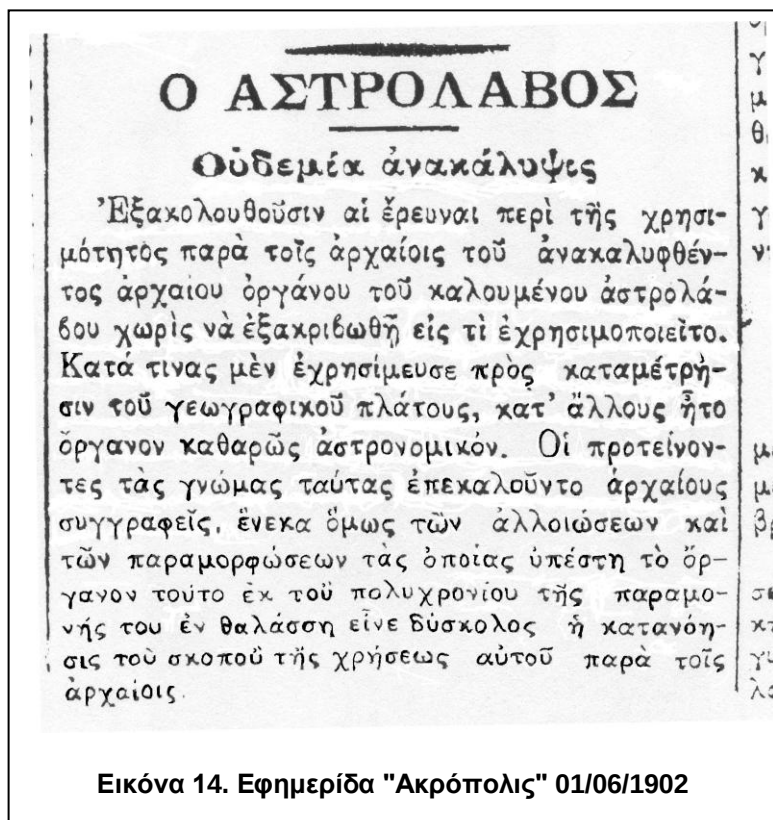
ση ενός κρίκου), για τον οποίο μιλάει ο Πτολεμαίος, θεώρησε πως τα γράμματα

“....γνώμων” ανήκουνε στην λέξη “μοιρογνώμων” και διέκρινε τις λέξεις “από Αφροδίτης”. Το όργανο αυτό σύμφωνα με τον Ι.Ν. Σβορώνο χρησιμοποιούταν για την μέτρηση των αποστάσεων μεταξύ των αστερών και ανάγεται στον 1^ο π.Χ. αιώνα.

Την ίδια ημέρα, στις 25 Μαΐου του 1902, η εφημερίδα “Εμπρός” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Η Χάλκινη Πλαξ του Μουσείου” κατά το οποίο ο διευθυντής του Νομισματικού Μουσείου Ι.Ν. Σβορώνος αφού εξέτασε την χάλκινη πλάκα που βρέθηκε στο αρχαιολογικό Μουσείο πρότεινε πως πρόκειται για τον αστρολάβο της αρχαιότητας, για τον οποίο κάνει λόγο ο Ιωάννης Φιλόπονος, ο Αλεξανδρεύς, στο σύγγραμμα του και ανάγεται στην εποχή των Πτολεμαίων. Το όργανο αυτό χρησίμευε στην μέτρηση αποστάσεων και στον προσδιορισμό του ύψους των αστερών. Κατά την γνώμη του Ι.Ν. Σβορώνου τέλος, αντί της λέξης “γνώμων” θα πρέπει να αναγνωσθεί η φράση “μοιρογνώμων από Αφροδίτης”,

Την 1^η Ιουνίου του 1902, η εφημερίδα “Ακρόπολις” δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο: “Ο Αστρολάβος, Ουδεμία ανακάλυψης” σύμφωνα με το οποίο, οι έρευνες για την χρήση του καλούμενου αστρολάβου που βρέθηκε μεταξύ των αρχαιοτήτων των Αντικυθήρων, δεν έχουν καταλήξει ακόμα σε κάποιο συμπέρασμα, αφού η φθορά που έχει υποστεί από την πολύχρονη παραμονή του στον βυθό της θάλασσας είναι τεράστια. Κάποιοι, επικαλούμενοι

αρχαίους συγγραφείς, υποστηρίζουν πως χρησιμοποιούταν για την μέτρηση του γεωγραφικού πλάτους, ενώ άλλοι ότι ήταν όργανο καθαρά αστρονομικό.

Στις 5 Ιουνίου του 1902, η εφημερίδα “Σφαίρα”, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο: “Ανέλκυσις των Αρχαιοτήτων των Αντικυθήρων”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, η ναυαγοσωστική Εταιρία της Γενεύης, δέχτηκε να αναλάβει την ανέλκυση των αρχαιοτήτων των Αντικυθήρων υπό τους όρους να πληρωθεί από την Κυβέρνηση 5000 φράγκα για την μεταφορά των εργαλείων, 100 φράγκα για κάθε ημέρα εργασίας και 50% της συνολικής αξίας των αρχαιοτήτων που θα ανελκυστούν. Η Κυβέρνηση απέρριψε αυτούς τους όρους, και θα υποβάλει καινούριες προτάσεις.

Στις 6 Ιουνίου του 1902, η εφημερίδα “Εστία”, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο: “Η Ανέλκυσις των Αρχαιοτήτων Αντικυθήρων” σύμφωνα με το οποίο εικάζεται πως ο Υπουργός Παιδείας Μομφερράτος, απέρριψε την πρόταση της ναυαγοσωστικής Εταιρίας, μίας από τις σπουδαιότερες εταιρίες ανέλκυσης, καθώς έχει μηχανήματα που μπορούν να δουλέψουν στα 150 μέτρα βάθος, να ανελκύσουν τις αρχαιότητες από τον βυθό των Αντικυθήρων, διότι οι όροι που επέβαλε η Εταιρία είναι τέτοιοι που η Κυβέρνηση δεν μπορεί να τους δεχτεί χωρίς τη θέσπιση ειδικού νόμου, και ζητάει την μετρίαση των όρων αυτών.

Στις 26 Σεπτεμβρίου του 1902, η εφημερίδα “Σφαίρα”, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο: “Ο Ερμής των Αντικυθήρων”. Σύμφωνα με το άρθρο, ο Γάλλος συγκολλητής Ανδρέ, ανακοίνωσε στο Υπουργείο Παιδείας, ότι η συγκόλληση του αγάλματος του Ερμή σχεδόν ολοκληρώθηκε, και απομένουν μόνο ελάχιστες συμπληρωματικές εργασίες, οι οποίες θα διαρκέσουν το πολύ μέχρι την επόμενη Δευτέρα.

Στις 4 Οκτωβρίου του 1902, η εφημερίδα “Εστία”, δημοσιεύει ένα άρθρο με τίτλο: “Ωρα του Καλή”, μέσα από το οποίο αποχαιρετά και ευχαριστεί τον Γάλλο συγκολλητή Ανδρέ, ο οποίος μετά την ολοκλήρωση της συγκόλλησης του αγάλματος του Ερμή, επιστρέφει στην πατρίδα του.

Στις 28 Οκτωβρίου του 1902, η ίδια εφημερίδα δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο: “Αι Αρχαιότητες των Αντικυθήρων, Απόφασις του κ. Μομφερράτου”. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, ο Αθηνογένης, αντιπρόσωπος του Υπουργού Παιδείας στην Γενεύη για την διεξαγωγή των δι-

απραγματεύσεων με την εκεί ναυαγοσωστική Εταιρία, για την ανέλκυση των αρχαιοτήτων των Αντικυθήρων, επέστρεψε στην Ελλάδα και δύο ημέρες πριν, συσκέφτηκε με τον Υπουργό Μομφερράτο. Ο Υπουργός εξουσιοδότησε τον Αθηνογόνη κατά την επίσκεψή του στην Γενεύη να έρθει σε νέες διαπραγματεύσεις με την Εταιρία, και να καταστήσει γνωστούς τους όρους υπό τους οποίους το Υπουργείο δέχεται να κλείσει οριστική συμφωνία.

Στις 19 Νοεμβρίου του 1902, η εφημερίδα “Εστία” δημοσιεύει ένα άρθρο με τίτλο: “Τα Αρχαία των Αντικυθήρων, Πως θα ανελκυστούν, το υποβρύχιον Πίνο, σπουδαία εφεύρεσις”, σύμφωνα με το οποίο η Ελληνική Κυβέρνηση, απευθύνθηκε στον Ιταλό εφευρέτη Πίνο για την ανέλκυση των αρχαιοτήτων των Αντικυθήρων, ο οποίος ζήτησε υπέρογκο ποσό σαν αμοιβή για να την αναλάβει. Η εφεύρεση του Πίνο, που θα μπορούσε να φέρει σε πέρας την ανέλκυση των αρχαιοτήτων, είναι ένα υποβρύχιο, το οποίο δύναται να κατέλθει σε βάθος 150 μέτρων και να εργαστεί εκεί για 12 συνεχείς ώρες.

2.1.4. Περιοδικό Παναθήναια

Εκτός από τις εφημερίδες, με το θέμα του ναυαγίου των Αντικυθήρων και τις αρχαιότητες που ευρέθησαν σε αυτό, ασχολήθηκαν και περιοδικά. Ένα από αυτά είναι το περιοδικό “Παναθήναια” από το οποίο καταγράφηκαν όλα τα σχετικά άρθρα που δημοσιευτήκανε μεταξύ Οκτώβρη του 1901 και Μάρτη του 1902 και μεταξύ 30 Ιουνίου του 1903 και 15 Σεπτεμβρίου του 1904. Στη συνέχεια γίνεται μια περιληπτική αναφορά των άρθρων αυτών.

Στις 30 Ιουνίου του 1903, στον τομέα “Αρχαιολογία”, δημοσιεύτηκε ένα άρθρο σχετικά με το σύγγραμμα: “Το εν Αθήναις Εθνικόν Μουσείον, φωτοτυπική αντιγραφή των εν αυτώ θησαυρών μετ’ επεξηγηματικού κειμένου υπό Ι. Ν. Σβορώνου”, το οποίο αναφέρεται στις αρχαιότητες που φυλάσσονται στο Εθνικό Μουσείο. Το πρώτο και το δεύτερο τεύχος του συγγράμματος, είναι αφιερωμένα στα ευρήματα του ναυαγίου των Αντικυθήρων, και περιλαμβάνουν πλήθος εικόνων οι οποίες έχουν ως σκοπό να χρησιμεύσουν στη υποστήριξη των απόψεων του συγγραφέα Ι.Ν. Σβορώνου. Στο σύγγραμμα αυτό, ο Ι.Ν. Σβορώνος υποστηρίζει με βάσιμα επιχειρήματα, πως το περιφημότερο (κατά την γνώμη του) άγαλμα που βρέθηκε στο ναυάγιο των Αντικυθήρων, παριστά τον Περσέα, να κρατάει το κεφάλι της Μέδουσας με

το αριστερό του χέρι. Επίσης υποστηρίζει πως το κεφάλι που βρέθηκε και θεωρήθηκε ως κεφάλι πυγμάχου, ανήκει στον χάλκινο ανδριάντα του Δεινία του Αργείου. Ο Ι.Ν. Σβορώνος για να υποστηρίξει την άποψη του σχεδίασε μια σύνθεση των μελών του αγάλματος, με βάση την εικόνα που είναι σχεδιασμένη σε νόμισμα του Άργους που ανακαλύφθηκε, η οποία πιστεύει πως είναι πιστή αντιγραφή του αγάλματος. Τον κορμό του αγάλματος, ο οποίος λείπει, τον έχουν δει οι δύτες στον βυθό της θάλασσας. Ο Ι.Ν. Σβορώνος, εκτός της προαναφερθείσας, έχει επιτύχει και άλλες συνθέσεις, πολλών από των εξ Αντικυθήρων αρχαιοτήτων.

Στις 31 Δεκεμβρίου του 1903 δημοσιεύτηκε στον τομέα “Αρχαιολογία” ένα άρθρο με τίτλο “Ο Αστρολάβος των Αντικυθήρων” με συγγραφέα τον Περικλή Ρεδιάδη. Το άρθρο αυτό αναφέρεται στο μηχανικό κατασκευάσμα που ανακάλυψε τυχαία ο πρώην Υπουργός Παιδείας Σπ. Στάης ανάμεσα στις αρχαιότητες των Αντικυθήρων. Σύμφωνα με το άρθρο, η λειτουργία του οργάνου, στο οποίο υπήρχε σύστημα οδοντωτών τροχών, λόγω της φθοράς του χρόνου, παραμένει άγνωστη. Ο καθαρισμός του χάλκινου αυτού οργάνου, το οποίο αποτελείται από τρία κομμάτια είναι πάρα πολύ δύσκολος λόγω της μακροχρόνιας παραμονής του στον βυθό της θάλασσας. Ο Ρεδιάδης, στο άρθρο αυτό εικάζει πως αν υπήρχε κάποιο ίχνος ελατηρίου στο όργανο, θα μπορούσαμε ίσως να το θεωρήσουμε ένα είδος ρολογιού. Οι επιγραφές όμως του οργάνου, που πιθανότατα είναι οδηγίες προς την χρήση του, ανάγονται από τον Ι.Ν. Σβορώνο στον τρίτο αιώνα μ. Χ. εποχή που ακόμα δεν είχαν εφευρεθεί τέτοιου είδους ρολόγια. Καμία άλλη παρόμοια κατασκευή δεν έχει διασωθεί από την αρχαιότητα, οπότε απίθανο θεωρείται να πρόκειται για κάποιο είδος ναυτικού οργάνου. Παρ’ όλα αυτά, τμήματα των επιγραφών του οργάνου που κατέστησαν δυνατό να αναγνωστούν από τον Ι.Ν. Σβορώνο και τον Βίλχελμ περιλαμβάνουν λέξεις και όρους αστρονομικούς και αν σε αυτό προσθέσουμε το γεγονός πως για τους αρχαίους ναυτικούς η μέτρηση της ώρας με την βοήθεια της θέσης των αστερών ήταν πολύτιμη και γινόταν με την βοήθεια των αστρολάβων, δεν μπορούμε παρά να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι και το εύρημα αυτό του ναυαγίου, ήταν ένας αστρολάβος κάπως πιο εξελιγμένος από τους συνηθισμένους εκείνης της εποχής. Το όργανο βρισκότανε εντός ξύλινου κουτιού και οι διαστάσεις του πλάτους και του ύψους του ήτανε 16 και 13 εκατοστά αντίστοιχα.

Στο τεύχος που δημοσιεύτηκε το δεκαπενθήμερο 15 με 31 Ιουλίου του 1904, το άρθρο που υπάρχει στον τομέα “Αρχαιολογία”, αναφέρεται στην υποστήριξη των απόψεων του Ι.Ν. Σβορώνου από ξένους αρχαιολόγους, σχετικά με τα ευρήματα των Αντικυθήρων. Οι απόψεις αυτές υποστηρίζουν ότι τα ευρήματα προέρχονται από το Άργος και η μεταφορά τους ξεκίνησε την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Το περίφημο χάλκινο άγαλμα επίσης, θεωρείται ότι παριστά τον Περσέα και είναι της σχολής του Λυσίππου.

Στο τεύχος που δημοσιεύτηκε στις 15 Σεπτεμβρίου του 1904 στο τομέα “Αρχαιολογία”, το άρθρο αναφέρεται στο σύγγραμμα που εξέδωσε ο κ. Ι. Ν. Σβορώνος με τίτλο: “Το εξ’ Αντικυθήρων Άγαλμα του Αμυνομένου και Αττικών Μολύβδινον Σύμβολον”. Στο σύγγραμμα αυτό, ο Ι.Ν. Σβορώνος σχετίζει το ονομαζόμενο “Αποσκοπεύων” άγαλμα που βρέθηκε στο ναυάγιο των Αντικυθήρων με το αττικό μολύβδινο σύμβολο. Σύμφωνα με την άποψη του κ. Σβορώνου, το άγαλμα αυτό παριστά κουρασμένο στρατιώτη σε άμυνα.

2.1.5. “Ο Θησαυρός των Αντικυθήρων”, Ι. Ν. Σβορώνου, 1903

Το 1903 εκδόθηκε από τους Μπεκ και Μπαρτ, υπό την συγγραφή του Ι. Ν. Σβορώνου, “Ο Θησαυρός των Αντικυθήρων”, μία μελέτη σχετικά με το ναυάγιο των Αντικυθήρων και τα ευρήματά του. Παρακάτω θα αναφερθούμε περιληπτικά σε κάποια σημεία του συγγράμματος αυτού, στο οποίο περιλαμβάνονται και πολλές φωτογραφίες, μιας και πρόκειται για μια ιδιαίτερα εκτεταμένη μελέτη στην οποία ο Σβορώνος αναφέρεται με λεπτομέρειες στην ιστορία της ανέλκυσης του ναυαγίου, στις διαδικασίες που ακολούθησαν την ανέλκυση για την επεξεργασία των αρχαιοτήτων, και στις ανελκυσθείσες αρχαιότητες σε κάθε μία χωριστά.

Το σύγγραμμα ξεκινάει περιγράφοντας την ανεύρεση του ναυαγίου. Το Πάσχα του 1900 δύο πλοία Συμιακών σφουγγαράδων κατά την επιστροφή τους από τις βόρειες ακτές της Αφρικής (σύμφωνα με μαρτυρίες συγγενών των σφουγγαράδων, η σπογγαλιεία άρχιζε την Άνοιξη και τελείωνε τον Αύγουστο-Σεπτέμβριο, οπότε εδώ ενδέχεται να έκανε λάθος ο Σβορώνος και οι σφουγγαράδες να πήγαιναν προς την Αφρική), προσάραξαν λόγω κακοκαιρίας στα Αντικύθηρα, όπου στην θέση “Πινακάκια”, 25 μέτρα από την ακτή του ακρωτηρίου “Γλυφάδια” στα ΒΑ του νησιού, καταδύθηκαν προς ανεύρεση σφουγγαριών. Τότε ο δύτης Ηλίας

Σταδιάτης (το πραγματικό του όνομα ήταν Λυκοπάντης) σε βάθος περίπου 35 οργιών αντίκρισε έκθαμβος ένα συμπαγή σωρό χάλκινων και μαρμάρινων αγαλμάτων που εκτινόταν σε μήκος 50 μέτρων. Ο δύτες τότε απέσπασε το δεξί χέρι ενός εκ των χάλκινων αγαλμάτων, και ανέβηκε στην επιφάνεια για να αναγγείλει την ανακάλυψή του στους συντρόφους του. Τότε ο πλοίαρχος Δημ. Ελ. Κοντός, κατέβηκε ο ίδιος στον βυθό για να βεβαιωθεί για όσα ο Σταδιάτης ισχυριζότανε, και μαζί με το πλήρωμά του επέστρεψε στη Σύμη.

Έπειτα από συζητήσεις πολλών μηνών (Η Σύμη εκείνη την εποχή βρισκόταν υπό τουρκικό ζυγό) με τους τοπικούς προύχοντες αποφάσισαν να ενημερώσουν για την ανακάλυψή τους την Ελληνική Κυβέρνηση. Έτσι στις 6 Νοεμβρίου του 1900 οι Συμιακοί δύτες με την συνοδεία του επίσης Συμιακού, καθηγητή της αρχαιολογίας, Α. Οικονόμου, παρουσιάστηκαν στον τότε υπουργό Παιδείας Σπ. Στάη και τον ενημέρωσαν για την ανακάλυψή τους παρουσιάζοντας σαν πειστήριο το χάλκινο χέρι που είχε αποσπάσει ο Σταδιάτης από το άγαλμα. Του ανακοινώσανε επίσης ότι ήτανε πρόθυμοι να αναλάβουν την ανέλκυση των αρχαιοτήτων έναντι αμοιβής, και υπό τον όρο να τους χορηγήσει η Κυβέρνηση τα απαραίτητα ανελκυστικά μηχανήματα και πολεμικό πλοίο για βοήθεια. Ο Σπ. Στάης δέχτηκε την πρόταση τους και στις 24 Νοεμβρίου ξεκίνησαν για τα Αντικύθηρα μαζί με την οπλιταγωγό “Μυκάλη”.

Η ανέλκυση των αρχαιοτήτων από τους δύτες κατέστη ιδιαίτερα δύσκολη λόγω της θαλασσοταραχής που επικρατούσε συχνά και κράτησε πολλούς μήνες. Στις 27 Δεκεμβρίου του 1900 έφτασε, στην Αθήνα, τηλεγράφημα που ανήγγειλε την ανέλκυση του χάλκινου αγάλματος του Απόλλωνα ή Ερμή των Αντικυθήρων.

Γύρω στα τέλη Ιανουαρίου του 1901, οι δύτες ανήγγειλαν στο υπουργείο Παιδείας ότι τους ήταν αδύνατο να ανελκύσουν κάποια βαριά μαρμάρινα αγάλματα που είχανε βρει στο βυθό και τότε ο υπουργός Σπ. Στάης αποφάσισε να πάει ο ίδιος στον τόπο του ναυαγίου μαζί με τον γενικό έφορο των αρχαιοτήτων Π. Καββαδία και τον νομικό σύμβουλο του υπουργείου Εμμ. Λυκούδη. Φτάσανε στα Αντικύθηρα στις 8 Φεβρουαρίου με την “Μυκάλη”, που εν τω μεταξύ είχε επιστρέψει στον Πειραιά, και κυβερνήτη τον αντιπλοίαρχο Θ. Θεοχάρη.

Πλήθος μαρμάρινων αγαλμάτων, αρκετά κατεστραμμένων, ανελκύστηκαν από τον πυθμένα της θάλασσας τα οποία μεταφέρθηκαν τα οποία μεταφέρθηκαν στα μέσα Φεβρουαρίου στο Αρχαιολογικό Μουσείο.

Στις 19 Φεβρουαρίου οι δύτες, εξαντλημένοι, αρνήθηκαν να συνεχίσουν τις εργασίες και ο Σπ. Στάης τους έπεισε να συνεχίσουν τις καταδύσεις για οκτώ ακόμα ημέρες ένεκα πρόσθετης αμοιβής και με την υπόσχεση ότι μετά το πέρας των οκτώ ημερών θα ρυμουλκηθούν στον Πειραιά.

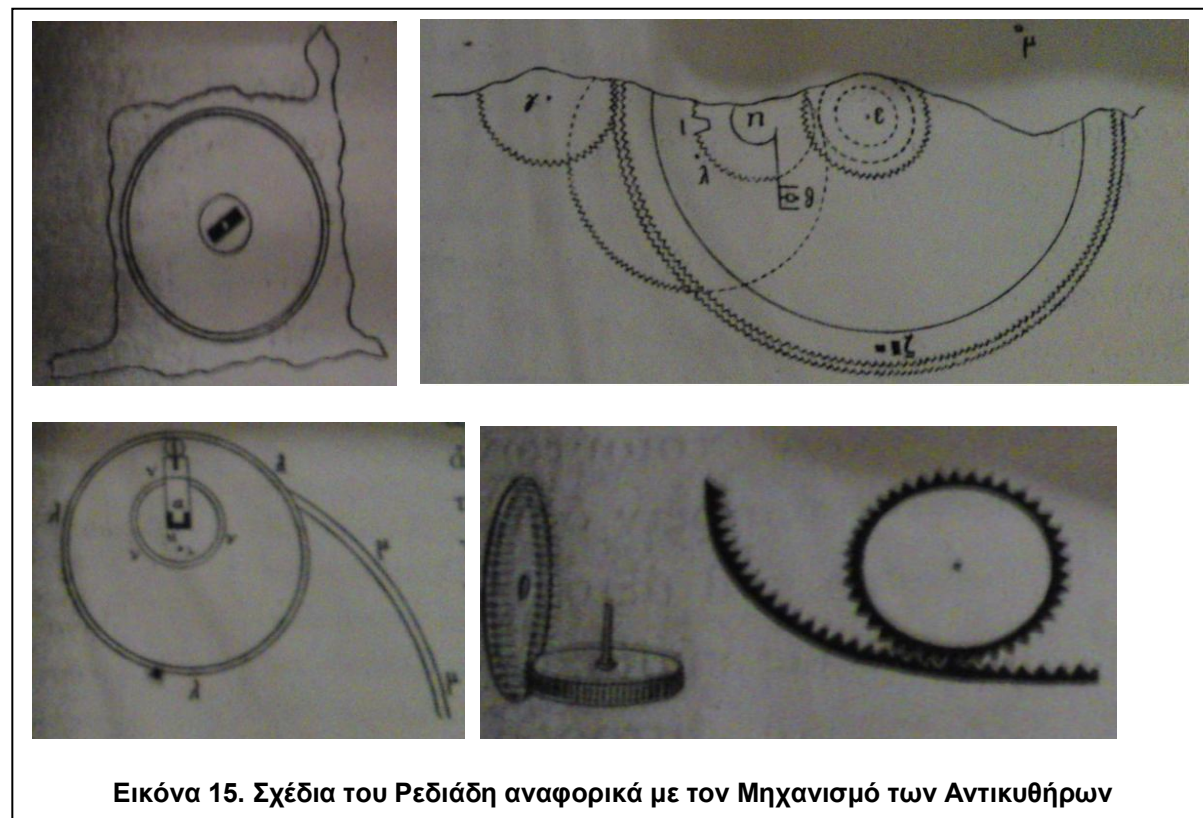
Αφού διακόπηκαν οι εργασίες, ο ένας από τους πλοiάρχους των δυτών, ο κ. Φωτιάδης, παρουσιάστηκε στον υπουργό Σπ. Στάη, και ανακοίνωσε πως ήταν διατεθειμένος να προσλάβει άλλους δύτες και να συνεχίσει την ανέλκυση των αρχαιοτήτων. Πράγματι στις 9 Μαρτίου οι Συμιακοί πλοiάρχοι δήλωσαν πως προσέλαβαν καινούριο πλήρωμα, με δέκα δύτες αντί για έξι που ήταν πριν, και στις 17 Μαρτίου αναχώρησαν για τα Αντικύθηρα.

Οι εργασίες σταμάτησαν στις 30 Σεπτεμβρίου του 1901, όντας αδύνατο να ανελκυστούν από τους δύτες οι εναπομείναντες αρχαιότητες, με τραγικό απολογισμό τον θάνατο ενός εκ των δυτών και την αναπηρία άλλων δύο. Οι αμοιβή τους έφτασε τις 150000 δραχμές και 500 δραχμές έκαστος η συμβολή της Αρχαιολογικής Εταιρίας.

Στη συνέχεια, ο Ι.Ν. Σβορώνος αναφέρεται στις διαδικασίες της συγκόλλησης, του καθαρισμού και στη μελέτη των αρχαιοτήτων του ναυαγίου. Περιγράφει τις διαδικασίες της συγκόλλησης του χάλκινου αγάλματος που ο ίδιος θεωρεί ότι παριστά τον Περσέα (αρχικός αναγνωρίστηκε ως Ερμής), και στηρίζει την άποψή του ότι οι αρχαιότητες αυτές, προέρχονται από το Άργος.

Έπειτα, περιγράφει εκτενώς κάθε ένα από τα ανελκυσθέντα ευρήματα, ένα εκ των οποίων ήταν και ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων. Ο Ι.Ν. Σβορώνος μην έχοντας ειδικές γνώσεις επάνω στο θέμα αυτό, ανέθεσε στον ανθυποπλοiάρχο του Β. Ναυτικού Π. Ρεδιάδη να γράψει ένα άρθρο σχετικά με τον Μηχανισμό το οποίο και συμπεριέλαβε στο σύγγραμμά του. Ο Π.

Ρεδιάδης κάνει μια πλήρη περιγραφή του οργάνου και αναλύει τις απόψεις του σχετικά με την χρήση του και την προέλευσή του.

Ο Ρεδιάδης ξεκινάει τονίζοντας ότι το όργανο είναι σχεδόν πλήρως κατεστραμμένο ένεκα της μακροχρόνιας παραμονής του στη θάλασσα και είναι αδύνατο να κατανοηθεί η ακριβής φύση του. Έχουνε βρεθεί τρία τεμάχια κι ένας μικρός τροχός (A, B, C, D), τα οποία ανήκουνε στον Μηχανισμό. Στο τεμάχιο A, που φέρει ίχνη της ξύλινης θήκης στην οποία βρισκόταν το όργανο, φαίνονται και από τις δύο πλευρές του οδοντωτοί τροχοί (γρανάζια). Το τεμάχιο B έχει ορατά, ασαφή, τμήματα επιγραφών κάποια από τα οποία αναγνώσθηκαν από τον Σβορώνο και περιλαμβάνονται στο σύγγραμμα. Επίσης και σε αυτό, διακρίνονται ίχνη οδοντωτών τροχών. Στο τεμάχιο C διακρίνονται στη μία του πλευρά επιγραφές και στην άλλη ένας κύκλος εγγεγραμμένος εντός ενός άλλου. Το τεμάχιο D είναι ένας μικρός οδοντωτός τροχός.

Ο Ρεδιάδης συνεχίζει κάνοντας τις προσωπικές του παρατηρήσεις σχετικά με τον τρόπο κατασκευής του οργάνου και τις επιγραφές του και το χαρακτηρίζει ως ένα εύρημα μέγιστης

αξίας, που όμοιό του δεν έχει διαπιστωθεί να υπήρχε στην αρχαιότητα. Τέλος, βγάζει το συμπέρασμα πως ο Μηχανισμός ήταν ένα υψομετρικό όργανο, στο οποίο ρυθμιζόταν, σύμφωνα με τις οδηγίες χρήσης, το πλάτος του τόπου και η εποχή του έτους, το οποίο επέλυε μηχανικά το τρίγωνο θέσης.

2.1.6. “Τα Εξ Αντικυθήρων Ευρήματα”, Βαλέριος Στάης, 1905

Το 1905 εκδόθηκε υπό του αρχαιολόγου Βαλέριου Στάη, μια πραγματεία σχετικά με τη χρονολογία του ναυαγίου των Αντικυθήρων, την προέλευση των αρχαιοτήτων που βρέθηκαν σε αυτό και τον καλούμενο “Εφηβο” των Αντικυθήρων, με τίτλο “Τα εξ Αντικυθήρων ευρήματα”. Ο Β. Στάης τονίζει στο σύγγραμμά του πως είναι υψίστης σημασίας να προσδιοριστεί η εποχή που έγινε το ναυάγιο, και ο τόπος από τον οποίο ξεκίνησε το καράβι για να καταλήξει στον βυθό της θάλασσας των Αντικυθήρων.

Ο συγγραφέας εναντιώνεται στις απόψεις του I.N. Σβορώνου και θεωρεί απίθανο η προέλευση του καραβιού να ήτανε το Άργος. Σχετικά με τον χρονικό προσδιορισμό του ναυαγίου, ο Β. Στάης αναφέρεται μεταξύ άλλων σε κάποια αγγεία που βρέθηκαν στο ναυάγιο, τα οποία πιστεύει πως λόγω της κατασκευής τους ήταν αντικείμενα που ανήκανε στο πλοίο και τα οποία φέρανε γράμματα ελληνικά και λατινικά. Από αυτό εξάγει το συμπέρασμα πως η εποχή του ναυαγίου προσδιορίζεται στους ελληνορωμαϊκούς χρόνους και πως το καράβι είχε προέλευση ή κατεύθυνση σε Ρωμαϊκή χώρα.

Αναφέρεται στις επιγραφές του Μηχανισμού των Αντικυθήρων, εύρημα που θεωρεί πως παίζει καθοριστικό ρόλο στον προσδιορισμό την εποχής που έγινε το ναυάγιο, αφού δεν έχει καμία αμφιβολία ότι αποτελούσε εξάρτημα του πλοίου και άρα είναι σύγχρονο αυτού. Ο τρόπος που είναι χαραγμένος το γράμμα “Α” στις επιγραφές, προσδιορίζει την κατασκευή του οργάνου μεταξύ 4^{ου} και 1^{ου} π. Χ. αιώνα και το “Ω” απαντάται σε επιγραφές του 2^{ου} και 1^{ου} π. Χ. αιώνα. Ένα ακόμη εύρημα του ναυαγίου, μία σφραγίδα, από τα γράμματα που είναι χαραγμένη σε αυτήν, μας δίνει ακριβώς τις ίδιες πληροφορίες, όπως και ο Μηχανισμός. Αυτά είναι μόνο μερικά από τα επιχειρήματα, που οδηγούν τον Β. Στάη να καταλήξει στο συμπέρασμα πως το ναυάγιο δεν μπορεί να έγινε μετέπειτα του 1^{ου} π. Χ. αιώνα.

Σύμφωνα με τον Β. Στάη, το καράβι θα πρέπει να ξεκίνησε από κάποιο λιμάνι της Ελλάδας ή της Μικράς Ασίας, με προορισμό κάποιο λιμάνι της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Σκοπός του ταξιδιού αυτού, ήταν η μεταφορά έργων τέχνης, αγαλμάτων και αγγείων, προς πώλησή τους στη Δύση, κάτι που ήταν αρκετά συνηθισμένο κατά τους ελληνορωμαϊκούς χρόνους.

Τα έργα τέχνης αυτά, δεν ήτανε όλα πρωτότυπα. Τα περισσότερα από αυτά και κυρίως τα μαρμάρινα αγάλματα, ήταν αντίτυπα άλλων, μεγάλων έργων τέχνης, κατασκευασμένα μαζικά και προορισμένα προς πώληση.

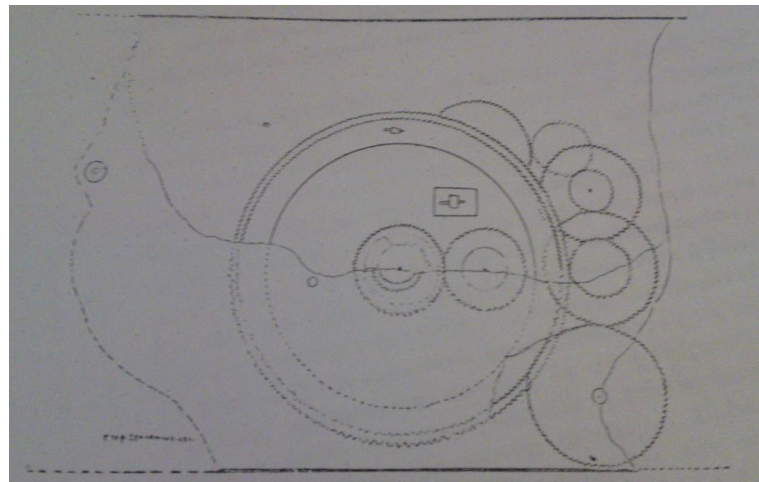
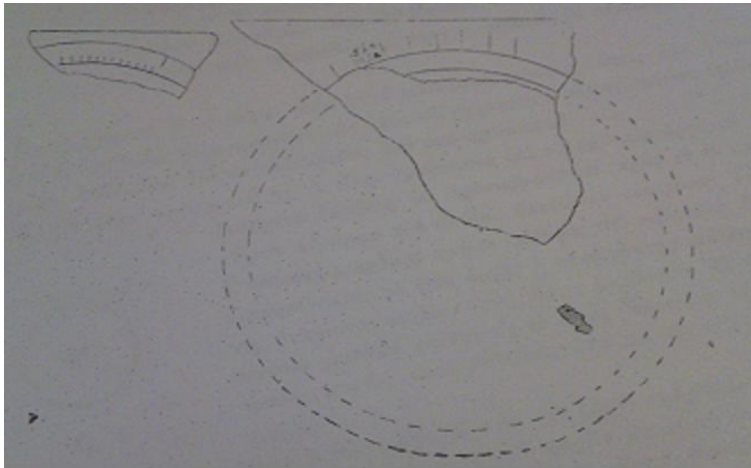
Αναφορικά με το χάλκινο άγαλμα του “Εφήβου” των Αντικυθήρων ο Β. Στάης εικάζει πως πρόκειται για τον Πάρη, που στο δεξί απολεσθέν χέρι κρατάει το μήλο, κατασκευασμένο από τον Ευφράνορα και του οποίου κανένα άλλο έργο δεν έχει διασωθεί.

2.1.7. “Περί του Θησαυρού των Αντικυθήρων”, Κωνσταντίνος Ράδος, 1910

Το 1910, εκδόθηκε υπό την συγγραφή του Κωνσταντίνου Ράδου, καθηγητή της ναυτικής ιστορίας στη σχολή ναυτικών δοκίμων, το “Περί του Θησαυρού των Αντικυθήρων”. Στο σύγγραμμα αυτό ο Κ. Ράδος αντιπαραβάλλει, βρίσκοντας ομοιότητες και διαφορές, τον Μηχανισμό των Αντικυθήρων με τους αστρολάβους, τα αναφορικά ρολόγια, τα μηχανικά δρομόμετρα και τα “πλανητάρια”. Κάνει μια λεπτομερή περιγραφή του Μηχανισμού, και των άλλων αυτών οργάνων και μια μικρή αναφορά στις ενάλιες ανασκαφές προς ανεύρεση αρχαιοτήτων.

Σύμφωνα με τον Ράδο ο Μηχανισμός, είναι το πιο μυστήριο εύρημα του ναυαγίου των Αντικυθήρων, το οποίο μας δίνει πολύ λίγα στοιχεία σχετικά με την φύση του, λόγω της καταστροφής που υπέστη στην μακροχρόνια παραμονή του στη θάλασσα. Ο Ράδος μετράει στο όργανο 15 χάλκινους οδοντωτούς τροχούς, από τους οποίους ο ένας είναι διπλός, των οποίων ο ρόλος ήταν αναμφισβήτητα η περιστροφή κάποιου δείκτη. Περιγράφει αναλυτικά το σχήμα και την διάταξη των τροχών, με σχέδια και εικόνες του οργάνου. Ο συγγραφέας επίσης,

επισημαίνει την δυσκολία που παρουσιάζει η ανάγνωση των επιγραφών του οργάνου, κάτι που αν ήτανε δυνατό να επιτευχθεί, θα έλυνε κάθε μυστήριο σχετικά με αυτό.

Εικόνα 16. Τα επεξηγηματικά σχέδια του Ράδου για τον Μηχανισμό των Αντικυθήρων

Στη συνέχεια , ο Ράδος, κάνει μια περιγραφή του κλασσικού αστρολάβου για να καταλήξει στο συμπέρασμα πως δεν μπορεί να είχε καμία σχέση με το όργανο που βρέθηκε στο ναυάγιο των Αντικυθήρων, αφού οι κλασσικοί αστρολάβοι δεν είχανε γρανάζια.

Συνεχίζει, λέγοντας πώς ούτε ναυτικός αστρολάβος θα μπορούσε να είναι, αφού τέτοιου είδους όργανα άρχισαν να χρησιμοποιούνται στη ναυσιπλοΐα πολλούς αιώνες μετά, και αν

λάβουμε υπόψη ως αληθές ότι οι επιγραφές του οργάνου ανήκουν στον 1^ο π. Χ. αιώνα, βλέπουμε πως θα ήταν απίθανο να συσχετίσουμε τον Μηχανισμό με κάτι τέτοιο, αφού από τον Βιτρούβιο γνωρίζουμε (M. Vitruv, Pollionis de Architectura, Lib. IX e. VII: “Arachnem Eudoxus Astrologus”) πως εκείνη την εποχή, ο επίπεδος αστρολάβος ήταν άγνωστος ακόμα και ως αστρονομικό εργαλείο.

Έπειτα, περιγράφει τα αναφορικά ρολόγια και αποκλείει την ταύτιση του Μηχανισμού με κάτι τέτοιο αφού η χαραγμένη του πλάκα δεν φέρει τον ζωδιακό κύκλο, όπως σε αυτά, και ο μηχανισμός του είναι πολύ πιο πολύπλοκος.

Ούτε όμως με μηχανικό δρομόμετρο (όργανο που μετράει αποστάσεις) μπορούμε, σύμφωνα με τον συγγραφέα, να ταυτίσουμε τον Μηχανισμό, αφού το όργανο αυτό ανακαλύφθηκε πολύ αργότερα, και στερούταν την κομψότητα και την λεπτότητα που χαρακτηρίζει το εύρημα του ναυαγίου.

Ο Ράδος συνεχίζει υποστηρίζοντας την άποψη του Α. Ρεμ, καθηγητή της κλασσικής φιλολογίας, πως ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων ήταν ένα είδος Πλανηταρίου ή αλλιώς Σφαίρας και περιγράφει την λειτουργία και την ιστορία τους.

Τέλος, ο Ράδος αναφέρεται στην προχειρότητα των ενάλιων ανασκαφών, όπως η ανέλκυση των αρχαιοτήτων των Αντικυθήρων, και στις καταστροφικές συνέπειες που έχουνε για τις αρχαιότητες.

2.1.8. “Σελίδες”, Εμμ. Λυκούδης, 1920

Ο Εμμ. Λυκούδης, νομικός σύμβουλος του Υπουργείου Παιδείας, στις 7 Φεβρουαρίου του 1901 πήγε μαζί με τον Υπουργό Σπ. Στάη στα Αντικύθηρα όπου και παρακολούθησε από κοντά την ανέλκυση των Αρχαιοτήτων. Το χρονικό διάστημα που έμεινε εκεί κράτησε ημερολόγιο το οποίο και εξέδωσε, το 1920, με τίτλο: “Σελίδες”. Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε περιληπτικά σε κάποια σημεία των “σελίδων” του ημερολογίου αυτού.

Στις 7 Φεβρουαρίου και ώρα 11 το πρωί, η “Μυκάλη” ξεκίνησε μετά της ατμοημιολίας (πολεμικό πλοίο με ατμομηχανή) “Σύρος” και μιας φορτηγίδας, μετά πολλών δυσκολιών από τον Πειραιά, με προορισμό τα Αντικύθηρα. Λόγο της κακοκαιρίας η Μυκάλη δεν έφτασε στα Αντικύθηρα παρά το απόγευμα της επόμενης ημέρας και ώρα 5 μ.μ. Αμέσως οι δύτες αρχίσανε τις εργασίες και ανελκύσανε μαρμάρινα αγάλματα, όλα κατεστραμμένα.

Την επόμενη μέρα, στις 9 Φεβρουαρίου, ο καπετάνιος της “Μυκάλης” κατάφερε να πλησιάσει το πλοίο του κοντά σε βράχους με αποτέλεσμα να ανελκυστεί ένα τεράστιο άγαλμα ενός άνδρα καθισμένου σε θρόνο.

Στις 12 Φεβρουαρίου, οι δύτες κατόρθωσαν να προσδέσουν ένα τεράστιο κορμό ακέφαλου ίππου, όμως οι κόμποι λύθηκαν με αποτέλεσμα το άγαλμα να χαθεί στην άβυσσο.

Στις 17 Φεβρουαρίου ένας δύτες αναγγέλλει την πιθανή ύπαρξη αγαλμάτων κάτω από έναν τεράστιο βράχο. Αμέσως έγινε εμφανές ότι ο βράχος έπρεπε να ρυμουλκηθεί ώστε να αποκαλύψει τα ευρήματα που έκρυβε. Ο βράχος προσδέθηκε στο ρυμουλκό, και μετακινήθηκε. Επειδή όμως δημιουργούσε προβλήματα στην κίνηση του πλοίου, σκεφτήκανε να στείλουνε δύτε να λύσει τον βράχο και να το ελευθερώσει. Τότε ο Σπ. Στάης, δικαίως υποπτεύθηκε ότι ο βράχος αυτός θα μπορούσε στην πραγματικότητα να είναι κάποιο μεγάλο άγαλμα, και ζήτησε να τον ανελκύσουν μέχρι την επιφάνεια. Πράγματι ο βράχος βγήκε στην επιφάνεια και αποκαλύφθηκε πως επρόκειτο για ένα άγαλμα του Ηρακλή τεραστίων διαστάσεων.

Στις 31 Ιουλίου, ο Λυκούδης επέστρεψε στον τόπο του ναυαγίου (από όπου είχε φύγει στις 19 Φεβρουαρίου) για να παρακολουθήσει το δεύτερο κομμάτι των εργασιών. Στο ημερολόγιο του γράφει για εκείνη την ημέρα, πως οι δύτες ισχυρίστηκανε πως κάτω από δύο μεγάλους βράχους υπήρχανε μάρμαρα, οπότε ήταν απαραίτητο να ρυμουλκηθούνε, ώστε αυτά να ελευθερωθούνε. Πράγματι η “Μυκάλη”, με μεγάλη δυσκολία κατάφερε να σύρει τους βράχους στην άβυσσο και από το σημείο όπου βρισκόντουσαν ανελκύσθηκε μια μάζα, αποτελούμενη από μέλη μαρμάρινων αγαλμάτων, κομμάτια χαλκού και ξύλου.

Στις 2 Αυγούστου, κατά το ταξίδι της επιστροφής του στον Πειραιά, ο Λυκούδης καταγράφει διάφορες σκέψεις του, σχετικά με τις εργασίες της ανελκύσεως. Μεταξύ άλλων, σχολιάζει την άσχημη κατάσταση στην οποία βρήκε τους δύτες σε αυτή την δεύτερη επίσκεψή του στον τόπο των εργασιών. Δύο από αυτούς είχαν μείνει ημιπαράλυτοι και ένας ακόμα, ο Γεώργιος Κρητικός, είχε πεθάνει από την ασθένεια των δυτών.

2.2. Σύγχρονες Αναφορές του ναυαγίου και του Μηχανισμού των Αντικυθήρων

Στα χρόνια που ακολούθησαν, το μυστήριο που κάλυπτε το ναυάγιο και τα ευρήματά του συνέχισε να απασχολεί την επιστημονική κοινότητα. Δημοσιεύτηκαν άρθρα σχετικά με το ναυάγιο και εκδόθηκαν βιβλία, κάποια από αυτά, αναφορικά με τον Μηχανισμό των Αντικυθήρων.

2.2.1. Περιοδικό “Ήλιος”, Στυλ. Εμμ. Λυκούδης, 1957

Το 1957, ο Στυλ. Εμμ. Λυκούδης της Ακαδημίας Αθηνών (γιός του Εμμ. Στ. Λυκούδη), δημοσίευσε στο περιοδικό “Ήλιος” (τεύχη : 343, 345, 347, 348, 350, 351, 355) μερικά άρθρα του σχετικά με τον ναυάγιο των Αντικυθήρων και τα ευρήματά του.

Ο Στυλ. Εμμ. Λυκούδης δημοσίευσε το πρώτο του άρθρο, στο τεύχος 343, στο οποίο ανέφερε πως η αφορμή για να ασχοληθεί με αυτό το ζήτημα τόσο καιρό μετά, ήταν η ανεύρεση κάποιων σημειώσεων, που κρατούσε ο ίδιος την εποχή που γινόντουσαν οι αρχαιολογικές διαμάχες. Σε αυτό το πρώτο άρθρο, κάνει μια σύντομη περιγραφή του νησιού των Αντικυθήρων.

Στο τεύχος 345, ξεκινάει περιγράφοντας ένα περιστατικό, σχετικό με την ανακάλυψη του ναυαγίου: Το 1897, η ελληνική κυβέρνηση, εγκατέστησε στις νήσους Κύθηρα και Αντικύθηρα οπτικούς τηλεγράφους, για να είναι δυνατή η επικοινωνία με την Κρήτη, αφού η τουρκική διοίκηση, υπό της οποίας την κατοχή βρισκόταν εκείνη την περίοδο, είχε απαγορεύσει

να διαβιβάζονται τηλεγραφήματα στην Ελλάδα και αντιστρόφως. Ανήμερα της Ζωοδόχου Πηγής του 1900, ο τηλεγραφετής των Αντικυθήρων, διαβίβασε στον τηλεγραφετή των Κυθήρων, μία αναφορά σχετική με την ανακάλυψη ενός αρχαιολογικού θησαυρού, η οποία προκάλεσε μεγάλο σάλο στην Κυβέρνηση και στους αρχαιολογικούς κύκλους. Η αναφορά αυτή, έλεγε πως δέκα ημέρες πριν, την Μεγάλη Τρίτη του 1900, δύο σφουγγαράδικα από την Σύμη επιστρέφοντας από τις ακτές της Βορείου Αφρικής (πιθανός την πληροφορία αυτή την πήρε λάθος από το σύγγραμμα του Σβορώνου διότι όπως προαναφέραμε οι σφουγγαράδες πιθανότατα κατευθυνόντουσαν προς την Βόρεια Αφρική), αναγκάστηκαν εξαιτίας της κακοκαιρίας, να προσαράξουν στον όρμο Ποταμό των Αντικυθήρων. Εκεί ένας δύτες, ψάχνοντας για θαλασσινά για την νηστεία των ημερών, βρήκε στον βυθό αρχαιότητες, που έπιναν μήκος τουλάχιστον 55 μέτρων, και απέσπασε το χέρι χάλκινου αγάλματος για απόδειξη. Οι καπετάνιοι των καϊκιών αφού επιβεβαίωσαν την ανακάλυψη, βουτώντας οι ίδιοι στον βυθό, έκαναν πανιά για την Σύμη. Αρκετούς μήνες μετά, οι δύο πλοίαρχοι παρουσιάστηκαν στον υπουργό Παιδείας Σπύρο Στάη, του δείξαν το χάλκινο χέρι σαν πειστήριο, και του ζητήσανε την άδεια να ανασύρουν τον αρχαιολογικό θησαυρό, έναντι αμοιβής. Έτσι και ξεκίνησε η ανέλκυση των αρχαιοτήτων με πολλές δυσκολίες. Στις 27 Δεκεμβρίου του 1900 ανακοινώθηκε η ανέλκυσης του περίφημου χάλκινου αγάλματος του “Εφήβου” και συνολικά ανασύρθηκαν 35 χάλκινα και μαρμάρινα αγάλματα, 4 αγάλματα ίππων, διάφορα σκεύη του πλοίου και σωροί από χέρια και πόδια. Από τους σωρούς αυτών, διαφαίνεται πως τα αγάλματα που βρίσκονται στο βυθό είναι πολύ περισσότερα από τα ανελκυσθέντα, τουλάχιστον τετραπλάσια.

Στο τεύχος 347, ο Λυκούδης αναφέρεται στους Συμιακούς δύτες και στην αφοσίωση που επέδειξαν καθ’ όλη την διάρκεια των εργασιών. Έπειτα αναφέρεται στην θέση που βρέθηκαν οι αρχαιότητες στον βυθό των Αντικυθήρων. Έπιναν χώρο μήκους 52 μέτρων, και βρισκόντουσαν ταξινομημένες σε σωρούς, αλλού τα χάλκινα και αλλού τα μαρμάρινα. Στον χώρο αυτό, βρέθηκε και ένας μοναδικός ανθρώπινος σκελετός, που σημαίνει ότι το πλήθος του πληρώματος και των επιβατών, αν είχε, του караβιού είχαν τον χρόνο να το εγκαταλείψουν προτού αυτό βυθιστεί.

Στο τεύχος 348, περιγράφει την διάταξη των αρχαιοτήτων στον βυθό. Το πρώτο εύρημα, βρέθηκε σε απόσταση 25 μέτρων από την στεριά, σημείο στο οποίο θα έπρεπε να είναι η πλώρη του карабиού. Ακολουθούσε ο σωρός με τα χάλκινα αγάλματα, τα οποία είχαν τοποθετηθεί προφανώς ως ελαφρότερα από τα μαρμάρινα στο πρώτο αμπάρι, ώστε να κρατιέται το караби “καλοζυγισμένο”. Στην ίδια θέση βρέθηκαν τέσσερις μολύβδινοι κώνοι, οι οποίοι κατά την γνώμη του Λυκούδη χρησιμοποιούνταν στην βυθομέτρηση που έκαναν από την πλώρη, όσο πλησίαζαν στην ακτή. Στο ίδιο σημείο βρέθηκαν επίσης διάφορα σκεύη φτηνής κατασκευής, γεγονός που υποδεικνύει πως σε εκείνο το σημείο βρισκόντουσαν τα διαμερίσματα του προσωπικού του карабиού. Έπειτα, κατά τη μεριά της πρύμνης, βρέθηκε ο σωρός με τα μαρμάρινα αγάλματα, και ακόμα πιο πίσω πολυτελέστερα αντικείμενα, που θα μπορούσαν να ανήκουνε, στο ανώτατο πλήρωμα του карабиού, των οποίων τα καταλύματα βρίσκονται συνήθως σε εκείνη την πλευρά. Ο Λυκούδης στη συνέχεια αναφέρεται στον Μηχανισμό των Αντικυθήρων, τον οποίο χαρακτηρίζει ως το πιο μυστηριώδες εύρημα του ναυαγίου και με επιχείρημα το γεγονός πως η Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου είχε σαν μονοπώλιο την κατασκευή τέτοιου είδους οργάνων, υποστηρίζει πως ο θησαυρός, θα μπορούσε να έχει αυτή την προέλευση.

Στο τεύχος 350, ο Λυκούδης αναφέρεται στα αγάλματα που βρέθηκαν στο ναυάγιο, από τα οποία κάποια ήταν πρωτότυπα και κάποια άλλα αντίτυπα αρχαιότερων έργων. Κάποια από τα αντίτυπα αυτά, φαίνονται σαν να φορτώθηκαν στο караби αμέσως μετά την κατασκευή τους, που υποδεικνύει πως κατασκευαστήκανε μαζικά και προς πώληση. Έπειτα περιγράφει μερικά από τα πιο γνωστά αγάλματα που βρέθηκαν μεταξύ των ευρημάτων του θησαυρού.

Στο τεύχος 351, το άρθρο του Λυκούδη αναφέρεται αποκλειστικά στο περίφημο χάλκινο άγαλμα του Εφήβου των Αντικυθήρων, στις διαδικασίες καθαρισμού και συγκόλλησης του, και στην μακροχρόνια διαφωνία των ειδικών σχετικά με το ποιον παριστάνει. Τον πρώτο καθαρισμό του αγάλματος ανέλαβε ο καθηγητής της χημείας, Όθων Ρουσσόπουλος τον Ιούνιο του 1901, και έπειτα την συγκόλληση του επεράτωσε ο Γάλλος συγκολλητής Αλφρέδος Ανδρέ (η συγκόλληση διήρκεσε από τις 14 Αυγούστου έως τις 30 Σεπτεμβρίου του 1902). Σχετικά με την διαμάχη των ειδικών, για την ταυτότητα του αγάλματος, ο Λυκούδης αναφέρει

χαρακτηριστικά το γεγονός πως ο γελοιογράφος Θέμος Άννινος, δημοσίευσε άλμπουμ στο οποίο κάθε γελοιογραφία, παρίστανε και μία διαφορετική ταυτότητα του “Εφήβου”.

Στο τεύχος 355 του περιοδικού, ο Λυκούδης δημοσίευσε ένα άρθρο με πιθανά συμπεράσματα αναφορικά με τον θησαυρό το Αντικυθήρων, υπό την μορφή ερωτήσεων και απαντήσεων. Τα συμπεράσματα αυτά είναι τα εξής:

- a) Από την απόσταση που καλύπτανε οι αρχαιότητες στον βυθό, καταδεικνύεται ότι το μήκος του πλοίου ήτανε λίγο μεγαλύτερο από 52 μέτρα και το μέγιστο πλάτος του λίγο μικρότερο από 17 μέτρα. Τέτοιου μεγέθους πλοία, είχανε πλήρωμα 680 ανδρών, και χρησιμοποιούνταν την εποχή των Πτολεμαίων.
- b) Μεταξύ των ευρημάτων βρέθηκαν διάφορα πολυτελή αντικείμενα τα οποία πιθανώς να ανήκανε σε επιβάτες του πλοίου και αντίγραφα αγαλμάτων κατασκευασμένα για εμπορικούς σκοπούς. Το πλοίο λοιπόν ήτανε εμπορικό και όχι πολεμικό.
- c) Ο άνεμος που ανάγκασε το πλοίο να καταφύγει στο σημείο όπου τελικά ναυάγησε (ανατολική πλευρά του νησιού των Αντικυθήρων) θα πρέπει να ήτανε δυτικός. Τέτοιου είδους άνεμοι στην περιοχή (μετάπτωση Βοριά σε Δυτικό άνεμο), είναι συνηθέστεροι τον Μάιο, οπότε είναι πιθανό το ναυάγιο να έγινε αυτόν τον μήνα.
- d) Η κατεύθυνση του πλοίου θα πρέπει να ήτανε από Βορρά προς Νότο.
- e) Σε μέρος του σκελετού του σκάφους που βρέθηκε στον βυθό, υπάρχουν ίχνη απανθράκωσης, οπότε πιθανώς η καταστροφή να επήλθε από πυρκαγιά.
- f) Ανάμεσα στα ευρήματα βρέθηκαν και τεμάχια μιας πολυτελούς κλίνης παρόμοιας με άλλες τέσσερις που έχουν βρεθεί στην Μικρά Ασία και στην Ιταλία. Από την εποχή στην οποία ανήκουνε αυτές οι τέσσερις κλίνες, προκύπτει ότι το ναυάγιο έγινε μεταξύ του Β΄ π.Χ. και Α΄ μ.Χ. αιώνα. Επίσης, από το είδος των γραμμάτων του Μηχανισμού που βρέθηκε μεταξύ των ευρημάτων, η εποχή που έγινε το ναυάγιο, δεν μπορεί να προσδιοριστεί αργότερα του Α΄ π. Χ. αιώνα.
- g) Ο τόπος προορισμού του πλοίου θα μπορούσε να ήταν η Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, αφού μόνο εκεί ναυπηγούνταν εκείνη την εποχή πλοία του αυτού μεγέθους και αφού ήταν ο κατεξοχήν τόπος κατασκευής αστρονομικών οργάνων, όπως ήταν και ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων.

2.2.2. Λοιπές αναφορές

Στα επόμενα χρόνια, πολλοί επιστήμονες ασχοληθήκαν με το θέμα του Μηχανισμού των Αντικυθήρων, δημοσιεύοντας άρθρα και εκδίδοντας βιβλία σχετικά με το θέμα αυτό.

Το 1959, ο Derek de Solla Price δημοσίευσε ένα άρθρο του σχετικά με τον Μηχανισμό στο περιοδικό Scientific American με τον τίτλο “An Ancient Greek Computer”. Στο άρθρο του αυτό, ο Price, κάνει μια πρώιμη εκτίμηση των λειτουργιών του οργάνου. Το 1974, δημοσίευσε το βιβλίο του με τίτλο “Gears from the Greeks”, που είναι και η πρώτη αναλυτική και εκτεταμένη μελέτη που δημοσιεύτηκε στα σύγχρονα χρόνια σχετικά με το θέμα του Μηχανισμού. Στην εργασία του αυτή ο Price μιλάει για το ναυάγιο, εξιστορεί πως έγινε η ανακάλυψή του, περιγράφει τα τμήματα του Μηχανισμού και καταγράφει τις πιθανές λειτουργίες του.

Το 1994, ο Χρήστος Λάζος, ιστορικός ερευνητής, δημοσίευσε ένα βιβλίο με τίτλο “Ο Υπολογιστής των Αντικυθήρων, Μια ελληνική ανακάλυψη του 80 π. Χ.”. Σε αυτό το βιβλίο, ο Λάζος, μιλάει για την ανακάλυψη και την ιστορική καταγωγή του Μηχανισμού των Αντικυθήρων, για τα μέρη που τον αποτελούν και για την έρευνα που έκανε ο Price.

Το 2006, η Ομάδα Διερεύνησης του Μηχανισμού των Αντικυθήρων, δημοσίευσε στο περιοδικό Nature, ένα άρθρο με τίτλο: “Decoding the ancient Greek astronomical calculator known as the Antikythera mechanism”, στο οποίο περιγράφονται περιληπτικά τα τεχνικά χαρακτηριστικά του Μηχανισμού.

Η δημοσιογράφος Jo Marchant, δημοσίευσε το 2008 ένα βιβλίο με τίτλο “Ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων- ξνγ. Decoding the Heavens”. Στο βιβλίο αυτό, η Marchant μιλάει για το περίφημο και πασίγνωστο πια όργανο που βρέθηκε μεταξύ των ευρημάτων του ναυαγίου των Αντικυθήρων και περιγράφει τις έρευνες που έχουν γίνει σχετικά με αυτό.

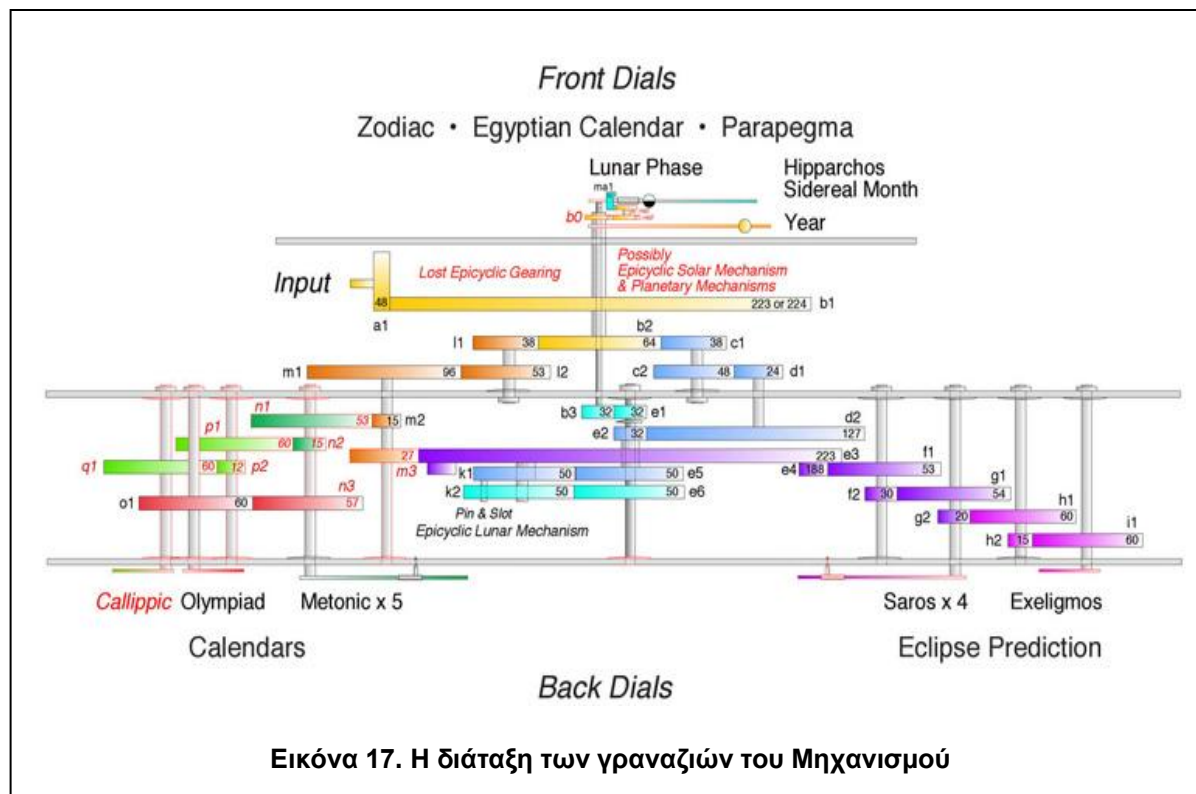
Στις 31 Ιουλίου του 2008, η Ομάδα Διερεύνησης του Μηχανισμού των Αντικυθήρων, δημοσίευσε στο περιοδικό Nature, ένα ακόμα άρθρο της με τίτλο: “Calendars with Olympiad display and eclipse prediction on the Antikythera Mechanism”, αρκετά εκτεταμένο αυτή τη φορά, αναφορικά με τις νέες έρευνες και ανακαλύψεις που έχουν γίνει σχετικά με τον Μηχανισμό των Αντικυθήρων. Στο άρθρο αυτό περιγράφονται, κυρίως, οι δίσκοι ενδείξεων του μυστηριώδους αυτού οργάνου στους οποίους συμπεριλαμβάνεται για πρώτη φορά κι ένας Ολυμπιακός δίσκος ενδείξεων.

3. ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

Ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων, όπως προαναφέρθηκε, ήταν ένα περίπλοκο αστρονομικό όργανο ακριβείας. Ποια ήταν, όμως, η ακριβής χρησιμότητά του και τι ακριβώς έκανε αυτό το μυστηριώδες όργανο της αρχαιότητας; Οι ερευνητές από την πρώτη στιγμή της ανεύρεσης του ψάχνουνε την απάντηση και έχουνε δημοσιευτεί πολλές μελέτες σχετικά με το θέμα αυτό.

Σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες, στο μπροστινό δίσκο ενδείξεων, καταδεικνύονται οι θέσεις της Σελήνης και του Ηλίου στον ζωδιακό κύκλο και ένα ημερολόγιο 365 ημερών που μπορεί να προσαρμοστεί και στα δίσεκτα έτη. Οι οπίσθιοι δίσκοι ενδείξεων, πιθανότατα να ήταν σπειροειδείς. Από αυτούς, ο άνω, που έχει πέντε δακτυλίους, δείχνει τους 235 μήνες του Μετωνικού κύκλου (σύμφωνα με τον Μέτωνα 235 σεληνιακοί μήνες ισούνται με 19 ηλιακά έτη), ο άνω αριστερός υποβοηθητικός δίσκος τα 76 χρόνια του κύκλου του Καλλίππου (ο Κάλλιππος διορθώνοντας το σφάλμα του Μετωνικού κύκλου, υπολόγισε ότι 76 ηλιακά έτη είναι 940 σεληνιακοί μήνες) και ο άνω δεξιός υποβοηθητικός δίσκος (Ολυμπιακός δίσκος ενδείξεων) αντιπροσωπεύει τους Πανελλαδικούς αγώνες (Ολυμπιακούς, Ίσθμια, Νέμεα και Πύθια). Ο κάτω οπίσθιος δίσκος ενδείξεων, δείχνει τον κύκλο του Σάρου (ο κύκλος του Σάρου, έχει περίοδο 223 συνοδικούς μήνες, που ισούνται με 18 ηλιακά έτη, και μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην πρόβλεψη εκλείψεων του Ηλίου και της Σελήνης) και ο κάτω υποβοηθητικός δίσκος τον κύκλο του Εξελιγμού (ο κύκλος του Εξελιγμού είναι τρεις περίοδοι Σάρου, δηλαδή 54 ηλιακά έτη) που προβλέπει εκλείψεις με ακόμα μεγαλύτερη ακρίβεια από

τον κύκλο του Σάρου (περιοδικό Nature, “Calendars with Olympiad display and eclipse prediction on the Antikythera Mechanism”, 31/06/2008).

Τα παραπάνω γίνονται εμφανέστερα, αν μελετήσουμε τα γρανάζια του Μηχανισμού και μετρήσουμε τα δόντια τους (περιοδικό Nature, Decoding the Antikythera Mechanism: Investigation of an ancient Astronomical Calculator, Supplementary Notes 2). Ο Μετωνικός δίσκος κάνει 5 ολόκληρες στροφές σε 19 χρόνια, οπότε ο απαιτούμενος λόγος θα είναι

$$\frac{5}{19}$$

από την διάταξη των γραναζιών και υπολογίζοντας την αναλογία των δοντιών τους, βλέπουμε πως τα αλληλοεμπλεκόμενα γρανάζια b1-l1+l2-m1+m2-n1 δίνουν τον αναμενόμενο λόγο

$$\frac{64}{38} \times \frac{53}{96} \times \frac{15}{53} = \frac{2 \times 32}{2 \times 19} \times \frac{53}{3 \times 32} \times \frac{3 \times 5}{53} = \frac{5}{19}$$

Ο υποβοηθητικός δίσκος του Καλλίπου κάνει μία στροφή για κάθε Μετονικό κύκλο (5 στροφές ο καθένας) οπότε ο λόγος θα πρέπει να είναι

$$\frac{1}{4} \times \frac{1}{5}$$

τον οποίο και παίρνουμε από τα γρανάζια p1+p2-o1

$$\frac{15}{60} \times \frac{12}{60} = \frac{1}{4} \times \frac{1}{5}$$

Ο δίσκος του Σάρου κάνει τέσσερις στροφές σε 223 συνοδικούς μήνες και 235 συνοδικοί μήνες αντιστοιχούν σε 19 ηλιακά έτη. Άρα η ο λόγος θα πρέπει να είναι

$$\frac{4}{223} \times \frac{235}{19}$$

τον οποίον παίρνουμε από τα γρανάζια b2-l1+l2-m1+m3-e3+e4-f1+f2-g1

$$\frac{64}{38} \times \frac{53}{96} \times \frac{27}{223} \times \frac{188}{53} \times \frac{30}{54} = \frac{4}{223} \times \frac{235}{19}$$

Μία στροφή του υποβοηθητικού δίσκου του Εξελιγμού είναι τρεις κύκλοι του Σάρου (4 στροφές ο καθένας), δηλαδή ο λόγος υπολογίζεται

$$\frac{1}{3} \times \frac{1}{4}$$

τον οποίο και παίρνουμε από τα γρανάζια g2-h1+h2-i1

$$\frac{20}{60} \times \frac{15}{60} = \frac{1}{3} \times \frac{1}{4}$$

Ένα ακόμα αξιοσημείωτο γεγονός (περιοδικό Nature, Decoding the Antikythera Mechanism: Investigation of an ancient Astronomical Calculator, Supplementary Notes 2) είναι πως στον κάτω οπίσθιο δίσκο ενδείξεων βρέθηκαν 51 περίεργα σύμβολα (glyphs), τα οποία είναι δείκτες εκλείψεων και περιλαμβάνουν το Σ (έκλειψη σελήνης) και το Η (έκλειψη ηλίου).

3.1. Επιγραφές

Ένα από τα κυριότερα στοιχεία του Μηχανισμού είναι οι επιγραφές του, οι οποίες βρίσκονται σε πάρα πολλά σημεία του οργάνου, όπως στην πίσω πλευρά, στο παράπηγμα και

στις θύρες. Στην επιγραφή του παραπήγματος ειδικά, έχουν αναγνωριστεί κυρίως αστρονομικοί όροι.

Οι επιγραφές αυτές είναι ενδεικτικές για τις λειτουργίες του Μηχανισμού αφού πρόκειται για τις οδηγίες χρήσης του. Στην πίσω πόρτα υπάρχει ο αριθμός 235 (ΣΛΕ), που μας δείχνει την λειτουργία του άνω οπίσθιου δίσκου ενδείξεων (Μετωνικός κύκλος) και στην επιγραφή κοντά στον κάτω οπίσθιο δίσκο βρίσκουμε τις λέξεις ΦΑΡΟΣ και ΙΣΠΑΝΙΑ (περιοδικό Nature, Decoding the ancient Greek astronomical calculator known as the Antikythera mechanism, 2006).

Μέχρι στιγμής έχουν διαβαστεί και αναγνωριστεί 2160 γράμματα από τις επιγραφές αυτές (περιοδικό Nature, Decoding the Antikythera Mechanism: Investigation of an ancient Astronomical Calculator, Supplementary Notes 2) με την βοήθεια του συστήματος ψηφιακής απεικόνισης PTM Dome της Hewlett-Packard και των τομογραφιών της εταιρίας X-Tek.

Παρακάτω υπάρχει μια στατιστική ανάλυση της συχνότητας εμφάνισης του κάθε γράμματος στις επιγραφές (Πίνακας 1) για ένα σύνολο 1712 γραμμάτων (περιοδικό Nature, Decoding the Antikythera Mechanism: Investigation of an ancient Astronomical Calculator, Supplementary Notes 2). Ανάμεσα στους χαρακτήρες των επιγραφών, υπάρχουν και αρκετά σύμβολα και αριθμοί, τα οποία έχουν αφαιρεθεί από την στατιστική. Τα επιβεβαιωμένα γράμματα είναι 1420 και τα μη επιβεβαιωμένα 298. Με τον όρο μη επιβεβαιωμένα γράμματα εννοούμε χαρακτήρες οι οποίοι έχουν διαβαστεί, αλλά υπάρχει η πιθανότητα λάθους στην ταυτοποίησή τους με γράμματα. Βλέπουμε πως τα πιο συχνά εμφανιζόμενα γράμματα είναι το Ο (Όμικρον) και το Α (Άλφα) και πως τρία γράμματα εμφανίζονται από μία μόνο φορά.

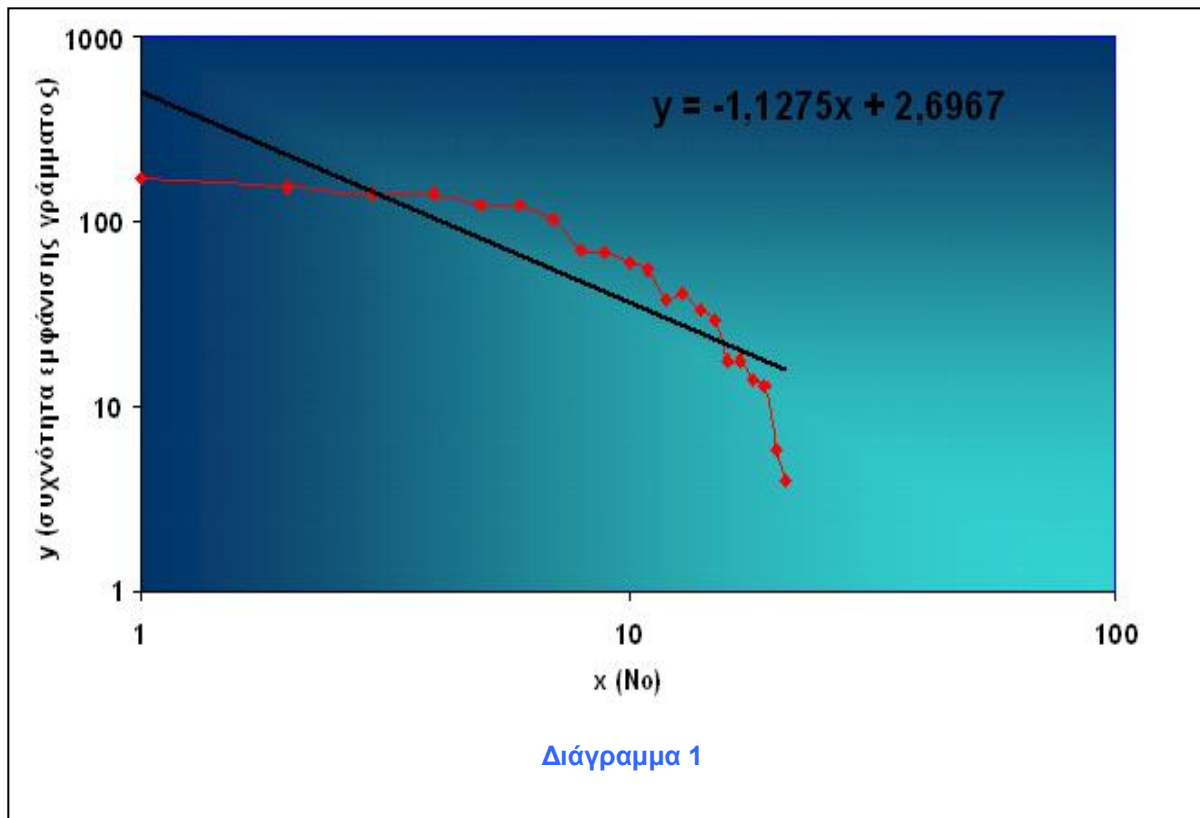
Γράμμα	συχνότητα εμφάνισης επιβεβαιωμένων γραμμάτων	συχνότητα εμφάνισης μη επιβεβαιωμένων γραμμάτων	συχνότητα εμφάνισης συνόλου γραμμάτων
A	153	40	193
B	1	0	1
Γ	18	2	20
Δ	33	5	38
E	140	27	167
Z	1	0	1
H	67	15	82
Θ	3	2	5
I	139	21	160
K	29	11	40
Λ	38	10	48
M	59	7	66
N	124	22	146
Ξ	6	2	8
O	168	31	199
Π	70	11	81
P	55	12	72
Σ	124	19	143
Tα	104	18	122
Y	41	10	51
Φ	13	6	19
X	14	8	22
Ψ	1	0	1
Ω	18	9	27
Πίνακας 1			

Σύμφωνα με τον εμπειρικό νόμο του Zipf (Zipf's law), αν σε κάποιο κείμενο μετρηθεί η συχνότητα εμφάνισης της κάθε μεμονωμένης λέξης και γίνει το διάγραμμα διασποράς σε λογαριθμικούς άξονες τότε η κλίση της ευθείας θα είναι ίση με -1 (μείων 1). Ο νόμος αυτός μπορεί να γενικευτεί σε οποιαδήποτε σειρά ψηφίων “κουβαλάει” κάποια πληροφορία.

Εφαρμόζοντας την μέθοδο αυτή στα επιβεβαιωμένα γράμματα του Μηχανισμού (Πίνακας 2), παίρνουμε το αντίστοιχο διάγραμμα διασποράς (Διάγραμμα 1).

No (x)	γράμμα	Συχνότητα εμφάνισης επιβεβαιωμέ- νων γραμμάτων (y)
1	Ο	168
2	Α	153
3	Ε	140
4	Ι	139
5	Σ	124
6	Ν	124
7	Τ	104
8	Π	70
9	Η	67
10	Μ	59
11	Ρ	55
12	Λ	38
13	Υ	41
14	Δ	33
15	Κ	29
16	Γ	18
17	Ω	18
18	Χ	14
19	Φ	13
20	Ξ	6
21	Θ	4
22	Β	1
23	Ψ	1
24	Ζ	1

Πίνακας 2

Τα στοιχεία της ευθείας είναι

$$y = \alpha + \beta x$$

$$\alpha = 2,696687$$

$$\beta = -1,12748$$

$$\sigma_\alpha = 0,163995$$

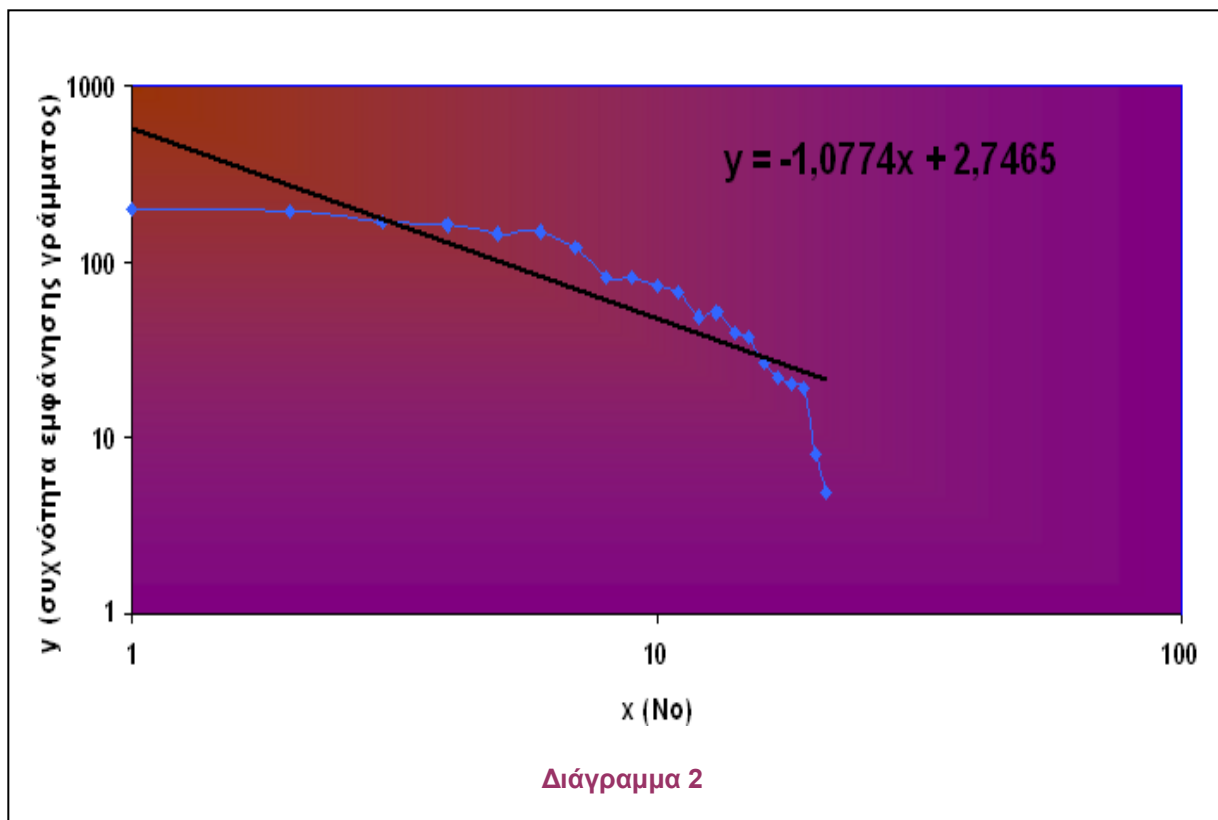
$$\sigma_\beta = 0,163926$$

Βλέπουμε πως όντως η κλίση της ευθείας είναι πολύ κοντά στο -1 (μείων ένα).

Αν τώρα στη στατιστική προσθέσουμε και τα μη επιβεβαιωμένα γράμματα (Πίνακας 3) τότε το αντίστοιχο διάγραμμα διασποράς (Διάγραμμα 2) θα είναι το παρακάτω.

No (x)	Γράμμα	Συχνότητα εμφάνισης συνόλου γραμμάτων (y)
1	Ο	199
2	Α	193
3	Ε	167
4	Ι	160
5	Σ	143
6	Ν	146
7	Τ	122
8	Η	82
9	Π	81
10	Ρ	72
11	Μ	66
12	Λ	48
13	Υ	51
14	Κ	40
15	Δ	38
16	Ω	27
17	Χ	22
18	Γ	20
19	Φ	19
20	Ξ	8
21	Θ	5
22	Β	1
23	Ψ	1
24	Ζ	1

Πίνακας 3

Τα στοιχεία της ευθείας είναι

$$y = \alpha + \beta x$$

$$\alpha = 2,74646922$$

$$\beta = -1,0773659$$

$$\sigma_\alpha = 0,15663232$$

$$\sigma_\beta = 0,15656624$$

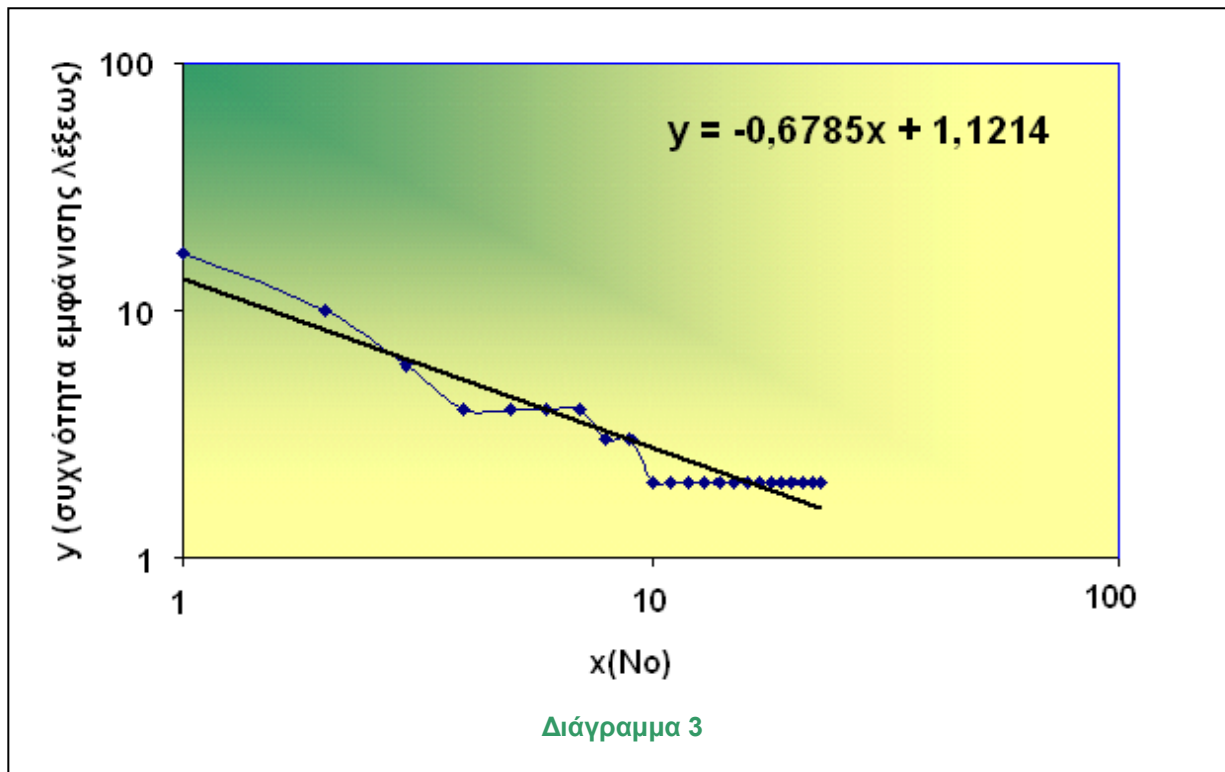
Βλέπουμε πως η κλίση της ευθείας είναι και εδώ πάρα πολύ κοντά στο -1 (μείων ένα).

Η ίδια ακριβώς διεργασία ακολουθήθηκε και παρακάτω, στη συχνότητα εμφάνισης των λέξεων, εκτός άρθρων, προθέσεων και συνδέσμων, του κειμένου της επιγραφής της μπροστινής θύρας του Μηχανισμού. Την καταμέτρηση των λέξεων έκανε ο παλαιογράφος Αγαμέμνων Τσελίκας. Οι πιο συχνά εμφανιζόμενες λέξεις του κειμένου είναι οι λέξεις ΗΜΕΡΑ και ΗΛΙΟΣ.

Στη στατιστική (Πίνακας 4) δεν χρησιμοποιήθηκαν οι λέξεις που εμφανίζονται μόνο μία φορά. Το αντίστοιχο διάγραμμα διασποράς θα είναι το ακόλουθο.

No (x)	συχνότητα εμφάνισης λέξεων (y)
1	17
2	10
3	6
4	4
5	4
6	4
7	4
8	3
9	3
10	2
11	2
12	2
13	2
14	2
15	2
16	2
17	2
18	2
19	2
20	2
21	2
22	2
23	2

Πίνακας 4

Τα στοιχεία της ευθείας είναι

$$y = \alpha + \beta x$$

$$\alpha = 1,1214$$

$$\beta = -0,6785$$

$$\sigma_{\alpha} = 0,045908$$

$$\sigma_{\beta} = 0,044323$$

Βλέπουμε πως η κλίση της ευθείας αποκλίνει αρκετά από την τιμή -1 (μείων ένα), που οφείλεται στο γεγονός ότι το δείγμα των λέξεων (α) είναι μικρό και (β) από αυτό λείπουν οι προθέσεις, οι σύνδεσμοι και τα άρθρα.

4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Πάνω από δύο αιώνες πριν, ένα πλοίο, γεμάτο θησαυρούς, ταξιδεύοντας στις θάλασσες της Μεσογείου, κατέφυγε στο νησί των Αντικυθήρων όπου και βυθίστηκε. Για σχεδόν 2000 χρόνια περιμένανε την ανακάλυψή τους τα αρχαία των Αντικυθήρων και όταν τελικώς βρεθήκανε αναστατώσανε ολόκληρο τον επιστημονικό κόσμο άλλα και απλούς πολίτες. Ο θησαυρός αποτελείτο από αγάλματα τεράστιας ιστορικής και αρχιτεκτονικής αξίας, σκεύη και διάφορα άλλα αντικείμενα. Ανάμεσα στο θησαυρό, βρέθηκαν τυχαία και κάποιες περίεργες “πέτρες”, που αποδείχτηκαν ως το πιο μυστηριώδες και περίεργο εύρημα του ναυαγίου, τον Μηχανισμό των Αντικυθήρων. Από την πρώτη στιγμή της ανεύρεσης του θησαυρού, οι επιστήμονες, προσπάθησαν να εξηγήσουν τα διάφορα μυστήρια που καλύπτανε το ναυάγιο και τα ευρήματά του, πολλές φορές, διαφωνώντας μεταξύ τους και συνεχίζουν να ψάχνουν μέχρι σήμερα.

Έχουν περάσει 110 χρόνια από την ανακάλυψη του ναυαγίου των Αντικυθήρων και πολλά ερωτήματα εξακολουθούν να μένουν αναπάντητα και ίσως δεν απαντηθούν ποτέ. Ποια ήταν η αφετηρία του πλοίου και ποιος ο προορισμός του στον οποίο δεν έφτασε ποτέ; Τι παριστάνει τελικά το χάλκινο αριστούργημα του “Εφήβου”; Πόσα έργα τέχνης βρίσκονται ακόμα κρυμμένα στον βυθό των Αντικυθήρων περιμένοντας την ανακάλυψή τους; Και τέλος, τι ήταν τελικά αυτό το περίπλοκο αστρονομικό όργανο, το τόσο “μπροστά” από την εποχή του, ποιος το κατασκεύασε και ποια ήταν η χρήση του Μηχανισμού των Αντικυθήρων;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Μελετητές που ασχολήθηκαν με το θέμα του ναυαγίου των Αντικυθήρων και των ευρημάτων του

Ιωάννης Ν. Σβορώνος

Ο Ιωάννης Σβορώνος, γεννήθηκε στην Μύκονο το 1863 και θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες νομισματολόγους. Διετέλεσε διευθυντής του Νομισματικού Μουσείου, πρόεδρος του Αρχαιολογικού Συμβουλίου του κράτους και από το 1918 καθηγητής νομισματολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πέθανε στην Αθήνα το 1922.

Σπυρίδων Στάης

Ο Σπυρίδωνας Στάης γεννήθηκε στα Κύθηρα το 1859. Ήταν μαθηματικός της Μέσης Εκπαίδευσης την οποία και εγκατέλειψε το 1892 οπότε και εκλέχθηκε για πρώτη φορά βουλευτής Κυθήρων. Ανέλαβε το Υπουργείο Παιδείας για πρώτη φορά το 1900 και ακόμα μία το 1903. Στις 18 Ιουνίου του 1904, μονομάχησε, κατόπιν μίας διαφωνίας, με τον βουλευτή Τρικάλων Αλέξανδρο Χατζηπέτρου, τον οποίο και σκότωσε. Ύστερα από αυτό και ένεκα της κατακραυγής της κοινής γνώμης, ο Στάης υπέβαλε την παραίτησή του στην Κυβέρνηση. Πέθανε το 1932.

Εμμανουήλ Στ. Λυκούδης

Ο Εμμανουήλ Λυκούδης, γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1849. Σπούδασε Νομικά στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, από όπου αναγορεύτηκε διδάκτωρ το 1872. Το 1875 μπήκε στο δικαστικό σώμα και από το 1888 υπηρέτησε στο εφετείο Αθηνών. Από το 1896 διετέλεσε νομικός σύμβουλος του κράτους έως το 1905 και της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος έως το θάνατό του. Πέθανε στις 13 Οκτωβρίου του 1925.

Στυλιανός Εμ. Λυκούδης

Ο Στυλιανός Λυκούδης, γιος του Εμμανουήλ Λυκούδη, γεννήθηκε στην Ερμούπολη το 1878. Φοίτησε στη Ναυτική Σχολή Δοκίμων, της οποίας αργότερα διετέλεσε και καθηγητής. Αποστρατεύτηκε με το βαθμό του Αντιναυάρχου και διακρίθηκε ως διευθυντής Φάρων. Το 1939 εξελέγη τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Πέθανε στην Αθήνα το 1958.

Κωνσταντίνος Ράδος

Ο Κωνσταντίνος Ράδος γεννήθηκε στην Αθήνα το 1862. Σπούδασε Νομικά στο πανεπιστήμιο Αθηνών, από όπου αποφοίτησε το 1885 και ιστορία. Εκπόνησε το διδακτορικό του στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης και το 1895 διορίστηκε ως καθηγητής Ναυτικής Ιστορίας στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, από όπου παραιτήθηκε το 1924 για να ασχοληθεί με την συγγραφή. Πέθανε το 1931.

Άρθρα Εφημερίδων 1901-1902

Παρακάτω βρίσκονται τα αυτούσια άρθρα όπως δημοσιεύθηκαν από τις εφημερίδες "Ακρόπολις" (1 Μαρτίου έως 30 Ιουνίου 1902), "Εστία" (1 έως 19 Ιανουαρίου 1901 και 1 Μαΐου έως 31 Δεκεμβρίου 1902), "Ελευθερος Τύπος" (1 έως 31 Μαΐου 1902), "Εμπρός" (1 έως 31 Μαΐου 1902), "Σκριπ" (1 έως 31 Μαΐου 1902), "Σφαίρα" (1 Δεκεμβρίου 1902), "Πρωία" (13 Απριλίου 1901 έως 25 Αυγούστου 1904) και σχετίσονται με το ναυάγιο και τον Μηχανισμό των Αντικυθέρων.

Εφημερίδα Εστία

19/01/1901

Ο ΕΧΕΑΥΡΟΣ
ΤΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ

[illegible]

«Αλλά τούτων πάντα εἶνε ὑποβόλαια» καὶ ἐπὶ τῶν ὑποβόσεων τούτων στηρίζεται ἡ ριθόσφις εἰς τὴν δηλοσιότητα πρῶταί, ὥπως ἐγκαταλείβουσι καὶ ἀργασίαι αὐταὶ εἰς ὀψώτερον μέλλον, διὰ τὰ γινῆαι ἡ ἐπισκεφὴ τοῦ σκοτεινοῦ καὶ ἀνήλικου πυθμένου τεχνικῶτερον καὶ ἀπιστομηνικώτερον.

Κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκείνην ὥρην τοῦτον ἀνι-
στρέφοντες γινόμενοι. Ἄν ἦτο ἀνάγκη τὸ
ἐξῆμα τὸν ἀγαλλόμενον ἱκεταίαν, ἀν-
ταῦτα, σωφρονισμὸν κίτριον ἐν τῷ πυθμένι, ἐ-
ξορῶντο κατὰ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀναγκῆς
καὶ χάριν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ζυγίου, ὅς
μαρτυρεῖ ἡ ὅσα αὐτὸν τὸ πρῶτον ἐν
τῷ ὄρει, ἐν, ὅπως τοῦτον. πλὴν τὸ ἄ-
κρον τοῦ μαρτυρίου ἀγῶνιστος τοῦ ἀποκα-
τίνετος, ὅλα τὰ ὅλα τὰ ἐξουσία. μαρτυροῦν
καὶ ἡλικίαν, καὶ κατὰ τὸ σπῆμα, καὶ ὅς
εἶνα ἀποκατίνετος τοῦ κορυφίου, ὅπως τὸ
ἔχον τὴν ἀποκατίνετον ἀπὸ κορυφίου καὶ

ἵχνη τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς μακρὰν
 ἔστιται, ὅταν οἱ βούται μόνον
 τὰ ἀνάλματα ἔλθουν καὶ τὰ ἀνακρούοντα
 βῇ ἐκφυγῆται τότε ἡ ἀνέκλυτος τοῦ Κιν-
 ταίου, ἀτάλματος ὑπερφυγῆται ὡς φέου-
 σις ἀπαιρούς, τοῦ τοῦτο ἴσον ἡ τὸ βῆ-
 ρος, αὐτὴ ἔτε ἀνύεται, καὶ ἀνέκλυται ἀπὸ
 τῆς λαλοῦς—βῆται, ὡς φέουται, χάρις ἐπὶ
 τῷ Ἀρχιερεῖ, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῶν ἀντιεπι-
 κρινόντων τῶν τοῦ ὅσους ἀντιεπικρίνεται πρὸς
 τὴν ἀντιεπικρίνεται ὅσον βάρους—ἴσους ἐπὶ
 τῷ βαρυντικῷ ἰσοδυναμοῦται μέχρις ὅσων
 ὅσους ἀντιεπικρίνεται τῷ ἀντιεπικρίνεται

[illegible]

ἵσταντο τοὺς δι' ἀπογραφῆς—διὰ τὸ μὴ εἰσπο-
μεῖν τὸ ἀκριβές, δηλ.: ὅτι εἶνε ἀπολύτως ἀ-
βυσσώδης—ὅθ' ἦτο ἡ ἐκτείναντος λαβύρινθος
καὶ ἀποχωρήσεις ἀπὸ τοῦ πρυθιῶν ἐλε-
κλήσας τὸν πελάγους ἔγκυον τῶν συμπαγῶν
μαζῶν τῆς παρεχούσης τὸ βυθισθῆναι ποτὶ
τὴν ἀγέλην αὐτῶν, ὅπως ταύτη ἀποσπασθῶσι
καταπὰν ἡμεῖς ἐπὶ τῇ ἐκτείναντος

Καὶ ἂν δι' τοιαύτην ἀνέπαυστον ἡσυχίαν, θέν ὑπερβολικῶς, ἡμῖς τοιούχιστον, καὲν ἐν τῇ κότμῳ πῆρος. εὐθ' ἰσχυροὶ οἱ ἀπο-
τίδες δι' ἡδονάτου νὰ βραχίσουν τὸ βάρος τοῦ ἔργου τούτου, ἱκανοῦνται δὲ τῶν ὀ-
ρίτων.

Ἄλλ' ἔγωγε ἄποινα, ὅταν περισσέωται
 ἐργάζονται ὑποβρυχίως, τόσον ἀσπληγέτερα
 μέμνωμαι ὡς αἶψα ἢ ἔργον· καὶ ἀλλυγέστερος
 ὁ κίνδυνος τῆς βλάβης τῶν ἀρχέων κατη-
 λων. (ὡς πρὸς τὸν νότον)

[illegible]

02/05/1902

0 ANAPE

ΠΟΤΕ ΕΡΧΕΤΑΙ

Κατὰ σημερινὸν τηλεγράφημα πρὸς τὸ Ἑνδοκρατίον τῆς Γαλλίας, ὁ Γάλλος τεχνίτης Ἀντρέ, ὁ κατορθώωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς συγκόλλησιν τοῦ ἀγγλίου τοῦ Ἑρμοῦ, ἀνεχώρησε πρὸς τὸ Μάκασκλιν, φθάνει δὲ εἰς Κωνσταντίνην Δευτέρα.

07/05/1902

Η ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΑΓΑΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ

Σήμερον τὴν πρωΐαν ὁ Γάλλος
κ. Ἀνδρέ, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ
ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τοῦ
κ. Ὁμήλου τοῦ διευθυντοῦ τῆς
Γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς,
μετέβη εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ ἐξή-
τασε τὸν Ἐρμού.

Ὁ κ. Ἀνδρέεβιτς ἀπεφάνθη ὅτι ἡ συγκόλλησις δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εὐχερῶς.

Κατόπιν συνειργάσθημεν τὸν
κ. Μπαμπεράτου ἐπ' ἀρετὸν ἀνε-
κοίνωσι δὲ εἰς τὸν κ. ὑπουργὸν
ὅτι ἡ συγκαλλήσις προτιμότερον
νὰ γίνῃ τὸν Τ)βριον, εἰς ἐποχὴν
ὅλῃ. κατὰ ψυχροτέραν καὶ ὅτι
τότε θὰ ἐπανεῖθῃ ἐκ Παρισίων.

08/05/1902

ΕΣΤΕΡΟΛΛΗΝΙΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ
ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑΡΕ

Σήμερα την πρωίαν ὁ Γάλλος τεχνίτης κ. Ἀντρέ υπέβαλε πρὸς τὰ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας μακρὰν ἐκθέσιν ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκθέτει ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὴν συγκολλητικὴν τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἑρμοῦ.

Ὁ κ. Ἀνδρὲ ἐπαναλαμβάνει ἐντὶς ἐκ-
θέσει τοῦ δακ καὶ προφορικῶς ἀνακοι-
νῶντε χεῖς πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς Παι-
δείας. Περὶ τῆς ἀμοιβῆς διὰ τὴν ἐργα-
σίαν τοῦ ταύτην δὲν ἐγένετο λόγος δι-
ὲς ἀπεφασίσθη ὅπως οὕτως καὶνοῦσθαι
βραδύτερον.

22/05/1902

Η ΠΛΗΡΟΜΗ
ΤΩΝ ΚΥΘΗΡΙΩΝ ΑΥΤΩΝ

Σήμερα την μεσημβρίαν ο ύ-
πουργός της Παιδείας κ. Μαμφιε-
ράτος υπέγραψε το χρηματικόν
ένταλμα διά την πληρωμήν των
εστών των αρχαιοτήτων των Αν-
τικυθίων.

Τὸ ὑπολειφθὲν ποσὸν δια τὴν πληρωμὴν τῶν δυτῶν ἀνέρχεται εἰς 70 χιλ. δρ. καὶ χορηγείται ἐκ τοῦ κονδυλίου τῆς ἐκτάκου ἐιδι- κῆς πιστώσεως.

22/05/1902

**Η ΠΛΑΞ
ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΙΝΟΣ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ**

Ὁ πρῶν ὑπουργὸς τῆς Παι-
δείας κ. Σιάτς μετὰ τοῦ ἐφόρου
τῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Μουσείου
ἐνῷ περιεργάζοντο τὸ Σάββατον
τεμάχια ἐκ τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν
Ἀντικυθέρων, διεκρίναν χάλκινον
μὴ ἄν η μ α καθ' ὅλοκληριαν
βυζαν. δεξιόχεινον.

Τὸ μηχανήμα τοῦτο, ὡς φαίνεται ἀνάγεται εἰς τοὺς Ρωμαίους χρόνους, δὲν εἶνε δὲ ἐξηκριβωμένον ἐὰν εἶνε ἐξάρτημα τοῦ πλοίου ἢ σκευὴ αὐτοῦ καλλιτεχνικόν.

Ἡ δὲ πρόκειται δι' ἀντιγραφῆς, διότι ἡ πλᾶξ φέρει ἀρνητικὰ ἀποτυπώματα δυσδιάκριτα, ὡς ἀναγνωσθῆναι ἢ ἐρμηνευθῆναι εὐκρινέστερον τὰ ἐκ αὐτῆς γράμματα ὑπὸ τῶν διαφέρων ἐπιγραφικῶν καὶ ἀραιολογίων μας.

Σήμερον 6 διευθυντής του Αυστριακού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου κ. Βίλελμ. ἐξήτησεν ἀμφοτέρω τὰ τεμάχια, κατώρθωσε δὲ νὰ διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ μικροτέρου τεμαχίου τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν :

Ἄλλα τοῦτο δεν δύναται νά θεωρηθῇ ὡς ὀριστικόν, θά ἐπακολουθήσουν δι καί ἄλλαι μελέται ἀμφοτέρων τῶν τεμαχίων πρὸς πληρεστέραν ἀνάγνωσιν τῶν γραμμάτων τῶν δύο πλακῶν.

ΑΛΛΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ
 Η κατά νεωτέρως πληροφο-
 ρίας τα δύο μεταλλικά τεμά-
 χια τα εύρεθεντα εν τῷ Μουσεί-
 ον εἶνε γυνώμενες καὶ
 αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφαὶ φαί-
 νεται νὰ εἶνε ὁδηγεῖται πρὸς
 χρῆσιν τοῦ ὀργάνου.

Τὰ γράμματα εἶνε τοῦ
Αδου προ Χριστοῦ αἰῶνος.
Συνεπῶς ἐξ ὧων τούτων
ἐξάγεται ὅτι καὶ τὸ ναυάγιον
εἶνε τῆς ἰδίας ἐποχῆς.

ΑΙ ΠΛΑΚΕΣ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ
ΓΝΩΜΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΩΝ

Ἐν τελείῃ δ' οὖν Σβορώνος συνιστᾷ
ὅπως τὰ ὄργανα ἔξετασθῶσι, πρὶν ἢ γί-
νει ἀπόπειρα καθαρῶν, ἢ ὅπου ἵ-
στανται τὰ καταστρέφει, ὑπὸ εἰδικῶν
ἀποστόλων, εἴτινες θὰ βοηθῶσι καὶ
βιάσασιν ἀκριβῶς καθορισμένων τῆς χρῆ-
σεως τοῦ ὄργανου βοηθοῦμενοι ἀπὸ τῶν
σωζομένων ναυτικῶν συγγραμμάτων τῆς
ἀρχαιότητος.

μαρτυροῦν τὸν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ
μαρτυροῦν τὸν ἑαυτοῦ, ὅτι ἀλλήλων ὑπέσταντο
καὶ περὶ τοῦ γαλλοῦ τεχνίτου, διότι ἐὰν
καταλάβουν ὅτι μόνον ἓνας τεχνίτης
ἦν καὶ καλλιτεχνικῆς περιλήπης καὶ τῆς
ἀρχαιομαθείας τοῦ κ. Ἀνδρέ ἡμπερτου-
ζὲν καὶ καὶ περὶ τὸ βαῦμα τῆς οὐραίας
ἡρώας τοῦ ἑαυτοῦ τὸν Ἀντικατοῦ.

[illegible]

διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ἑταιρίας καθορίσας καὶ τοὺς ὅρους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους τὸ ὑπουργεῖον θὰ ἐδέχετο τελειωτικὴν συμφωνίαν.

Μετά τὴν ἀρπάζησιν τῶν Ἀντικυβερ-
νην θά ἀναζητήσῃ τὸν στόλον τὸν Περσὶν
εἰς τὰ στενὰ τῶν Ἀρσινάλλων, τὰ πο-
λεμικὰ σκάφη τὰ κατασκευασθέντα εἰς δια-
φόρους ναυπηγείας, τὴν «Βουργουνδίαν» ἤ-
τις ἐκὸς εὐλαϊᾶς μόλις ἐπὶ τὴν ἐπιπλοήσῃ
μὲν πορτοῖν 28 εκατομμυρίων φράγκων, καὶ
συντικὰ πλεονὰς τὰ κατασκευασθέντα εἰς τὸν
πορβὸν τὸν Μεγαλειώτου μὲν 625 εκατομ-
μυρίων φράγκων εἰς χρυσὸν καὶ τέλος εἰς
τὰ πολέμια πορτία, τὰ ἐπολεῖ εἶναι χαμένα
διὰ πολλὰς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Η ΑΝΕΛΚΤΕΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

Ἡ εταιρία αὕτη εἶνε μία ἀπὸ τὰς σπουδαιότατας, διότι ἔχει τοιαῦτα μηχανήματα ὥστε δύνανται ταῦτα νὰ κατέλθουν καὶ ἐργασθοῦν εἰς βάθος 150 μέτρων.

Εφημερίδα Ακρόπολις

05/03/1902

Η ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ

Αί ἐνέργειαι τοῦ ὑπουργείου

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας διεβίβασε χθὲς ἔγγραφον πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς κ. Ὁμόλ, δι' οὗ τὸν παρακαλεῖ ὅπως μεριμνήσῃ περὶ ὅσον οἶόν τε ταχύτερας καθόδου τοῦ γάλλου συγκολλητοῦ Ἀνδρὲ πρὸς συγκόλλησιν τοῦ Ἑρμῆος τῶν Ἀντικυθέρων.

Τὸ ὑπουργεῖον ὡς ἐπληροφόρηθῃμεν ἀναμένει τὴν ὀριστικὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀνδρὲ ἂν κατέρχεται ἢ οὐ, προτιθέμενον ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ προστρέξῃ εἰς ἄλλους συγκολλητὰς, γνωστοῦς τὸ δυνατόν καὶ τοῖς προτείνῃ τὴν συγκόλλησιν τοῦ Ἑρμῆος.

09/03/1902

Η ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ

Ὁ κ. Ἀνδρὲ δὲν ἔρχεται

Χθὲς ἐλήφθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἡ ἀναμενόμενη ἀπάντησις τοῦ γάλλου συγκολλητοῦ κ. Ἀνδρὲ, εἰς τὴν ὁποίον εἶχε προτείνει τὸ ὑπουργεῖον τὴν συγκόλλησιν τοῦ Ἑρμῆος τῶν Ἀντικυθέρων.

Διὰ τῆς ἀπαντήσεώς του ὁ Ἀνδρὲ, ἐκφράζει τὴν λύπην του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον διότι ἐνεκα πολλῶν λόγων δὲν δύναται νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀναλάβῃ τὴν συγκόλλησιν τοῦ Ἑρμῆος.

Κατόπιν τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τὸ ὑπουργεῖον θὰ σκεφθῇ πρὸς ποῖον ν' ἀποταθῇ ἀναθέτον τὴν συγκόλλησιν τοῦ ἀγάλματος.

10/03/1902

Η ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ

Αἱ προσπάθειαι τοῦ ὑπουργείου

Κατὰ τὰς νεωτέρας πληροφορίας ἡ ἀπάντησις τοῦ γάλλου συγκολλητοῦ κ. Ἀνδρὲ, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ καὶ τόσο ὀριστική.

Ὁ γάλλος τεχνίτης διὰ τῆς ἀπαντήσεώς του υποδεικνύει ὅτι δύναται καὶ νὰ ἔλθῃ ὑπὸ τινος ὁμοῦ θροῦς.

Κατόπιν τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ὁ ὑπουργὸς κ. Μομερράτος παρεκάλεσε τὸν διευθυντὴν τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς Ἀρχ. Σχολῆς κ. Ὁμόλ νὰ μεσολαβήσῃ παρὰ τῷ κ. Ἀνδρὲ καὶ νὰ τὸν πείσῃ νὰ δεχθῇ τὰς προτάσεις τοῦ ὑπουργείου.

01/04/1902

ΑΙ ΕΝΑΙΟΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Αἱ μηχαναὶ τοῦ Μονακῶ

Ὡς γνωστὸν ὁ πρίγκηψ τοῦ Μονακῶ ἀπαντῶν εἰς τὸ ἔγγραφο τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας, περὶ παραχωρήσεως τῶν κατασκευαστικῶν μηχανῶν τοῦ Μονακῶ πρὸς ἀνάγκην τῶν ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης ἀρχαιοτήτων, ἐδήλωσεν ὅτι εἶνε προθυμότερος νὰ παραχωρήσῃ τὰς αὐτοῦ μηχανὰς, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως νὰ γνωρίσῃ προηγουμένως εἰς τί θὰ μεταχειρισθῶν αὐτὰς καθόσον εἶνε μηχαναὶ λεπταί, χρησιμεύουσαι διὰ τὴν ἀνέλκυσιν ἐκ τῆς θαλάσσης φυτῶν καὶ τῶν τοῦτοις ὁμοίων.

Κατόπιν τῆς δηλώσεως ταύτης τοῦ πρίγκηπος τὸ ὑπουργεῖον συνέταξεν ἔγγραφον τὸ ὁποῖον θ' ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν ἐντός τῆς ἐβδομάδος καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου τῷ καθιστῶ γνωστὸν ὅτι ζητεῖ τὰς μηχανὰς διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τὸν παρακαλεῖ ὅπως διευκολύνῃ τὸ ἔργον παραχωρῶν τὰ μηχανήματα.

07/04/1902

Η ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ

Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀνδρὲ

Ὁ γάλλος συγκολλητὴς κ. Ἀνδρὲ ἐνδίδων εἰς ἐπανεπιθυμητὰς παρακλήσεις τοῦ ὑπουργείου, ἀπέστειλε ἐπιστολὴν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι συγκατατίθεται νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπως συγκολλήσῃ τὸν Ἑρμῆον τῶν Ἀντικυθέρων. Παρακαλεῖ ὁμοῦς τὸ ὑπουργεῖον νὰ τῷ καταστήσῃ γνωστοῦς τοὺς θροῦς ὑπ' οὓς θὰ ἐργασθῇ. Εἰς τοῦτο ὁ κ. Μομερράτος ὡς πληροφόρημα θὰ ἀπαντήσῃ, παρακαλὼν τὸν κ. Ἀνδρὲ νὰ κατέλθῃ καὶ κατόπιν νὰ προσβῇ εἰς διακανονισμὸν τῶν ὁρων.

Συνάμα ἠγγέλην πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ὅτι ἀφικνεῖται καὶ ὁ ἐν Αἰγύπτῳ συγκολλητὴς κ. Βισάντο, τὸν ὁποῖον ἀποστέλλει ὁ ἐν Αἰγύπτῳ Γεν. Πράκτωρ τῆς Ἑλλάδος κ. Γρουάρης.

16/04/1902

Η ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ

Οἱ ὅροι τοῦ Ἀνδρὲ

Ὁ γάλλος συγκολλητὴς κ. Ἀνδρὲ, ὅστις πρὸκειται ν' ἀναλάβῃ τὴν συγκόλλησιν τοῦ Ἑρμῆος τῶν Ἀντικυθέρων, κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἐπιστολὴν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἐδήλωσεν ὅτι ζητεῖ ὡς ἀποζημίωσιν αὐτοῦ διὰ τὴν κάθω-
δον καὶ τὴν ἐργασίαν 12 χιλ. δραχμῶν.

Εἰς τοῦτο τὸ ὑπουργεῖον τῷ ἀπήντησεν ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ προσδιορίσῃ τὸ ποσὸν τοῦτο, καὶ τῷ ἐπρότεινε νὰ κατέλθῃ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦς γνωστοῦς θροῦς τῆς ἀποζημιώσεως καὶ προῖν εἰς σχετικὰς συμφωνίας.

Ὁ κ. Ἀνδρὲ ὡς εἰναικεῖ παρεβέβη τὴν περὶ ταύτης τῆς ἀπάντησεως καθὼς διὰ μεταμεληστέρας τοῦ ἐπιστολῆς καθιστῶ γνωστὸν ὅτι ἀναχωρεῖ ἐκ Ἑλλάδος καταδεχόμενος εἰς Ἑλλάδα.

Ὁ γάλλος συγκολλητὴς ἀφικνεῖται εἰς Ἀθήνας ἐντός τοῦ παυτοῦ βρετανικῆς ἡμέρας τοῦ προηγουμένου μηνὸς Μαΐου.

02/05/1902

Ο ΕΦΗΒΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΕΡΩΝ

Ἡ ἀφίξις τοῦ Ἀνδρὲ

Εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐλήφθη τηλεγράφημα ἐκ Πάρισι τῶν τοῦ γάλλου συγκολλητοῦ κ. Ἀνδρὲ, ἀγγέλλοντος ὅτι ἀναχωρεῖ ἐκ Πάρισι, καταρχόμενος εἰς Ἑλλάδα.

Ὁ κ. Ἀνδρὲ ἀνεχώρησε πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὴν προσεχῆ δὲ Παρασκευὴν ἢ τὸ Σάββατον τὸ πολὺ ἀφικνεῖται ἐνταῦθα.

Ὁ γάλλος συγκολλητὴς εὐθὺς ἀμα ἀφίξῃ ἐνταῦθα θὰ ἐξετάσῃ τὸ ἀγαλμα, καὶ θὰ ὑποβάλῃ ἐπὶ τοῦ, ὅπως καὶ ὁ Βιεννοῖς Στούρι, δι' ὧς θὰ καταδεικνύῃ τὸν τρόπον τῆς συγκολλήσεως τοῦ ἀγάλματος.

Κατόπιν θὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰς ἐκείνου ὡς εἰς δέχεται τὴν συγκόλλησιν.

Ἡ διαφορά αὐτοῦ καὶ τοῦ Στούρι συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἐνῷ ὁ δεύτερος κατ' ὁδὸν τὸν τρόπον σκεπτεῖ νὰ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐργασθῇ ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος, ὁ πρῶτος δέχεται ν' ἀναλάβῃ τὴν συγκόλλησιν, ὡς οὗς θροῦς ὁμοῦ συμφωνεῖ μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

02/05/1902

ΑΙ ΕΝΑΙΟΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Ἡ ἀπάντησις τοῦ πρίγκηπος τοῦ Μονακῶ

Ὡς πρὸ καιροῦ ἐγγράμμεν τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας θέλον νὰ ἐκτρέψῃ εἰς τὰς καλὰς ἀρχαιοτήτας αἱ ὁποῖαι μόνον κ' εἰσὶν ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης ἀποσπασθῇ πρὸς τὴν πρίγκηπα τοῦ Μονακῶ. Ζήτησεν νὰ παραχωρήσῃ αὐτοῖς τὰ κατασκευαστικὰ αὐτοῦ μηχανήματα. Ὁ πρίγκηψ τοῦ Μονακῶ ἀπήντησε τότε ὅτι εἶνε πᾶσι προθυμὸς εἰς τοῦτο ἀρκεῖ μόνον νὰ γνωρίσῃ εἰς τί θὰ χρησιμοποιοῦν ταῦτα.

Τὸ ὑπουργεῖον κατίσχυσε γνωστὸν τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἐζητοῦτο αἱ μηχαναὶ, καὶ παρεκάλεσεν ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ παραχωρηθῶν αὐταί.

Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔγγραφο τοῦ ὑπουργείου ἐλήφθη κατ' αὐτὰς ἡ ἀπάντησις τοῦ πρίγκηπος τοῦ Μονακῶ ὅστις ἀγγέλλει εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὅτι μετὰ λύπης ἐναγκάζεται ν' ἀρνήσῃ, πλην ὅτι καὶ ἂν παρεχώρῃ τὰ μηχανήματα αὐτὰ εἰς οὐδὲν θὰ ὠφελοῦσαν τὸ ὑπουργεῖον καθὼς ὅπως ἀνατάλληται διὰ μίαν τοιαύτην ἐργασίαν.

Κατόπιν τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τοῦ πρίγκηπος τοῦ Μονακῶ ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάνισεν ὁριστικῶς πᾶσι ν' ἀποταθῇ πρὸς τὴν ἐνταῦθα ἐβρυσόσαν εταιρίαν, ἣ ὅποια ἔχει καταλάβῃ μηχανήματα διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν ἐνταῦθα ἀρχαιοτήτων.

03/05/1902

Ο Κ. ΑΝΔΡΕ**Έρχεται την Δευτέρα**

Θετικάς γνώμης χθές προς τὸ ὑπομνηστικὸν τῆς Παιδείας ἐστὶ ὁ ἐνταῦθα ἐργασίας Γάλλος συγγραφεὴς κ. 'Ανδρέ ἀναχωρῶν ἐκ Μασσαλίας διὰ τοῦ ἀεροπλάνου τοῦ Μασσαλέρη ἀντικεινται ἀνταθῆα τὴν προσεχὴ Δευτέρα, 6 Μαΐου.

07/05/1902

Η ΑΦΙΞΙΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕ

Ἡ ἐπίσημος του εἰς τὸ Μουσείον. — Τὴ εἶπε διὰ τὸν ἑρμῆν

Χθὲς ἀφίκετο ἐνταῦθα διὰ τοῦ Μασσαλέρη ἐκ Μασσαλίας ὁ Γάλλος συγγραφεὴς κ. 'Ανδρέ, μετακληθεὶς ὡς γνωστὸν, παρὰ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἐν τῷ βοθρῷ τῶν Ἀντικυθέρων ἀμυαλίντου χαλκοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἑρμοῦ.

Ὁ κ. 'Ανδρέ ἀνελθὼν ἐνταῦθα κατέβηκεν εἰς τὸ ξενιστήριον τῆς «Μινέρδας», ἐπισκερθεὶς δὲ χθὲς ἐν τῷ ὑπογυφίῳ τῆς Παδείας τὸν ὑπομνηστικὸν κ. Μομφερρόν.

Ὁ κ. 'Ανδρέ συμπεριήρκεται διὰ μακρὸν μετὰ τὸ γενικὸν γραμματικὸν τοῦ Γουαρντινίου κ. Ἀλ. Κολυβά (ἐξέφρασε τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, διότι τῷ ἀντιθέτῳ ἢ τῷ τῆς ἐκτελέσεως τοιαύτου ἔργου, ἔπειτα σπουδαίως τιμῇ τῆς ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας).

Ὁ κ. 'Ανδρέ εἰς τὸ Μουσείον

Ὁ κ. 'Ανδρέ ἀκολούθως, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Καβδανίου, ἐπῆλθεν εἰς τὸ ἐνταῦθα Ἀρχαιολογικὸν Μουσείον, ἔφη ἐπὶ πολλῶν ὧσιν περιεργασθὲν τὸν ἀκατέκτον καὶ τὰ μέλη τοῦ συγκαλλυπόμενου ἀγάλματος, διὰ τὴν τέχνην τοῦ ὁποῦτο ἐξεργασθὲν μετὰ θαυμασμοῦ. Ὁ κ. 'Ανδρὶς ἔκτρεται, ὅπως ἐπισκερθεὶς καὶ διὰ διωτέρας φερὲν τὴν ἀρχαίαν, μετὰ τοῦτο δὲ διὰ διεκπεραίωσιν τὰς προτάσεις του πρὸς τὸν ὑπομνηστικὸν κ. Μομφερρόν δι' ἐκτέλεσιν του, ἀναφύρον καὶ τὸν τρόπον τῆς συγκαλλυπτικῆς τοῦ ἀγάλματος, ὅς εἶχε πράξει καὶ ὁ κ. Στόμπερ.

Ἡ συγκαλλυπτικὴ

Ὁ κ. 'Ανδρὶς ἐν τούτοις προκαταδικαστικῶς ἐκπερριζώσας χθὲς μετὰ τὴν πρώτην τοῦ ἀγάλματος ἐξέτασιν ἐβελώσεν, ἐπὶ ἡ συγκαλλυπτικὴ ὁ ἀπαιτήρη μὲν ἀρετῶν κερῶν χρονικῶν διατεταρτα, ὅπως εἰς λεπτότητα τῆς ἐργασίας, ὅχι ὅμως καὶ μεγάλως δυσχερῆς.

Ἡ συγκαλλυπτικὴ ἐπίσης ἐβελώσεν, ἐπὶ θέλει γίνεσθαι μετὰ πάσαν τῆς ἀναλόγου πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ ἀγάλματος τέχνης καὶ κατὰ πρόβλεπον ἀποκλινομένη, εὐνοήσαστε αὐτὸν φερὲν ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὁ κ. 'Ανδρὶς εἰς Πειραιῶν

Ἡ φησὶς τοῦ κ. 'Ανδρὶς ἦτο γνωστὴ, ὅτι δι' ἔργου τῶν Ἀρχαιολογικῶν κ. Καβδανίου, ἐκτελεστικῶν κ. Γουαρντινίου Πειραιῶς, ἐκτελεστικῶν κ. καθήκοντα ἐπιμελητοῦ τῶν ἐν Πειραιᾷ ἀρχαιοτήτων, νὰ ἐπελεγχθῇ αὐτὸν καὶ ἐν τῇ ἐνταῦθα.

Αἱ τελευταὶ καὶ αἱ ἄλλαι Ἀρχαὶ Παλαιῶς, ἐκτελεστικῶς ἐς τὸν ὑπομνηστικὸν κ. Μομφερρόν, τοῦ ὁποῦτο αἱ ἀποκαταστάσεις εὐνοήσαστε αὐτὸν φερὲν ἐν τῷ μέλλοντι.

Εἰς τὸν ξενιστὴν αὐτοῦ ὁ κ. 'Ανδρὶς ἐξέφρασε ἐνθυμολογικῶς πρὸς τὸν κλῆμον τῆς ἑλληνικῆς, ὅταν διὰ τῆς λόγων διέκλινον ὑποδραματικῶς, οἱ ὅποιοι ἐν τῷ περικυκλωμένῳ, προβαλλόμενοι νὰ μεταφράσῃ τὰς ἀποκαταστάσεις του, εἶπον εἰς τὸν κ. Γουαρντινίου.

— Δὴν παρεκκλίνομαι καθόλου τῶρα δι' ὅσα γράφον αἱ ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες διὰ τὴν σκάνην τοῦ Ἀσπασίου καὶ τοῦ Ἰπποκράτους.

Ὁ κ. 'Ανδρὶς μετέβη καὶ εἰς τὸν ἀνδραγαθικὸν σταθμὸν καὶ τὴν 1 1/2 μ. μ. ἀνέβη ἐνταῦθα.

09/05/1902

ΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ Κ. ΑΝΔΡΕ

Η ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ. — Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΕΩΣ. — Η ΑΠΑΙΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΕΩΣ.

Ὁ ἐνταῦθα περριζώσας ὁ Γάλλος καλλιτέχνης κ. 'Ανδρὶς, μετὰ τὴν χθὲς εἰς τὸ ὑπομνηστικὸν τῆς Παδείας, παρουσιάζει τὴν ἐνταῦθα τὸν ὑπομνηστικὸν κ. Μομφερρόν, εἰς τὸν ὁποῦτον ἐπέβαλε τὰς προτάσεις του περὶ συγκαλλυπτικῆς τοῦ χαλκοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἑρμοῦ.

Ὁ κ. 'Ανδρὶς ἀναθέσται τὸ ἔργον τῆς συγκαλλυπτικῆς, ὅπως ὅμως ὡς γινώσκοντες ἐξέφρασε τῆς ἐργασίας ταύτης τὸν κ. Μομφερρόν, καθόσον ἔδωκεν ὅτι ἀπὸ τῆς προηγουμένης εἰς ἡμερᾶς καὶ κανονιστῆς τὰς εἰς καὶ ἐργασίας του.

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΕΩΣ

Ὁ κ. 'Ανδρὶς ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς συγκαλλυπτικῆς εἶπεν ὅτι αὐτὸς δὲ τῆς εἰς τὸν μέλλοντα τῆς ἐργασίας ταύτης ἐξέφρασε, διὰ τοῦ μέλλοντος δὲ τοῦτο δὲ ἀναμνηστικὸν καὶ τὸ ἐλλείποντα μέρος τῆς ἀρχαίας.

Τὸ μέλλον δὲ τὸ ἐλλείποντα δὲ τῆς ἐργασίας ταύτης εἶπε στερησάμενος καὶ ἡγεμονικῶς ἀνταρῆς, ὅτι αὐτὸς δὲ ἔχοντες γένειαν πλεονεξία συγκαλλυπτικῆς περὶ τοῦ κ. 'Ανδρὶς.

Η ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἐξ ὁμοῦ διαφοράς ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς συγκαλλυπτικῆς ἀπὸ τὸν ὑπὸ τοῦ κ. Μομφερρόν προσαρτάμενος εἶπε ὅτι ἐν τῷ κ. Μομφερρόν εἶχε προτείνει νὰ πληρωσθῇ τὸ ὡστερικὸν τοῦ ἀγάλματος διὰ τοῦ ἐλλείποντος μέρους, ὁ κ. 'Ανδρὶς ὑποστήσκει ὡστερικῶς νὰ πληρωσθῇ στερησάμενος ἀπὸ τῆς ἐργασίας ταύτης, ὅτι αὐτὸς δὲ ἔχοντες γένειαν πλεονεξία συγκαλλυπτικῆς περὶ τοῦ κ. 'Ανδρὶς.

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΕΩΣ

Ὁ κ. 'Ανδρὶς διὰ πάσαν τὴν ἐργασίαν τῆς συγκαλλυπτικῆς τοῦ ἀγάλματος ἐβελώσεν, ὅτι εἰς τὸ ὑπομνηστικὸν τῆς ἐργασίας ταύτης, ὅτι αὐτὸς δὲ ἔχοντες γένειαν πλεονεξία συγκαλλυπτικῆς περὶ τοῦ κ. 'Ανδρὶς.

Η ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΙΣ

Ὁ κ. 'Ανδρὶς διὰ πάσαν τὴν ἐργασίαν τῆς συγκαλλυπτικῆς τοῦ ἀγάλματος ἐβελώσεν, ὅτι εἰς τὸ ὑπομνηστικὸν τῆς ἐργασίας ταύτης, ὅτι αὐτὸς δὲ ἔχοντες γένειαν πλεονεξία συγκαλλυπτικῆς περὶ τοῦ κ. 'Ανδρὶς.

Η ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

Ὁ κ. 'Ανδρὶς διὰ πάσαν τὴν ἐργασίαν τῆς συγκαλλυπτικῆς τοῦ ἀγάλματος ἐβελώσεν, ὅτι εἰς τὸ ὑπομνηστικὸν τῆς ἐργασίας ταύτης, ὅτι αὐτὸς δὲ ἔχοντες γένειαν πλεονεξία συγκαλλυπτικῆς περὶ τοῦ κ. 'Ανδρὶς.

Τὸ ἔγγραφο τῆς ἀποδοχῆς

τῶν προτάσεων τοῦ κ. 'Ανδρὶς ἀποστέλλει χθὲς εἰς τὸ ξενιστήριον τῆς Παδείας.

Η ΑΝΑΚΟΡΗΣΙΣ ΤΟΥ Κ. ΑΝΔΡΕ

Ἐκτελεστικὸν ταύτων ὁ κ. 'Ανδρὶς κατ' αὐθεντικὰς ἡμῶν πληροφορίας ἀπέρχεται εἰς Μασσαλίαν αὐτὸν ἐκπαρασκευάζει διὰ τοῦ ἀποκαταστάσεως τοῦ Μασσαλέρη, ὅτι ἐπικυρῶν δὲ εἰς τὴν ἐκτελέσειν κατὰ τὴν τέλην τοῦ μηνὸς Ἀυγούστου.

10/05/1902

Η ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ

Τὴ δὲ στοιχίστη. — Ἡ ἀναχώρησις τοῦ 'Ανδρὶς

Ὁ κ. 'Ανδρὶς ἐξέφρασε ὡς πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τοῦ χαλκοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἑρμοῦ, ὅτι αὐτὸς δὲ ἔχοντες γένειαν πλεονεξία συγκαλλυπτικῆς περὶ τοῦ κ. 'Ανδρὶς.

Ὁ κ. 'Ανδρὶς ἀπέρχεται εἰς Μασσαλίαν διὰ τοῦ αὐτοῦ Σάββατον ἀποπλέοντος ἐκ Πειραιῶς ἀεροπλάνου τῆς ἐπιμετρίας Μασσαλέρη.

11/05/1902

Ο Κ. ΑΝΔΡΕ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΙΑ

Χθὲς τὴν πρωίαν κατέβηκεν εἰς Πειραιῶν ὁ Γάλλος καλλιτέχνης κ. 'Ανδρὶς καὶ ἐπισκερθεὶς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσείον Πειραιῶς ὑπὸ τὴν ἐπιμετρίαν τοῦ κ. Γουαρντινίου. Αἱ ἐργασίαι τῆς Πειραιῶς εἶνε κατατεθειμέναι εἰς τὴν ἀναμνηστικὴν τοῦ Γουαρντινίου, ὅτι αὐτὸς δὲ ἔχοντες γένειαν πλεονεξία συγκαλλυπτικῆς περὶ τοῦ κ. 'Ανδρὶς.

25/05/1902

Η ΧΑΛΚΙΝΗ ΠΛΑΞ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Ἡ γνώμη τοῦ κ. Μομφερρόν
Καθὰ ἀνεκρίνωτε χθὲς ὁ διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κ. Σφόρωνος, ἐπισκερθεὶς τὴν ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ ἀνευρεθείσαν χαλκίνην πλάξαν, αὐτὴν εἶπε τὸ ἀντιπροσώπῳ τῶν ἀρχαίων, ὅπως μνηστικῶς, τοῦ ὁποῦτο μνηστικῶς καὶ ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ μοναστηρίῳ συγγραμμάτων του, ἀναμνηστικῶς εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Πτολεμαίων. Τὸ ὅργανον τοῦτο μετεμπεριζόντων εἰς ἀρχαίαν διὰ τὴν κατεμπεριζόντων ἀποστάσεων ἢ προσδιορισμένων τοῦ ὅπου ἀποστάσεων.
Ὁ κ. Σφόρωνος φησὶ, ἐπὶ ἡ ἀναμνηστικὴ πλάξ «γνωμὴ» πρέπει νὰ ἀναμνηστικῶς «μοιρογνῶμον» ἀπὸ Ἀρροδίου.

Εφημερίδα Σφαίρα

02/05/1902

ΑΙ ΕΝ ΤΩ ΒΥΘΩ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας θέλει ἀπο-
τανθῇ εἰς τὴν Ἑσπερίαν Γαλοῦ σίων δυτῶν
ὅπως κατέλθωσιν εἰς Ἑλλάδα καὶ προδῶσιν
εἰς ἀνέκλυτον τῶν ἐν τῷ βυθῷ τῶν ἀντικυθ-
ρῶν ἀρχαιοτήτων μετὰ ἀποζημιώσιν, κανονισθ-
σομένην ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἀνέκλυτον ἀπομέ-
νων ἀντικυθινῶν.

05/06/1902

ΑΝΕΚΛΕΪΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

Εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὑπεβλή-
θησαν προτάσεις παρὰ τῆς ἐν Γαλοῦ ναυα-
γοσωστικῆς ἐταιρείας πρὸς ἀνέκλυτον τῶν ἐν
τῷ βυθῷ τῶν Ἀντικυθίων ἀρχαιοτήτων ὡ-
ς τοὺς ἐξῆς ὁρους.

Πληρωμὴ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως 5,000
φρ. διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἐργαλείων.

100 φρ. χρ. καθ' ἑκάστην διὰ τὴν γενη-
σομένην ἐργασίαν.

50 εἰς ἐκ τῆς ἐξῆς τῶν τυχόν ἀνεκ-
σθησομένων ἀρχαιοτήτων.

Ἡ Κυβέρνησις ἀπέρριψε τοὺς ὁρους τού-
τους, θὰ ὑποβῇ διὰ εἰς τὴν ἐταιρείαν νέας
προτάσεις.

26/09/1902

Ο ΕΡΜΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

Ὁ Γάλλος συγκολλητὴς κ. Ἀνδρὲ κατέ-
στησε γνωστὸν εἰς τὰ ὑπουργεῖον τῆς Παι-
δείας, ὅτι ἡ συγκόλλησις τοῦ χαλκίνου ἀ-
ριστουργήματος τῶν Ἀντικυθίων ὑπερατώθη
καὶ δὲν ὑπολείπεται εἰμὴ ἐλάχιστοι συμ-
πληρωματικαὶ ἐργασίαι, οἷτινες θὰ διαρκέ-
σουν μέχρι τῆς προσεχοῦς Δευτέρας τὸ βρα-
δυτερον.

Εφημερίδα Ελεύθερος Τύπος

10/05/1902

ΟΙ ΔΥΤΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ Ἡ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΙΣ ΤΩΝ

Ἀπεστάλη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰ-
κονομικῶν ὑπὸ τῆς Παιδείας—χορη-
γικῇ κατὰστασις μετ' ἐγγράφου, δι' ὃ ἐν-
τέλλεται ὅπως ἐκδώσῃ τοῦτο ἐντάλμα διὰ
70 χιλ. δραχ. πρὸς πληρωμὴν τῶν δυτῶν
τῶν Ἀντικυθίων τῶν ἀνεκλυσάντων τὰ
εἰς τὸν βυθὸν τοῦ μέρους ἐκείνου ἀρχαῖα
ἀγάλματα. Τὴν ἐγκρίσιν ταύτην θὰ ἐπικυ-
ρώσῃ Ἡ Διάταγμα ἐκδιδόμενον προσεχῶς.

23/05/1902

ΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

Χθὲς περὶ τὴν 11 1/2 π. μ. ἐ-
πεστράφη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν
Οἰκονομικῶν ὑπὸ τοῦ κ. Μομφερά-
του ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας τὸ χρη-
ματικὸν ἐντάλμα διὰ τὴν ἀποζη-
μιώσιν τῶν δυτῶν οἷτινες ἀνέσυρον
ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης τῶν
Ἀντικυθίων τὰς γνωστὰς ἀρχαιο-
τήτας. Τὸ ποσὸν τῆς ἀποζημιώ-
σεως ἀνέρχεται εἰς τὸ ποσὸν τῶν
70 χιλιάδων δραχμῶν.

24/05/1902

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΥΡΗΜΑ

Ὁ βουλευτὴς Κυθίων καὶ πρῶ-
τον ἐπὶ τῆς Παιδείας ὑπουργός κ.
Στάπης ἐν συνοδείᾳ μετὰ τοῦ ἐφο-
ρου τῶν ἀρχαιοτήτων περιεργα-
ζομένου προχθὲς συντρίμματα ἐκ τῶν
ἀρχαιοτήτων τῶν Ἀντικυθίων.
παρετήρησαν χαλκινὸν τι μηχαν-
ημα εἰς δύο τετραουμένον. Εἶνε
ἐντελὲς οὐκ ἐκτελειώμενον, δυστυχῶς,
καὶ εἶνε ζήτημα δυσεπίλετον ἐν
ᾧ ἐξάρτημα τι τοῦ πλοίου ἢ με-
χάνημα αὐτοτελές. Ἦδη προέ-
κειται δι' ἀντιγραφῆς, διότι ἐν τεμ-
χίον φέρεται ἀρνητικὰ ἀπαυλωμάτα
δυσδιάκριτα καὶ ἀναγνωσθῶν καὶ
νὰ ἐρμηνευθῶν. Ὁ διευθυντὴς
τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἴνστιτούτου κ.
Βιλλέμ, ἐξετάσας χθὲς ἀμφοτέρω
τὰ τεμχία κατωφίωσε νὰ διηκρι-
νῇ ἐπὶ τοῦ μικροτέρου τὰς λέξεις
« Ἀκτίνα Ἡλίου »

Κατὰ γνώμην τῶν εἰδημόνων,
τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος τεμχία εἶνε
γνωμονεῖς αἱ δι' ἐκ' αὐτῶν
ὁδηγίαι, κατὰ πιθανότατα, πρὸς
χρησὶν τοῦ ὁργάνου.

Τὰ γράμματα εἶνε ἀδιαφιλονε-
κῆτον ὅτι ἀνέγονται εἰς ἐποχὴν
τοῦ Δου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος.
Παρασκευαζομένον ὅμως θεω-
ρητὶον τὸ ὑπ' ἐνίων ἐκ τούτου ἐ-
ξαχθὲν ἀδασανίστως συμπέρασμα,
ὅτι τοῦτοι καὶ τὸ ναυάγιον τοῦ
ἐξόντος τὰς ἀρχαιοτάτας πλοίου
ἐγένετο κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία, συγγράμματα και επιστημονικά άρθρα:

Εφημερίς, Αρχαιολογική. (1902,1903,1910). αρχείο: Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων

Θεοφανίδης, Ι. (1934). Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών. 9ος τομ. σελ:140-153.

Λάζος, Χρήστος. (1994). Ο Υπολογιστής των Αντικυθήρων, Μια ελληνική ανακάλυψη του 80 π. Χ., Αθήνα. σελ. 15-99.

Λυκούδης, Εμμ. Στυλ. (1920). Σελίδες. Αθήνα. σελ. 3-60.

Περιοδικό, Scientific American. (1959). “An Ancient Greek Computer”.

Περιοδικό, Nature. (2006). “Decoding the ancient Greek astronomical calculator known as the Antikythera mechanism”.

Περιοδικό, Nature. (31 Ιουλίου, 2008). “Calendars with Olympiad display and eclipse prediction on the Antikythera Mechanism”.

Περιοδικό, Scientific American. (1959). “An Ancient Greek Computer”.

Πρακτικά της Αρχαιολογικής Εταιρείας. (1900,1901).αρχείο: Βιβλιοθήκη
Φιλοσοφικής
Σχολής, ΑΠΘ

Ράδος, Κωνσταντίνος. (1910). Περί του Θησαυρού των Αντικυθήρων.

Σβορώνος Ι. Ν. (1908). Ο Θησαυρός των Αντικυθήρων.

Στάης, Βαλ. (1905). Τα εξ Αντικυθήρων Ευρήματα. Αθήνα.

Marchant, Jo. (1908). Decoding the Heavens.

Price, Derek J. de Solla. (1975). Gears from the Greeks: The Antikythera Mechanism-
A Calendar Computer from ca. 80 B.C., Science
History Publications.

Τύπος:

Εφημερίδα, Ακρόπολη. (1902). αρχείο: Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων

Εφημερίδα, Ελεύθερος, Τύπος. (1902). αρχείο: Βιβλιοθήκη της Βουλής των
Ελλήνων

Εφημερίδα, Εμπρός. (1902). αρχείο: Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, Ψηφιακή
Βιβλιοθήκη

Εφημερίδα, Εστία. (1901-1902). αρχείο: Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων

Εφημερίδα, Σκριπ. (1902). αρχείο: Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, Ψηφιακή
Βιβλιοθήκη

Εφημερίδα, Σφαίρα. (1902). αρχείο: Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων

Περιοδικό, Ήλιος. (1957). αρχείο: Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων

Περιοδικό, Παναθήναια. (1903-1904). αρχείο: Βιβλιοθήκη της Βουλής των
Ελλήνων

Ιστοσελίδες: <http://www.antikythera-mechanism.gr>

http://en.wikipedia.org/wiki/Antikythera_mechanism